తెలంగాణ ప్రభుత్వప్రకాశనమ్

హైదరాబాద్

తెలంగాణప్రభుత్వస్య నిఃశుల్కవితరణమ్

సంస్కృతసుధా

Free

షష్ఠీ కక్ష్యా

(సంయుక్త పాఠ్యక్రమః)

(Composite Course)

తెలంగాణప్రభుత్వప్రకాశనమ్

హైదరాబాద్

తెలంగాణప్రభుత్వస్య నిఃశుల్కవితరణమ్

SCERT TELANGANA

పిల్లలూ! కింది అంశాలు చదవండి - సూచనల ప్రకారం చేయండి

- ప్రారంభంలో సన్నివేశచిత్రం ఉంది. ఆ చిత్రాన్ని చూసి చిత్రాల్లో ఉన్న వాటిని సంస్కృతంలో ఏమంటారో తెలుసుకోండి. ఉపాధ్యాయుని సహాయంతో చిత్రాన్ని గురించి మాట్లాడండి.
- సంసిద్ధతాపాఠాల్లో ఉన్న సంభాషణలను, గీతాలను ప్రతిరోజు అభ్యాసం చేయండి.
- ప్రతిపాఠంలో ముందుగా ఒక చిత్రం ఉంటుంది. ఆ చిత్రాన్ని చూడండి. దాని కింద ఉన్న ప్రశ్నలకు జవాబులను ఆలోచించి చెప్పండి.
- పాఠం చదవడానికి ముందు పాఠ్యాంశచిత్రాలను చూసి పాఠంలోని విషయాన్ని ఊహించండి. చిత్రాల ఆధారంగా సంభాషణలు చెప్పండి.
- ప్రతిరోజు పాఠం బిగ్గరగా చదవండి. మీ ఉపాధ్యాయుడు చదివేటప్పుడు జాగ్రత్తగా వినండి. మీకు తెలియని పదాలు/చదవలేకపోయిన పదాలను మీ ఉపాధ్యాయుడు ఎలా పలుకుతున్నాడో జాగ్రత్తగా వినండి. మీరు కూడా అలా చదవడానికి ప్రయత్నించండి.
- పాఠాన్ని చదివి అర్థంకాని పదాల కింద గీత గీయండి. వాటి అర్థాలను పుస్తకం చివర పదకోశం చూసి లేదా ఉపాధ్యాయుని అడిగి తెలుసుకోండి.
- మీ ఉపాధ్యాయుడు పాఠం చెప్పేటప్పుడు జాగ్రత్తగా వినండి. మీకు తెలియని పదాల గురించి, విషయం గురించి తప్పకుండా అడిగి తెలుసుకోండి.
- మీరు చదివి అర్థం చేసుకోవడానికి వీలుగా అభ్యాసాల్లోని సూచనలు తెలుగులో ఉన్నాయి. వాటిని చదివి అర్థం చేసుకొని సూచించిన విధంగా చేయండి. అర్థం కాని వాటిని ఉపాధ్యాయుల సహాయంతో చేయండి.
- అభ్యాసాలలో ఇచ్చిన ప్రశ్నలకు జవాబులను గైడ్లలో గాని, ఇతరుల నోటుపుస్తకములలో గాని చూసి రాయకూడదు. ఎందుకంటే దాని వల్ల మీకు సొంతంగా రాయడం రాకుండా పోతుంది.
- అభ్యాసాలలో ఇచ్చిన వ్యాకరణాంశాలు మీకు అర్థం కావడానికి మొదట ఉదాహరణలు ఇచ్చారు. వాటి ఆధారంగా అర్థం చేసుకొని అభ్యాసం చేయండి.
- స్వీయరచన, సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్, పరియోజనాకార్యమ్, ప్రశంసలకు సంబంధించిన అభ్యాసాల గురించి ముందుగా ఉపాధ్యాయుడు చర్చ నిర్వహిస్తాడు. మీరు ఆ చర్చలో పాల్గొనండి. తెలియని విషయాలను అడిగి తెలుసుకోండి. తర్వాత మీరే సొంతంగా అభ్యాసాలను రాయండి.
- అవసరమైతే మీ తోటి వారితో కలిసి చేయండి. మీరు రాసిన జవాబులను తరగతిగదిలో చదివి వినిపించండి. చేసిన ప్రాజెక్టుపనులను ప్రదర్శించండి. మీ ఉపాధ్యాయుడు ఇచ్చిన సూచనల ప్రకారం సరిచేసుకోండి. సరిచేసుకున్న తర్వాతనే నోటు పుస్తకాలలో రాయండి.
- పాఠం చివర 'స్వీయమూల్యాంకనమ్' అనే పట్టిక ఉంది. ఈ పట్టికలోని ఒక్కొక్క వాక్యాన్ని చదవండి. చేయగల్గితే 'ఔనని', చేయలేకపోతే 'కాదని' గుర్తించండి. మీరు చేయలేని వాటి గురించి మీ ఉపాధ్యాయుని అడిగి మళ్ళీ అభ్యాసం చేయండి.
- పుస్తకంలో 'పఠంతు-నందంతు' పేరుతో మీకోసం కథలు, గేయాలు ఇచ్చారు. వీటిని మీరే సొంతంగా చదవండి.
- పుస్తకంలో 'పిల్లలు సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు' ఉన్న పేజిని చదవండి. దీనిలో ఉన్న సామర్థ్యాలన్నింటినీ మీరు ఈ తరగతి పూర్తి అయ్యేసరికి చేయగలగాలి.
- పాఠశాలలో మీ స్నేహితులతో, ఉపాధ్యాయులతో సంస్కృతంలోనే మాట్లాడడానికి ప్రయత్నించండి.

ఏతానికుర్వంతు

అధః దత్తాని చిత్రాణి పశ్యంతు. పాఠేషు ఏతాదృశచిత్రాణి యత్ర యత్ర సంతి తత్ర తత్ర దత్తానాం సూచనానామ్ అనుసారం క్రియాః కుర్వంతు.

(పాఠంలో ఇలాంటి బొమ్మలు ఉన్నచోట ఇచ్చిన సూచనలను అనుసరించి ఆ యా పనులను చేయండి.)

శృణ్వంతు, విచింత్య వదంతు

పఠంతు, అవగచ్ఛంతు, వ్యక్తీకుర్వంతు

లేఖనం, స్వీయరచనా

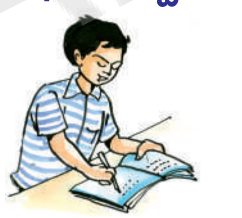

పఠంతు - లిఖంతు

చింతయంతు - లిఖంతు

పదజాలాభివృద్ధిః, భాషాక్రీడాః

వ్యాకరణాంశాః

సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్

పరియోజనాకార్యమ్

ప్రశంసా

స్వీయమూల్యాంకనమ్

SCERT TELANGANA

సంస్కృతసుధా

షష్ఠీ కక్ష్యా

(సంయుక్త పాఠ్యక్రమః)

(Composite Course)

ప్రధానసంపాదకః

ఆచార్య విరివెంటి మురళీధరశర్మా

శిక్షావిభాగః
రాష్ట్రియసంస్కృతవిద్యాపీఠమ్
(మానితవిశ్వవిద్యాలయః)
తిరుపతిః

సంపాదకః

ఎ. గిరిహరనాథబాబు

సహాధ్యాపకః (సంస్కృతమ్)
ప్రభుత్వోన్నతపాఠశాలా
వెంగళరావునగర్, హైదరాబాద్.

సంయోజికా

శ్రీమతీ కె. ఆర్.టి.ఎల్.జ్యోతిర్మయీ

ఉపన్యాసికా
రాజ్యవిద్యాపరిశోధనశిక్షణసంస్థా
హైదరాబాద్.

పాఠ్యపుస్తకవికాసముద్రాపకసమితిః

ప్రధాననిర్వహణాధికారిణీ

శ్రీమతీ బి. శేషుకుమారీ

సంచాలికా
రాజ్యవిద్యాపరిశోధనశిక్షణసంస్థా,
హైదరాబాద్.

నిర్వాహకః

డా॥ నన్నూరు ఉపేందర్ రెడ్డి

ఆచార్యః, విద్యాప్రణాళికాపాఠ్యపుస్తకవిభాగః
రాజ్యవిద్యాపరిశోధనశిక్షణసంస్థా,
హైదరాబాద్.

ప్రధానవ్యవహారనిర్వాహకః

శ్రీ బి. సుధాకరః

సంచాలకః
ప్రభుత్వపాఠ్యపుస్తకముద్రణాలయః,
హైదరాబాద్.

తెలంగాణప్రభుత్వప్రకాశనమ్

సత్యమేవ జయతే
విద్యా దదాతి వినయమ్

ధర్మో రక్షతి రక్షితః
కృషితో నాస్తి దుర్భిక్షమ్

SCERT TELANGANA

© Government of Telangana, Hyderabad

First Published 2012
New Impressions 2014, 2015, 2016, 2017, 2018

All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

The copy right holder of this book is the Director of School Education, Hyderabad, Telangana.

This Book has been printed on 70 G.S.M. SS Maplitho
Title Page 200 G.S.M. White Art Card

తెలంగాణప్రభుత్వస్య నిఃశుల్కవితరణమ్ 2018-19

Printed in India
at the Telangana Govt.Text Book Press,
Mint Compound, Hyderabad,
Telangana.

ముందుమాట

ప్రతి దేశానికి తనదైన సంస్కృతి ఉంటుంది. ఆ సంస్కృతి ఆయా దేశాల భాషా – సాహిత్యాలను అనుసరించి ఉంటుంది. అలాగే దేశసంస్కృతికి అనుగుణంగా భాషాసాహిత్యాలు వర్ధిల్లుతూ ఉంటాయి. ఈ రెండూ పరస్పరపూరకాలు – సహయోగితాలు. మనదేశంలో "భారతస్య ప్రతిష్ఠే ద్వే సంస్కృతం సంస్కృతిస్తథా" అని ఒకప్రసిద్ధమైన వచనముంది. మన భారతదేశప్రతిష్ఠ దేశసంస్కృతితో ముడిపడి సంస్కృతభాషలో ఇమిడి ఉంది. కనుకనే సంస్కృతం భారతదేశ సాంస్కృతిక భాష అయ్యింది. ప్రపంచభాషల తులనాత్మక అధ్యయనాలకు సంస్కృతమే ఆధారభూతమన్నది అందరికీ తెలిసిన విషయమే.

శ్రుతి, స్మృతులు, పురాణాలు, ఇతిహాసాలు, ఉపనిషత్తులు, కావ్యాలు – ఇలా అనేక సాహితీరూపాలలో మన ప్రాచీనఋషుల అపారజ్ఞానసంపత్తి, వారి జీవనానుభవాలు, క్రాంతదర్శనం మొ॥వి సంస్కృతంలో నిక్షిప్తమై ఉన్నాయి. అందువలన సమున్నతమైన మనదేశసంస్కృతిని పారంపర్యంగా అనుసరించడానికై భావితరాలకు సంస్కృతభాషను నేర్చుకోవలసిన ఆవశ్యకత ఎంతగానో ఉంది.

సంస్కృతభాషాసాహిత్యాల ప్రభావం భారతీయభాషలపై ఉన్నది. అందువలననే ఇతర భాషలలాగానే భారతీయబహుభాషికత్వంలో సంస్కృతం అవిభాజ్యమూ, అనివార్యమూ. సంస్కృతభాషను నేర్చుకోవడం ద్వారా ఇతరభాషాపదాల పరిచయం ఏర్పడుతుంది. దాంతో బాటు భాషేతర శాస్త్రాలలో ఉన్న శాస్త్ర సాంకేతిక పారిభాషిక పదాలను నిర్దిష్టంగా పలకడం, వాటిని అర్థంచేసుకోవడం తేలికవుతుంది. నైతిక, సామాజికవిలువలు మరియు ధార్మికదృష్టి, ఋజువర్తనం మొ॥న సద్గుణాలు సంస్కృతాధ్యయనం ద్వారా పెంపొందుతాయి.

త్రిభాషా సూత్రాన్ననుసరించి మనరాష్ట్ర విద్యాప్రణాళికలో సంస్కృతం ఐచ్ఛికభాషగా ఉంది. సంయుక్తపాఠ్యక్రమంలో భాగంగా ప్రథమభాష తెలుగుతో బాటు సంస్కృతం బోధింపబడుతూ ఉంది. సంయుక్తపాఠ్యక్రమంలో 20 మార్కులకు సంస్కృతం ఉంటుంది.

విద్యార్థులు సాధించాల్సిన సామర్థ్యాల విషయంలో RTE-2009, NCF-2005 మరియు మన రాష్ట్రవిద్యాప్రణాళికచట్రం – 2011 రూపొందించిన మౌలికసూత్రాల ఆధారంగా ఈ సంయుక్తపాఠ్యక్రమం రూపొందింది. ఈ క్రమంలో ఈ సంవత్సరం 6,7 తరగతులకు నూతన సంస్కృతపాఠ్యపుస్తకాలు రూపొందాయి. ఈ పుస్తకాల రూపకల్పనలో కొన్ని మౌలికాంశాలు :

6, 7 తరగతులు చదివే విద్యార్థులలో మొదటగా సంస్కృతాన్ని వినడం, మాట్లాడడం గురించి ఆసక్తిని కలిగించాలి. తరువాత క్రమంలో అర్థవంతంగా మాట్లాడడం, భావయుక్తంగా చదవడాన్ని పెంపొందించాలి. ఈ సామర్థ్యాలకు దేవనాగరిలిపి కొంత అవరోధంగా మారిందన్నది అనుభవజ్ఞులైన ఉపాధ్యాయుల అభిప్రాయం. అంతేకాకుండా, ఆరవ తరగతి నుండి హిందీ

రెండోభాషగా అనివార్యంగా నేర్చుకోవలసి ఉంది. హిందీ హలంత భాష. సంస్కృతం అజంతభాష. ఒకే ఆరంభ తరగతిలో భిన్నలేఖనరీతులలో గల ఒకే లిపిని నేర్చుకోవడం విద్యార్థులకు కష్టం. వీటిని పరిగణనలోనికి తీసుకొని సంయుక్తపాఠ్యక్రమం ప్రకారం సిద్ధమౌతున్న 6, 7 తరగతుల సంస్కృతపాఠ్యపుస్తకాలను తెలుగులిపిలో ముద్రించాలని నిర్ణయించాం.

విద్యార్థులు పాఠం చదివి, తెలుగులో ముందే పరిచితమైన తత్సమపదాలతో పోల్చుకొని బహుభాషికసామర్థ్యంతో అర్థం చేసుకొంటారు. పాఠ్యపుస్తకంలోని పాఠాలు కథలు, సంభాషణలు, గీతాలు, శ్లోకాలు మొ॥న నిత్యజీవన వ్యవహారరూపాలతో, వాటికనుగుణమైన ఆకర్షణీయ చిత్రాలతో రూపొందాయి. ఇవి పిల్లల్లో ఎంతో ఉత్సాహాన్ని నింపుతాయి. వినడం, మాట్లాడడం, చదవడం, ఆలోచించడం, రాయడం మొదలైన సామర్థ్యాల కోసం ప్రత్యేకంగా అభ్యాసాలు ఇవ్వబడ్డాయి. సృజనాత్మక, ప్రశంసాత్మకపనుల కోసం భిన్నమైన అభ్యాసాలున్నాయి. విద్యార్థి పాఠం చదివిన తర్వాత తనకు ఎంత తెలిసిందో తానే తెలుసుకోవడానికి స్వీయమూల్యాంకనమనే శీర్షిక కూడ ఇవ్వబడింది.

సంస్కృతభాషాబోధనలో అధ్యాపకుల బాధ్యత ఎక్కువగా ఉంటుంది. తప్పనిసరిగా. సంస్కృతంలోనే పిల్లలతో మాట్లాడుతూ ఉండాలి. అభ్యసనంలో పిల్లలందరూ పాల్గొనేలా చూడడం, వీలైనన్ని సంస్కృతపదాలను, తెలుగులోని తత్సమపదాలతో అన్వయిస్తూ, మాట్లాడింపజేస్తూ సంస్కృత భాషావాతావరణం కల్పించడం అవసరం. అందుకోసం సరళమైన మౌఖికసంభాషణలు, గీతాలు కూడా జూన్ జులై మాసాలలో నేర్పించడానికై పొందుపర్చాం.

RTE 2009 ప్రకారం నిరంతరమూల్యాంకనం కోసం పాఠ్యపుస్తకాన్ని నాలుగుభాగాలుగా విభజించారు. ఆ యా భాగాలలో సూచించిన పాఠాలు, సంబంధించిన మాసాల్లో పూర్తయేటట్లు చూడాలి. సంస్కృతభాష పట్ల ఆసక్తి, అభిరుచి పెంపొందడానికి ఈ పుస్తకం తోడ్పడుతుందని భావిస్తున్నాం.

దీని రూపకల్పనలో పాల్గొన్న ఉపాధ్యాయులు, ఉపన్యాసకులు, విషయనిపుణులు, చిత్రకారులు, కార్యసంయోజకులు, డి.టి.పి. లేఅవుట్ చేసినవారికి, పాఠ్యప్రణాళికాసభ్యులకు అభినందనలు, పాఠ్యపుస్తక రూపకల్పనలో సహకారమందించిన ఢిల్లీ విశ్వవిద్యాలయం ప్రొఫెసర్ రమాకాంత్ అగ్నిహోత్రిగారికి, సంపాదకమండలిసభ్యులకు ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు. ఈ పాఠ్యపుస్తకం భవిష్యత్ అభ్యసనానికి అవసరమైన సామర్థ్యాలను, పాటవాన్ని పెంపొందిస్తుందని ఆశిస్తున్నాం.

శ్రీమతి బి. శేషుకుమారి
సంచాలకులు,
రాష్ట్రవిద్యాపరిశోధనశిక్షణసంస్థ, తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు

- పాఠ్యపుస్తకంలో పిల్లలు సాధించాల్సిన సామర్థ్యాల జాబితా చేర్చబడింది. వాటిని పిల్లలు సాధించేలా చూడాలి.
- ప్రధానంగా మొదటిభాగంలోని మౌఖికసంభాషణలు (సంసిద్ధతా పాఠాలు) తరచుగా చేయించాలి. పిల్లలు తరగతిగదిలో సంస్కృతంలో మాట్లాడేలా ప్రోత్సహించాలి.
- పాఠం బోధించడం అంటే పాఠ్యాంశాన్ని బోధించడంతోపాటు, పాఠంలోని అభ్యాసాలు చేయించడం, సామర్థ్యాలను సాధించేలా చూడడం. ఇందుకోసం ప్రతిపాఠంలోను అభ్యాసాలు ఉన్నాయి. వీటిని విధిగా చేయించాలి.
- ప్రతిపాఠానికీ ముందు ఉన్ముఖీకరణచిత్రం / సన్నివేశచిత్రం ఉంటుంది. దీన్ని గురించి పిల్లలచేత మాట్లాడించాలి. ఇందుకోసం ఇచ్చిన ప్రశ్నలతో పాటు ఆలోచింపజేసే అదనపుప్రశ్నలు కూడా అడగాలి. తద్వారా పాఠం వైపు పిల్లలను ఉన్ముఖీకరణ చేయాలి. ఆ తర్వాత పాఠాన్ని బోధించాలి.
- వ్యక్తిగతంగా, ధారాళంగా పాఠాన్ని చదివేలా అభ్యాసం చేయించాలి. సరైన ఉచ్చారణతో ఉపాధ్యాయులు చదివి వినిపించాలి.
- పాఠ్యాంశంలోని విషయాన్ని పిల్లలు అర్థంచేసుకోవడానికి అనువైన పద్ధతులను బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలో వినియోగించాలి.
- శ్లోకాలు, గీతాల వంటి పాఠాలను, పాఠాన్ని చెప్పడానికి ముందే ఉపాధ్యాయులు చదివి వినిపించాలి. పిల్లలచేత పలికించాలి. పాడించాలి.
- సంభాషణరూపంలోని పాఠాలను పిల్లలు జట్లలో కూర్చొని చదివి నాటకీకరణ చేసేలా చూడాలి.
- పాఠాల స్వభావాన్ని బట్టి వివిధబోధనాభ్యసనవ్యూహాలను రూపొందించుకొని, వాటిని అమలుపరచాలి.
- వ్యాకరణాన్ని అనుప్రయుక్తంగా బోధించాలి. ఆ ప్రకారమే అభ్యాసాలు చేయించాలి.
- సంస్కృతభాషాబోధనకై కేటాయించిన సమయంలో మొదటిభాగం పాఠ్యబోధనకు లేదా అభ్యాసాలను గురించి వివరించడానికి ఉపయోగించాలి. మిగతా సమయం పిల్లలు వ్యక్తిగతకృత్యాలలో లేదా సామూహికకృత్యాలలో పాల్గొంటూ అభ్యాసాలను చేసేలా చూడాలి. ఇదే సమయంలో పూర్తిగా వెనుకబడినపిల్లలకు ఉపాధ్యాయులే దగ్గరుండి ప్రత్యామ్నాయ బోధనద్వారా అవసరమైన సహాయం అందించాలి.
- ఒక పాఠానికి ఉద్దేశించిన సామర్థ్యాలను కనీసం 80% మంది పిల్లలు సాధించిన తర్వాతే మరోపాఠం బోధించాలి. ఇందుకోసం మాసంలోని కాలాంశాలను విభజన చేసుకొని ప్రణాళికాబద్ధంగా బోధనాభ్యసనప్రక్రియలు నిర్వహించాలి.
- సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలకు అనుగుణంగా కృత్యాలను **వ్యక్తిగతంగా** లేదా **జట్టుపరంగా** నిర్వహించాలి.

శృణ్వంతు – విచింత్య వదంతు లోని అభ్యాసాలను **పూర్తితరగతికృత్యంగా** నిర్వహించాలి.

తెలంగాణప్రభుత్వస్య నిఃశుల్కవితరణమ్ 2018–19

పఠంతు - అవగచ్ఛంతు - వ్యక్తీకుర్వంతు లోని అభ్యాసాలను **వ్యక్తిగతంగా** లేదా **జట్టుపరంగా** నిర్వహించాలి.

పదజాలాభివృద్ధిః, భాషాక్రీడాః లోని అభ్యాసాలను **జట్టుపరంగా** నిర్వహించాలి. తరువాత **వ్యక్తిగతంగా** రాసేలా చూడాలి.

వ్యాకరణాంశాః లోని అభ్యాసాలను **పూర్తితరగతికృత్యంగా** అర్థమయ్యేలా చేయించాలి. తరువాత **వ్యక్తిగతంగా** చేయించాలి.

స్వీయరచనా, సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్, పరియోజనాకార్యమ్ లోని అంశాల గురించి రాయడానికి పూర్తి తరగతిలో సూచనలు ఇవ్వాలి, చేయించాలి. పిల్లలు రాసిన తరువాత సరిదిద్దాలి. ఆ తరువాత స్వంతంగా నోటుపుస్తకంలో రాయమనాలి.

ప్రశంసా **పూర్తితరగతిగదికృత్యంగా** నిర్వహించాలి.

- స్వీయమూల్యాంకనమ్ గురించి ప్రతిపాఠం చివర ఒక పరిశీలనాంశపట్టిక ఇవ్వబడింది. అందులోని అంశాలను పిల్లలే **స్వయంగా గుర్తించేలా** చూడాలి.
- పాఠాన్ని బోధించేటప్పుడు కింది సోపానాలను పాటించాలి.

  1. ఉపోద్ఘాతం - పలకరింపు, ఉన్ముఖీకరణ, శీర్షికాప్రకటనమ్.

  2. పాఠ్యాంశబోధన/సామర్థ్యాలపై అవగాహన - చిత్రాల గురించి మాట్లాడించడం, ఉపాధ్యాయుని ఆదర్శపఠనం, పిల్లలతో బాహ్యపఠనం, పిల్లలతో అర్థసంగ్రహణం, పాఠ్యాంశవిషయంపై అవగాహన, చర్చ.

  3. అవగాహన పరిశీలన - ఆ రోజు బోధించిన అంశాలపై పిల్లల అవగాహనను పరిశీలించడం,

  4. ఇంటిపని - ప్రాజెక్టుపనులు, ఆ రోజు బోధించిన అంశాలపై ఇంటిపని.
- ప్రతిపాఠాన్ని ఆ పాఠం ద్వారా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాల సాధనకు ప్రణాళికను రూపొందించుకోవాలి. సంస్కృతంలో పాఠ్యప్రణాళికను కింది విధంగా రూపొందించుకోవాలి.

  1. పాఠం పేరు -
  2. పాఠం బోధించడానికి అవసరమైన పీరియడ్లు -
  3. సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు -
  4. పీరియడ్ల వారిగా విభజన -

పీరియడ్ సంఖ్య	బోధనాంశం	బోధనవ్యూహం	సామగ్రి/ వనరులు	పిల్లలకు కల్పించాల్సిన అభ్యాసాలు - ఇంటిపని

  5. పాఠ్యబోధనకు అవసరమైన అదనపు సమాచారసేకరణ. (ఉపాధ్యాయుని తయారీ)
  6. పాఠం బోధించిన అనంతరం ఉపాధ్యాయుని ప్రతిస్పందనలు. (అనుభవాలు, అనుభూతులు)
- పిల్లలు ఎట్టి పరిస్థితులలో గైడ్లు, స్టడీ మెటీరియల్ వంటి వాటిలో చూసి రాయకూడదు. స్వంతంగా రాయాలి. ఇలా రాసిన వాటిని ఉపాధ్యాయుడు సరిదిద్దాలి.

SCERT TELANGANA

- నిరంతరసమగ్రమూల్యాంకనంలో భాగంగా పిల్లలప్రగతిని **ఎప్పటికప్పుడు** సామర్థ్యాల వారీగా నమోదుచేయాలి. అందుకు **ప్రత్యేకరిజిష్టర్‌ను** ఏర్పాటుచేసుకోవాలి.
- నిరంతసమగ్రమూల్యాకనంలో భాగంగా జూలై, ఆగష్టు, నవంబర్, ఫిబ్రవరి మాసాలలో నిర్మాణాత్మక మూల్యాంకనంలో పిల్లల భాగస్వామ్య పరిశీలన, రాసిన అంశాలు, ప్రాజెక్టు పనులు, లఘుపరీక్ష ద్వారా పిల్లల ప్రగతిని అంచనావేసి నమోదు చేయవలసి ఉంటుంది.
- సెప్టెంబర్/అక్టోబర్, డిసెంబర్/జనవరి, ఏప్రిల్ మాసాలలో నిర్వహించే సంగ్రహణాత్మక – మూల్యాంకనం కోసం ఉపాధ్యాయులే సామర్థ్యాల ఆధారంగా చదవడం (5మా), స్వీయరచన (5మా), సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్ (5మా), పదజాలాభివృద్ధిః, వ్యాకరణాంశాలు (5మా) ప్రకారం 20 మార్కులకు ప్రశ్నపత్రాలు తయారు చేసుకొని పరీక్షించాలి.
- ఆ యా పాఠ్యాంశాల ఆధారంగా అవకాశమున్న చోట, మానవీయమూల్యాలు, పర్యావరణం, కళలు, పని – అనుభవం గురించి పిల్లలతో చర్చించి తగిన అభ్యాసాలు కల్పించాలి.
- శ్లోకాలు పిల్లలచేత కంఠస్థం చేయించాలి.
- ఏ పాఠాన్ని / అంశాన్ని బోధిస్తున్నా నైతిక, మానవీయమూల్యాలు, సంస్కృతి, జాతీయత, సమానత్వం, శాస్త్రీయదృక్పథం, పర్యావరణం, ప్రత్యేకావసరాలు గల పిల్లల పట్ల సహానుభూతి, కళలు, తదితరాంశాల గురించి సందర్భానుసారంగా చర్చింపజేయాలి. పిల్లలకు చెప్పాలి. వారిలో పరివర్తన కోసం ప్రయత్నించాలి.
- నిత్యజీవనంలో వినియోగించే అనేక వస్తువులు, వృత్తులు, హోదాలు, అధికారులు, అవసరాలు మొదలైన అంశాలకు సంబంధించిన పదాలను సంస్కృతంలో సందర్భానుసారంగా పిల్లలకు బోధించాలి. ఆ యా పదాలు–సంబంధిత వస్తువులు, చిత్రాలతో పాఠశాల ఉత్సవ కార్యక్రమాల్లో పిల్లలచే ఒక సంస్కృతభాషాప్రదర్శనశాల ఏర్పాటు చేయించాలి.
- సంస్కృత శ్లోకాలు, వాటి భావాలు వివరించడం, వచనభాగాలను భావస్ఫోరకంగా చదవడం. ఇచ్చిన సూచనల మేరకు ప్రతిస్పందించడం – మొదలైన అంశాల్లో పోటీలు నిర్వహించి, పిల్లలలో సంస్కృతభాషాభిరుచి కలిగేలా ప్రోత్సహించాలి.
- తరగతిగది, పాఠశాలవాతావరణం మొ॥న వాటిల్లో సరళమైన సంస్కృత సూక్తులకు, హితోక్తులకు స్థానం ఉండేలా ప్రయత్నించాలి.
- తరగతిగదిలోనే గాక బాహ్యవాతావరణం లోనూ పిల్లలు చిన్నచిన్న పదాలతో సంస్కృతభాష మాట్లాడే విధంగా ప్రోత్సహించాలి.
- 6వ తరగతి పాఠ్యపుస్తకం యొక్క చివరి పేజీలలో వర్ణమాల, మాత్రాసంయోజనం, అలాగే 7వ తరగతి పాఠ్యపుస్తకంలో సంయుక్తాక్షరాలు ఇవ్వబడ్డాయి. వీటిని విద్యా సంవత్సరాంతంలో పరిచయం చేయాలి. ఇవి పరీక్షార్థం కాదు.

SCERT TELANGANA

వందే మాతరమ్

- బంకించంద్ర ఛటర్జీ

వందే మాతరం, వందే మాతరమ్
సుజలాం సుఫలాం మలయజశీతలామ్
సస్యశ్యామలాం మాతరం వందే మాతరమ్
శుభ్రజ్యోత్స్నాపులకితయామినీమ్
ఫుల్లకుసుమితద్రుమదలశోభినీమ్
సుహాసినీం సుమధురభాషిణీమ్
సుఖదాం వరదాం మాతరం వందే మాతరమ్

పఠత సంస్కృతమ్

- శ్రీ మంజునాథ శర్మా

పఠత సంస్కృతం, వదత సంస్కృతమ్
లసతు సంస్కృతం చిరం గృహే గృహే చ పునరపి ॥పఠత॥

జ్ఞానవైభవం వేదవాఙ్మయమ్
లసతి భవభయాపహారి యత్ర మునిభిరార్జితమ్
కీర్తిరార్జితా యస్య ప్రణయనాత్
వ్యాస-భాస-కాళిదాస-బాణముఖ్యకవిభిః ॥పఠత॥

స్థానమూర్జితం యస్య మన్వతే
వాగ్విచిన్తకా హి వాక్షు యస్య వీక్ష్య మధురతామ్
యద్వినా జనా నైవ జానతే
భారతీయసంస్కృతిం సనాతనాభిధాం వరామ్॥ ॥పఠత॥

జయతు సంస్కృతం సంస్కృతిస్తథా
సంస్కృతస్య సంస్కృతేశ్చ ప్రణయనాచ్చ మనుకులమ్
జయతు సంస్కృతం, జయతు మనుకులమ్
జయతు జయతు సంస్కృతం, జయతు జయతు మనుకులమ్॥ ॥పఠత॥

రాష్ట్రీయగీతమ్

- రవీంద్రనాథ్ టాగూర్

జనగణమన అధినాయక జయ హే !
భారతభాగ్యవిధాతా !
పంజాబ, సింధు, గుజరాత, మరాఠా,
ద్రావిడ, ఉత్కల, వంగా !
వింధ్య, హిమాచల, యమునా, గంగా,
ఉచ్ఛలజలధితరంగా !
తవ శుభ నామే జాగే !
తవ శుభ ఆశిష మాగే !
గాహే తవ జయగాథా !
జనగణమంగలదాయక జయ హే
భారతభాగ్యవిధాతా !
జయ హే ! జయ హే ! జయ హే !
జయ జయ జయ జయ హే !

ప్రతిజ్ఞా

- పైడిమర్రి వేంకట సుబ్బారావు

భారతదేశః మమ మాతృభూమిః. భారతీయాః సర్వే మమ సహోదరాః.

అహం మమదేశం ప్రీణామి. సుసంపన్నా, బహువిధా భారతీయసాంస్కృతికసంపత్ మమ గర్వకారణమ్. తస్యాః యోగ్యజనో భవితుం సర్వదా అహం పరిశ్రమం కరోమి.

మమ మాతాపితరౌ, ఉపాధ్యాయాన్, జ్యేష్ఠాన్ సర్వాన్ చ పూజయామి. సర్వైః సహ సగౌరవం వ్యవహరామి.

మమ దేశస్య విషయే, ప్రజానాం విషయే సేవానిరతిం భజామి. జంతూనాం విషయే దయాలుః భవామి ఇతి చ ప్రతిజ్ఞాం కరోమి.

సర్వేషాం శ్రేయోఽభివృద్ధయః ఏవ మమ ఆనందస్య కారణమ్.

రచయితారః

డా ॥ ఎమ్.నరసింహాచార్యః,
సహాధ్యాపకః (సంస్కృతమ్),
గాంధీజీ నగర పురపాలకోన్నత పాఠశాలా,
విజయవాడా, కృష్ణాజిల్లా.

సి.గిరిధరః,
శిక్షితస్నాతకాధ్యాపకః (టి.జి.టి.),
కేంద్రీయవిద్యాలయః
ఏలూరు, పశ్చిమగోదావరీజిల్లా.

డా ॥ జె.కె.చంద్రశేఖరః
సంస్కృతోపన్యాసకః
శ్రీ మాజేటి గురవయ్య జూనియర్ కళాశాలా
గుంటూరు

ఉపద్రష్ట వెంకటరమణమూర్తిః
సంస్కృతోపన్యాసకః
శారదా కళాశాలా
విజయవాడా, కృష్ణాజిల్లా

డా ॥ ఎమ్. టి.ఆల్వార్
సంస్కృతోపన్యాసకః
ఆంధ్రప్రదేశ్ రెసిడెన్సియల్ జూనియర్ కళాశాలా
కొడిగెనహల్లి, అనంతపురంజిల్లా

పరామర్శకమండలీ

కొండేపూడి అప్పారావు,
సంస్కృతోపన్యాసకః,
శ్రీ శారదా సన్ఫ్లవర్ జూనియర్ కళాశాలా,
చల్లపల్లి, కృష్ణాజిల్లా.

డా ॥ దోర్బల ప్రభాకర శర్మా,
విశ్రాంతప్రాచార్యః,
సంస్కృతకళాశాలా,
కొవ్వూరు, పశ్చిమగోదావరీ జిల్లా.

శ్రీమతీ ఎన్.సరోజనీ దేవీ,
ఉపన్యాసికా,
రాష్ట్రవిద్యాపరిశోధనశిక్షణసంస్థా,
హైదరాబాద్.

సువర్ణ వినాయకః,
సంయోజకః, విద్యాప్రణాళికా పాఠ్యపుస్తక విభాగః,
రాష్ట్రవిద్యాపరిశోధనశిక్షణసంస్థా,
హైదరాబాద్.

చిత్రకారాః

జె. వెంకటస్వామి, సహాధ్యాపకః, ప్రభుత్వఉపాధ్యాయశిక్షణ కళాశాలా, మహబూబ్‌నగర్.

సయ్యద్ హస్మతుల్లా, చిత్రలేఖనోపాధ్యాయః, ప్రభుత్వోన్నతపాఠశాలా, ఖాజీపేట, వరంగల్‌జిల్లా.

కూరెళ్ళ శ్రీనివాస్, సహాధ్యాపకః (తెలుగు), జిల్లాపరిషత్ ఉన్నతపాఠశాలా, పోచంపల్లి, నల్గొండజిల్లా.

టి.వి. రామకిషన్, చిత్రలేఖనోపాధ్యాయః, జిల్లాపరిషత్ ఉన్నతపాఠశాలా, థాడ్కపల్లి, మెదక్‌జిల్లా.

బి.కిషోర్‌కుమార్, ప్రాథమికాధ్యాపకః, ప్రాథమికోన్నతపాఠశాలా, అల్వాల, నల్గొండజిల్లా.

ఉట్టంకకః

భువనగిరి వేంకట లక్ష్మీనారాయణః, శోధచ్ఛాత్రః, శిక్షావిభాగః, రాష్ట్రియసంస్కృతవిద్యాపీఠమ్, తిరుపతిః

విషయసూచీ

పాఠస్య నామ		ప్రక్రియా	మాసః	పృష్ఠసంఖ్యా
ప్రథమభాగః				
	సంసిద్ధతాపాఠాః		జూన్, జులై	2-8
1.	హస్తీ హస్తీ హస్తీ	(గీతమ్)	జులై	9-18
ద్వితీయభాగః				
2.	సుభాషితాని	(శ్లోకాః)	ఆగస్టు	19-30
3.	చతురఃకాకః	(కథా)	ఆగస్టు	31-40
4.	పరిసరపరిరక్షణమ్	(సంభాషణమ్)	సెప్టెంబరు	41-53
❀	భల్లూకః కిమ్ ఉక్తవాన్?	(కథా)		54
తృతీయభాగః				
5.	సుప్రభాతమ్	(గీతమ్)	అక్టోబరు	55-66
6.	తిరుమల-తిరుపతిక్షేత్రమ్	(సంభాషణమ్)	నవంబరు	67-79
❀	విచిత్రదండనమ్	(కథా)		80
చతుర్థభాగః				
7.	మహతీ సంపత్	(ఘటనా)	డిసెంబరు	81-92
8.	ఆపణః	(సంభాషణమ్)	జనవరి	93-106
❀	స్వప్నగతః వాణిజ్యకారః	(చిత్రకథా)		107-108
పునశ్చరణమ్			మార్చి-ఏప్రిల్	
అనుబంధః				
	శబ్దాః			109-111
	ధాతవః			112-115
	సంస్కృతవర్ణాః			116
	మాత్రాభ్యాసః			117
	పదకోశః			118-123
	క్రియాపదకోశః			124

☞ అధ్యాపకః 'సుభాషితాని' ఇతి పాఠే విద్యమానేషు శ్లోకేషు ప్రతిమాసం ఏకైకం శ్లోకం ఛాత్రైః అభ్యాసయేత్.

❀ ఇత్యనేన చిహ్నేన చిహ్నితాః అంశాః మూల్యాంకనాయ న ఉపయోక్తవ్యాః.

 తెలంగాణప్రభుత్వస్య నిఃశుల్కవితరణమ్ 2018-19

ఈ పాఠ్యపుస్తకం ద్వారా పిల్లలు సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు

- సంస్కృతంలోని విశిష్టధ్వనులను (విసర్గ / ఋ-రేఫ / అనునాసిక - అనుస్వార / మహాప్రాణ / సంయుక్తాక్షరాలధ్వనులు) విని గుర్తించగలగాలి.
- చిన్న చిన్న సంస్కృతసూచనలను విని, ప్రతిస్పందించగలగాలి. ఆచరించగలగాలి.
- సరళవాక్యాలను విని అర్థం చేసుకోవడం, వాటిని ప్రయోగించడం చేయగలగాలి.
- ఇతరులస్వరంలోని భేదాలు, హెచ్చుతగ్గులు గుర్తించి, తదనుగుణంగా భావాన్ని గ్రహించాలి.
- సుభాషిత శ్లోకాలు మొ॥ వాటిని విని, భావాన్ని మాతృభాషలో చెప్పగలగాలి.
- గీతాలు, కథలు, సంభాషణలు వంటివి విని, అర్థం చేసుకోవాలి.
- పదాలను స్పష్టంగా ఉచ్చరించగలగాలి.
- శ్లోకాలను ధారాళంగా చదవగలగాలి.
- కథలు, సంభాషణలు భావస్ఫోరకంగా చదవగలగాలి.
- చిన్న చిన్న ప్రశ్నలకు {కః / కా - కిమ్ - కుత్ర - కదా (ఎవరు - ఏమిటి - ఎక్కడ - ఎప్పుడు)} సమాధానాలు చెప్పగలగాలి.
- సంభాషణల్లో భావాన్ని, పాఠ్యాంశసారాంశాన్ని మాతృభాషలో చెప్పగలగాలి.
- అడిగిన ప్రశ్నలను అర్థంచేసుకొని మాతృభాషలో సమగ్రసమాధానాలు కూడా చెప్పగలగాలి.
- తమ సందేహాలను సూక్ష్మప్రశ్నల రూపంలో సంస్కృతంలో అడగగలగాలి.
- చదివిన అంశంలోని సమానధ్వని గల పదాలను, వ్యతిరేక పదాలను, ప్రాసపదాలను, లేదా కోరినపదాలను గుర్తించగలగాలి.
- చదివిన అంశాల లోని పదాల అర్థాలను సందర్భాన్ని బట్టి గ్రహించగలగాలి.
- లింగ, వచన, విభక్తుల పరివర్తన సామర్థ్యాన్ని సాధించగలగాలి. వాటితో చిన్న చిన్న వాక్యాలు రాయగలగాలి.
- సంఖ్యలను, పూరణప్రత్యయాంతాలను సందర్భోచితంగా ఉపయోగించగలగాలి.
- నామవాచకాలు, సర్వనామాలు, క్రియలను గుర్తించి ఉదాహరణలు చెప్పగలగాలి.
- సొంతంగా పదకోశం చూసి పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకోగలగాలి.
- సర్జనాత్మకత, ప్రశంస, పరియోజనాకార్యాలలో చేసిన అభ్యాసాలను ప్రదర్శించగలగాలి.
- సుబంత, తిఙంత రూపాలను ధారాళంగా చదివి, చెప్పగలగాలి.

ప్రార్థనాశ్లోకాః

జ్ఞానానందమయం దేవం నిర్మలస్ఫటికాకృతిమ్ ।
ఆధారం సర్వవిద్యానాం హయగ్రీవముపాస్మహే ॥

సరస్వతి! నమస్తుభ్యం వరదే! కామరూపిణి! ।
విద్యారంభం కరిష్యామి సిద్ధిర్భవతు మే సదా ॥

అజ్ఞానతిమిరాంధస్య జ్ఞానాంజనశలాకయా ।
చక్షురున్మీలితం యేన తస్మై శ్రీగురవే నమః ॥

దివ్యాం భవ్యాం సుబోధాం చ శుద్ధామర్థప్రదాయినీం ।
జననీం బహుభాషాణాం వందే గీర్వాణభారతీమ్ ॥

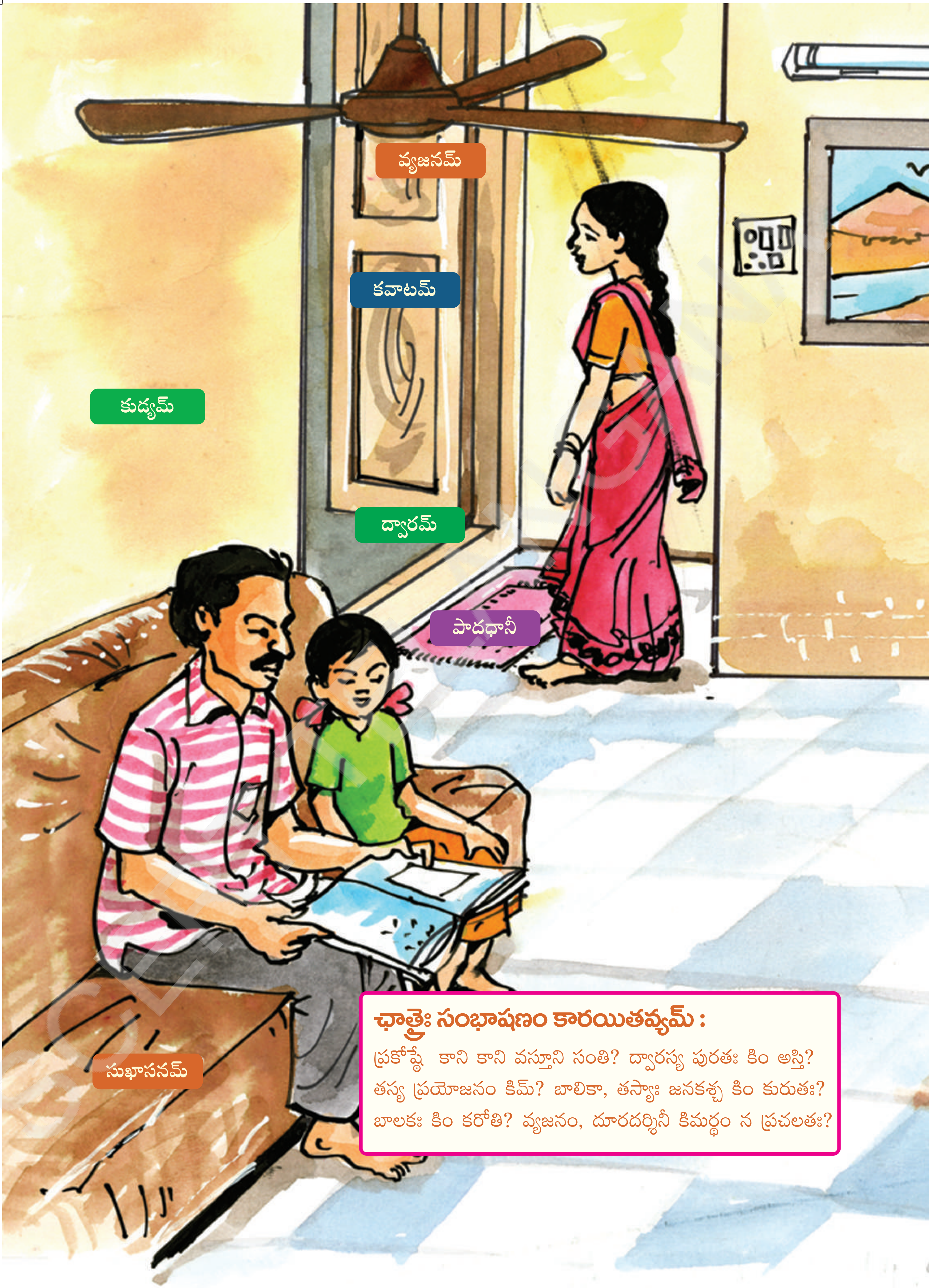

ఛాత్రైః సంభాషణం కారయితవ్యమ్ :

ప్రకోష్ఠే కాని కాని వస్తూని సంతి? ద్వారస్య పురతః కిం అస్తి? తస్య ప్రయోజనం కిమ్? బాలికా, తస్యాః జనకశ్చ కిం కురుతః? బాలకః కిం కరోతి? వ్యజనం, దూరదర్శినీ కిమర్థం న ప్రచలతః?

దండదీపః
చిత్రపటమ్
వస్తుధానీ
యవనికా
వాతాయనమ్
దూరదర్శినీ
ఆసందః
ఉత్పీఠికా

సంసిద్ధతాపాఠాః

(సంసిద్ధతాపాఠాలు)

సంభాషణాభ్యాసః -1 (పరిచయః)

1. అధ్యాపకః – సుప్రభాతం ఛాత్రాః!
ఛాత్రాః – సుప్రభాతం మహోదయ!
అధ్యాపకః – భవతః నామ కిమ్?
రమేశః – మమ నామ రమేశః.
అధ్యాపకః – భవతః నామ కిమ్?
కార్తికః – మమ నామ కార్తికః.
అధ్యాపకః – భవత్యాః నామ కిమ్?
కవితా – మమ నామ కవితా.
అధ్యాపకః – భవత్యాః నామ కిమ్?
భవానీ – మమ నామ భవానీ.

1. గీతమ్

బాలచందిర !

బాలచందిర ! లోకసుందర
ఏహి గగనవిభూషణ !
ఏహి సత్వరమ్ ఏహి శశధర !
ఏహి ఏహి మదంతికమ్ ॥

కుత్ర గచ్ఛసి? కుత్ర నివససి?
బ్రూహి కిం తవ వాహనమ్?
చలసి నిత్యం నియతగత్యా
మాసి కిం తవ వేతనమ్?

లీయసే త్వం వర్ధసే త్వం
హససి కిం ఖలు కారణమ్?
నిరవలంబం సంచరన్నపి
పతసి న త్వం కథమిదమ్?

కథమవాప్తా? కాంతిరేషా
హ్లాదినీ సా కౌముదీ
లీయసే త్వం కుత్ర దివసే?
రంజకం తవ జీవనమ్ ॥

– జనార్దన హెగ్డే

సంభాషణాభ్యాసః-2 (స్వపరిచయః)

లతా - మమ నామ లతా,
అహం షష్ఠకక్ష్యాయాం పఠామి.
మమ జనకస్య నామ సురేశః,
మమ అంబాయాః నామ పద్మా,
అస్మాకం విద్యాలయస్య నామ.................ప్రాచ్యోన్నతపాఠశాలా.

రమేశః - మమ నామ రమేశః.
అహం షష్ఠకక్ష్యాయాం పఠామి.
మమ జనకస్య నామ రామచంద్రః,
మమ అంబాయాః నామ మైథిలీ,
అస్మాకం విద్యాలయస్య నామ ....ప్రాచ్యోన్నతపాఠశాలా.

2. గీతమ్

విమానయానం రచయామ !

రాఘవ ! మాధవ ! సీతే ! లలితే !
విమానయానం రచయామ ।
నీలే గగనే విపులే విమలే
వాయువిహారం కరవామ ॥

ఉన్నతవృక్షం తుంగం భవనం
క్రాంత్వాఽఽకాశం ఖలు ! యామ ।
కృత్వా హిమవంతం సోపానం
చందిరలోకం ప్రవిశామ ॥

శుక్రశ్చంద్రః సూర్యో గురురితి
గ్రహాన్ హి సర్వాన్ గణయామ ।
వివిధాః సుందరతారాశ్చిత్వా
మౌక్తికహారం రచయామ ॥

అంబుదమాలామ్ అంబరభూషామ్
ఆదాయైవ హి ప్రతియామ ।
దుఃఖిత-పీడిత-కృషికజనానాం
గణేషు హర్షం జనయామ ॥

- డా ॥ విశ్వాసః

SCERT TELANGANA

సంభాషణాభ్యాసః -3

అధ్యాపకః – (బాలకం ప్రతి) భవాన్ కః?

అనంతః – అహం ఛాత్రః. భవాన్ కః?

అధ్యాపకః – అహమ్ అధ్యాపకః. భవాన్ కః?

కృష్ణః – అహం ఛాత్రః. భవాన్ కః?

అధ్యాపకః – అహమ్ అధ్యాపకః. (బాలికాం ప్రతి) అహం పురుషః. భవతీ కా?

మల్లికా – అహం బాలికా.

అధ్యాపకః – భవంతః కే?

కుమారః – వయం ఛాత్రాః.

3. గీతమ్

మమ మాతా దేవతా

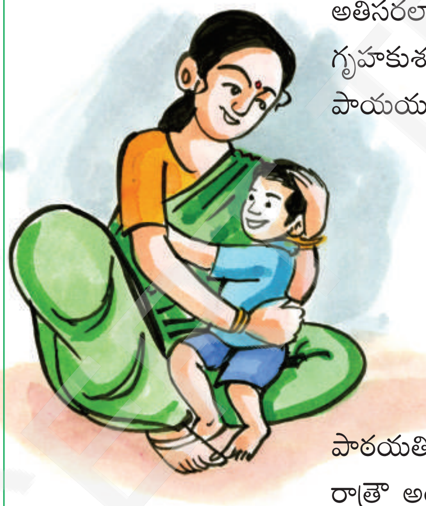

మమ మాతా దేవతా ।
మమ మాతా దేవతా ॥
అతిసరలా, మయి మృదులా
గృహకుశలా, సా అతులా ॥ మమ మాతా ॥
పాయయతి దుగ్ధం, భోజయతి భుక్తం
లాలయతి నిత్యం, తోషయతి చిత్తమ్ ॥ మమ మాతా ॥
సాయంకాలే నీరాజయతి
పాఠయతి చ మాం – 'శుభం కరోతి'

శుభం కురు త్వం కల్యాణమ్ ఆరోగ్యం ధనసంపదః ।
దుష్టబుద్ధివినాశాయ దీపజ్యోతిర్నమోఽస్తు తే ॥

పాఠయతి చ మాం 'శుభం కరోతి' ॥ ॥ మమ మాతా ॥
రాత్రౌ అంకే మాం స్వాపయతి
మధు మధు మధురం గీతం గాయతి
ఆ ఆ ఆ ఆ ఆ .... ॥ మమ మాతా ॥

– ల. మ. చక్రదేవః

సంభాషణాభ్యాసః - 4

అధ్యాపకః	–	(దర్శయన్) ఏషః కః?
ఛాత్రాః	–	ఏషః కేశవః.
అధ్యాపకః	–	ఏషా కా?
ఛాత్రాః	–	ఏషా లలితా.
అధ్యాపకః	–	ఏతత్ కిమ్?
ఛాత్రాః	–	ఏతత్ పుస్తకమ్!
అధ్యాపకః	–	సః కః ?
ఛాత్రః	–	సః రామకృష్ణః.
అధ్యాపకః	–	సా కా?
ఛాత్రాః	–	సా నివేదితా.
అధ్యాపకః	–	తత్ కిమ్?
ఛాత్రాః	–	తత్ చిత్రమ్.

సంభాషణాభ్యాసః - 5

అధ్యాపకః	–	పవన ! కిమర్థం పాఠం న లిఖతి భవాన్?
పవనః	–	మహోదయ ! గణేశః మమ లేఖనీం స్వీకృతవాన్.
అధ్యాపకః	–	తస్య లేఖనీ నాస్తి వా?
పవనః	–	సః లేఖనీం న ఆనీతవాన్.
అధ్యాపకః	–	అస్తు, కక్ష్యాయాం కస్య సమీపే లేఖనీద్వయమ్ అస్తి?
చైతన్యః	–	మహోదయ ! ఏతస్య సమీపే లేఖనీద్వయమ్ అస్తి.
అధ్యాపకః	–	పవన ! ఏతస్య సమీపే అస్తి. స్వీకరోతు. అనంతరమ్ ఏతస్య కృతే దదాతు.
పవనః	–	ఆమ్, అహమ్ అనంతరం దదామి. ధన్యవాదః.

SCERT TELANGANA

మమ విషయే

మమ నామ : ....

మమ జనన్యాః నామ : ....

మమ జనకస్య నామ : ....

మమ కుటుంబజనాః : ....

మమ పాఠశాలాయాః నామ : ....

మమ కక్ష్యా : ....

మమ గ్రామస్య / నగరస్య నామ : ....

పఠితానాం కథాపుస్తకానాం నామాని : ....

....

....

....

మమ ఇష్టకథా : ....

మమ స్నేహితానాం నామాని : ....

....

అహం సమ్యక్ పఠిత్వా ....భవిష్యామి.

SCERT TELANGANA

ప్రథమభాగః

ప్రథమపాఠః

1. హస్తీ హస్తీ హస్తీ

చిత్రం పశ్యంతు, చింతయంతు, వదంతు.

(బొమ్మను చూడండి, ఆలోచించండి, చెప్పండి.)

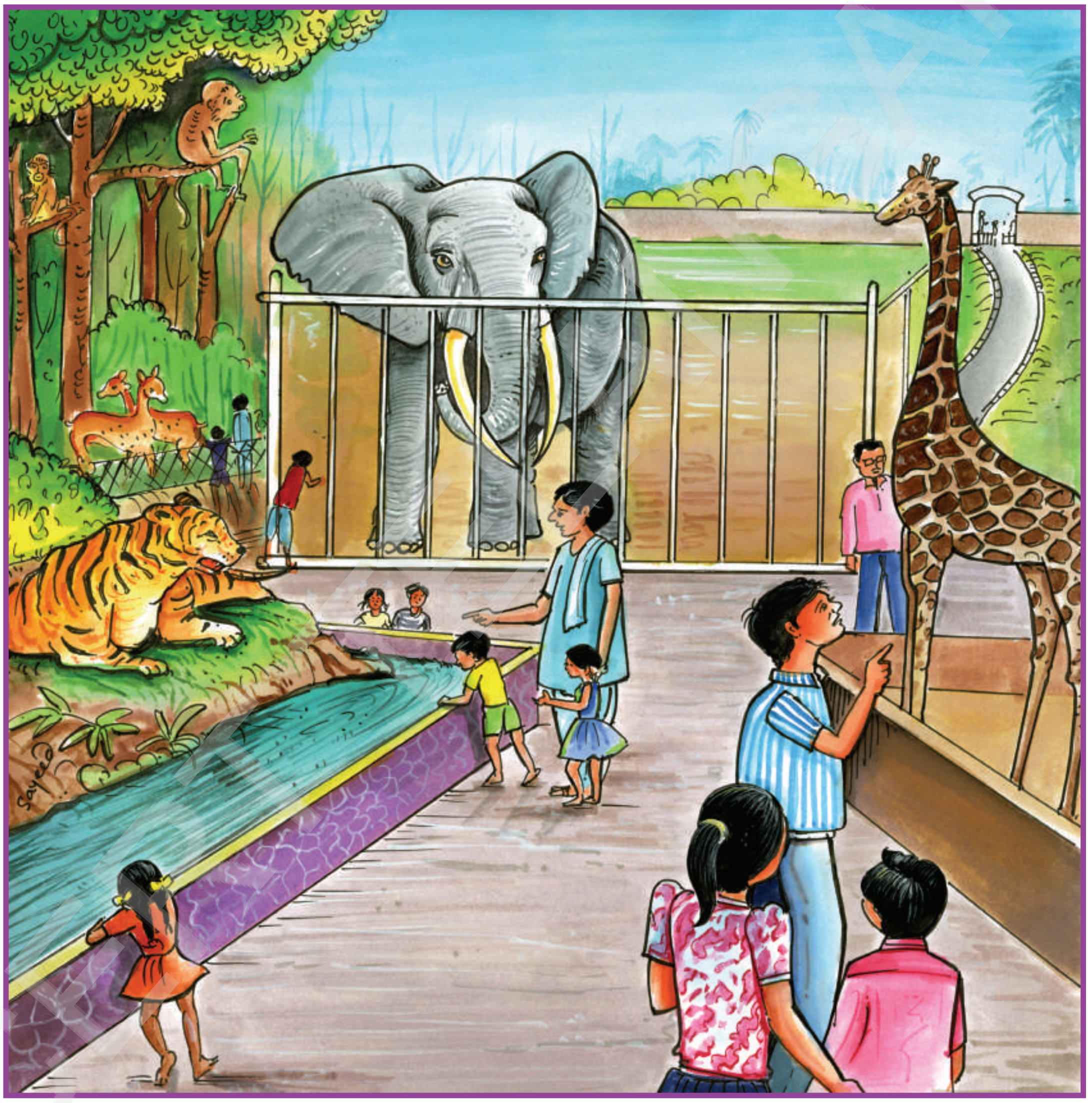

1. అస్మిన్ చిత్రే కిమ్ అస్తి?
2. ఏతం ప్రదేశం ప్రతి భవాన్ కదాపి గతవాన్ వా?
3. అస్మిన్ చిత్రే మహాకాయాః జంతవః కే?

పాఠస్య చిత్రం పశ్యంతు. తత్ ఉద్దిశ్య మాతృభాషయా వదంతు.
(పాఠం యొక్క చిత్రాన్ని చూడండి. దాని గురించి మాతృభాషలో చెప్పండి.)

హస్తీ హస్తీ హస్తీ
దివ్యా దైవీ సృష్టిః ॥

కదలీసదృశీ శుణ్డా
స్తంభసమానాః పాదాః
శూర్పాకారౌ కర్ణౌ
ధవలౌ దీర్ఘౌ దన్తౌ ॥ హస్తీ ॥

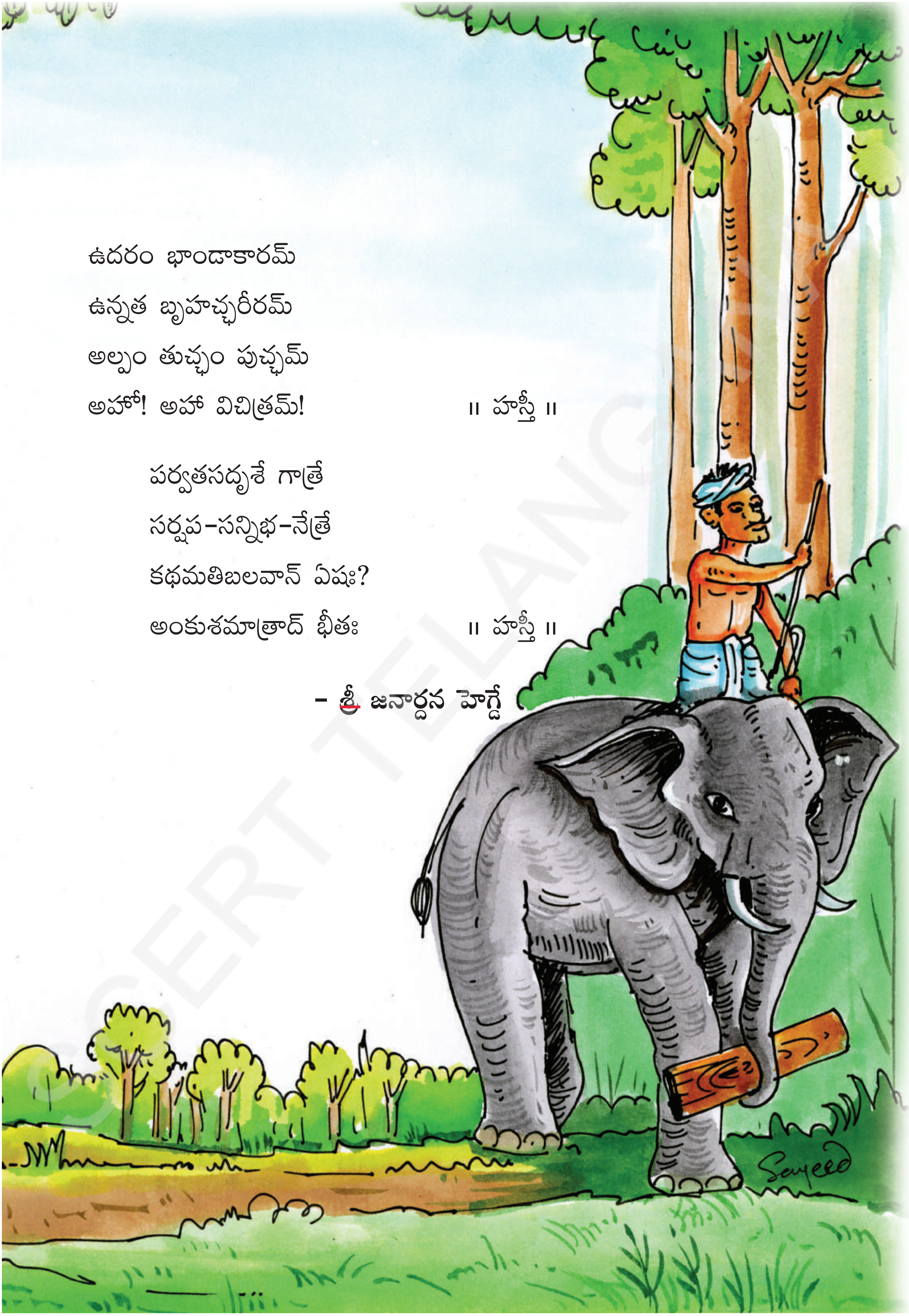

ఉదరం భాండాకారమ్
ఉన్నత బృహచ్ఛరీరమ్
అల్పం తుచ్ఛం పుచ్ఛమ్
అహో! అహా విచిత్రమ్! ॥ హస్తీ ॥

పర్వతసదృశే గాత్రే
సర్షప-సన్నిభ-నేత్రే
కథమతిబలవాన్ ఏషః?
అంకుశమాత్రాద్ భీతః ॥ హస్తీ ॥

– శ్రీ జనార్దన హెగ్డే

SCERT TELANGANA

ఏతాని కుర్వంతు

1. శృణ్వంతు, విచింత్య వదంతు. (వినండి, ఆలోచించి చెప్పండి.)

అ) ఏతం జంతుం భవాన్ కుత్ర దృష్టవాన్?

ఆ) భవాన్ కాన్ కాన్ జంతూన్ జానాతి?

ఇ) తేషు గజస్య విశేషాః కే?

ఈ) భవతః ప్రీతికరజంతుః కః? కిమర్థమ్?

2. పఠంతు, అవగచ్ఛంతు, వ్యక్తీకుర్వంతు. (చదవండి, అర్థం చేసుకోండి, వ్యక్తీకరించండి.)

అ) గీతం గాయంతు. (గీతాన్ని పాడండి.)

ఆ) గీతస్య భావం పఠంతు. (గీతం యొక్క భావాన్ని చదవండి.)

ఏనుగు దేవుడు సృష్టించిన విశిష్టమైన జంతువు.

అరటిబోదె వంటి తొండం, స్తంభాల వంటి పాదాలు, చేటల వంటి చెవులు, తెల్లని పొడుగైన దంతాలు, పెద్ద కుండవంటి పొట్ట, ఎత్తైన పెద్దశరీరం, చాలా చిన్నదైన తోక, ఆహా! ఎంత విచిత్రం?

పర్వతం వంటి పెద్ద శరీరంలో ఆవాల వంటి రెండు చిన్న కళ్ళు. ఎంతో బలం గల ఏనుగు చిన్న అంకుశానికి భయపడుతుంది. ఎంత విచిత్రం?

ఇ) అధః దత్తాని పదాని పఠంతు. పదకోశం దృష్ట్వా అర్థాన్ అవగచ్ఛంతు.

(కింద ఇచ్చిన పదాలను చదవండి. పదపట్టిక చూసి అర్థాలను తెలుసుకోండి.)

హస్తీ	సృష్టిః	కదలీ	పాదాః	ధవలౌ	అల్పం
ఉదరం	విచిత్రమ్	సదృశే	అంకుశః	భీతః	

ఉపరితనపదాని పాఠే అన్విష్య వర్తులేన (◯) అంకయంతు.

(పై పదాలను పాఠంలో వెదకి వాటి చుట్టూ గీత గీయండి.)

SCERT TELANGANA

ఈ) వస్తూని గజస్య అంగైః సహ మేలయన్తు.
(వస్తువులను ఏనుగు అవయవాలతో కలపండి.)

సర్షపః			కర్ణౌ
శూర్పః			పాదః
స్తంభః			ఉదరమ్
కదలీ			నేత్రే
భాండమ్			శుణ్డా

3. లేఖనం, స్వీయరచనా. (రాయడం, స్వంత రచన)

అ) పఠంతు, లిఖంతు. (చదవండి, రాయండి.)

అ) గజస్య ఆకారం వర్ణయంతు.
ఆ) గజస్య కతి పాదాః సంతి ?
ఇ) గజస్య ఉదరం కీదృశమ్ ?
ఈ) గజః కస్మాత్ భీతః భవతి ?

ఆ) చింతయిత్వా లిఖంతు. (ఆలోచించి రాయండి.)

1) **భవతః అభీష్టజంతోః ఆకారం స్వవాక్యైః వర్ణయంతు.**
2) **గజాః మానవానాం కృతే కిం కిం కుర్వంతి?**
3) **చిత్రాణి దృష్ట్వా ఉదాహరణానుసారం రిక్తస్థానాని పూరయన్తు.** (చిత్రాలను చూసి ఉదాహరణను అనుసరించి ఖాళీలు పూరించండి)

హస్తీ హస్తీ హస్తీ దివ్యా దైవీ సృష్టిః.

(కపిః) .... దివ్యా దైవీ సృష్టిః.

(శునకః) .... దివ్యా దైవీ సృష్టిః.

(శుకః) .... దివ్యా దైవీ సృష్టిః.

SCERT TELANGANA

4. పదజాలాభివృద్ధిః, భాషాక్రీడాః (పదజాలాభివృద్ధి, భాషాక్రీడలు.)

అ) జంతూనాం నామాని అంకయంతు. (జంతువుల పేర్లను పెన్సిలుతో గుర్తించండి.)

ధేనుః

ఉష్ట్రః

వానరః

బిడాలః

శునకః

త	వ్యా	జి	గ	ట	మ	వ	బి	జ
అ	జ	ఘ్రః	ఎ	క	భ	క	డా	ట
ఖ	ఛ	ఆ	మ	ల్లూ	గ	ఋ	లః	మ
ర	ధే	గ	కః	ఇ	చ	వా	ఘ	య
ఒ	ర	నుః	ఈ	ఇ	క	న	ఐ	త
సిం	హః	ఐ	భ	ధ	ర	రః	బ	ఖ
ప	త	ర	ట	ష్ట్రః	ల	శు	ఎ	ధ
చ	ట	గ	య	ఉ	త	భ	న	మ
న	జః	ల	భ	ట	అ	శ్వః	ర	కః

సింహః

వ్యాఘ్రః

అశ్వః

భల్లూకః

గజః

ఆ) అధః దత్తే పదసమూహే భిన్నం పదమ్ అంకయంతు.

(కింద ఇచ్చిన పదాలలో తేడాగా ఉన్న పదాన్ని గుర్తించండి)

సింహః వ్యాఘ్రః మకరః ధేనుః

అజః శునకః వానరః కాకః

5. వ్యాకరణాంశాః (వ్యాకరణాంశాలు)

అ) చిత్రాణి పశ్యంతు. పదాని పఠంతు, అవగచ్ఛంతు.

(చిత్రాలను చూడండి. పదాలను చదవండి, అర్థం చేసుకోండి)

ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
కాకః	కాకౌ	కాకాః
శునకః	శునకౌ	శునకాః
దీపః	దీపౌ	దీపాః

ఆ) **ఉదాహరణానుసారం రిక్తస్థానాని పూరయంతు.**
(ఉదాహరణను అనుసరించి ఖాళీలను పూరించండి.)

ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్

ఉదా: గజః	గజౌ	గజాః

కర్ణః	....	....

....	....	పాదాః

ఇ) **ఉదాహరణానుసారం రిక్తస్థానాని పూరయంతు.**
(ఉదాహరణను అనుసరించి ఖాళీలను పూరించండి.)

ఉదా: ఉదరమ్	**ఉదరే**	**ఉదరాణి**
అల్పమ్	అల్పే	....
వనమ్	....	....
....	గృహే	....

ఈ) **అధః దత్తపదేషు ఏకవచన - బహువచనరూపాణి అన్విష్య లిఖంతు.**
(కింది వాటిలో ఏకవచన - బహువచనరూపాలను వెదకి వ్రాయండి.)

చటకః	కపోతాః	మయూరః	వృక్షాః
ఫలాని	పుష్పమ్	పర్ణాని	జలమ్

ఏకవచనరూపాణి - ....

బహువచనరూపాణి - ....

SCERT TELANGANA

ఉ) **పఠంతు - అవగచ్ఛంతు** (చదవండి. అర్థం చేసుకోండి.)

బాలకః పాఠశాలాం గచ్ఛతి.

బాలికా మందిరం గచ్ఛతి.

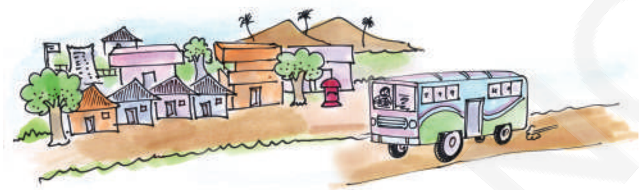

బస్‌యానం గ్రామం గచ్ఛతి.

రేఖాంకితం క్రియాపదం వర్తమానకాలం సూచయతి.

(గీత గీయబడిన క్రియాపదం వర్తమానకాలాన్ని సూచిస్తున్నది.)

ఊ) **ఉదాహరణానుసారం బహువచనే పరివర్తయంతు.**

(ఉదాహరణను అనుసరించి బహువచనంలోనికి మార్చండి.)

	ఏ.వ	ద్వి.వ	బ.వ	ఏ.వ	ద్వి.వ	బ.వ
ఉదా:	**భవతి**	**భవతః**	**భవంతి**	**లిఖామి**	**లిఖావః**	**లిఖామః**
	గచ్ఛతి	గచ్ఛతః	....	పఠామి	పఠావః	....
	వదతి	వదతః	....	వదామి	వదావః	....
	ధావతి	ధావతః	....	భవామి	భవావః	....
	పఠతి	పఠతః	....	ఖాదామి	ఖాదావః	....

SCERT TELANGANA

ఋ) చిత్రాణి పశ్యంతు. వాక్యాని పఠంతు. అధః రేఖాంకితానాం పదానామ్ ఆధారేణ ప్రశ్ననిర్మాణం కుర్వంతు.

(బొమ్మలను చూడండి. వాక్యాలను చదవండి. రేఖాంకితపదాల ఆధారంగా ప్రశ్నలను తయారు చేయండి.)

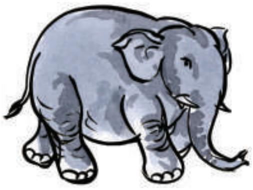

<u>గజః</u> చలతి.

<u>కః</u> చలతి?

<u>బాలకః</u> పఠతి.

....

<u>అశ్వః</u> ధావతి.

....

<u>గాయకః</u> గాయతి

....

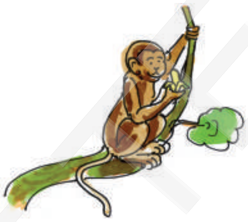

<u>వానరః</u> ఖాదతి.

....

<u>సూర్యః</u> ఉదేతి.

....

☞ **పైన ఉదహరించిన చలతి, ధావతి, మొదలగు క్రియాపదాలు వర్తమానకాలాన్ని సూచిస్తాయి.**

6. సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్ (సృజనాత్మకవ్యక్తీకరణం)

అ) గీతస్య ఆధారేణ గజమ్ అధికృత్య మాతృభాషయా సంభాషణం లిఖంతు. (గీతం ఆధారంగా ఏనుగును గురించి మాతృభాషలో సంభాషణను రాయండి.)

ఆ) గీతస్య అభినయం కుర్వంతు. (గీతాన్ని అభినయించండి.)

SCERT TELANGANA

7. పరియోజనాకార్యమ్ (ప్రాజెక్టుపని)

అ) **గీతద్వయస్య అభ్యాసం కుర్వంతు.**

(ఈ రెండుపాటలను నేర్చుకోండి.)

(ఉడుత ఉడుత ఊచ్)	(చిట్టి చిలకమ్మా)
చిక్రోడ! చిక్రోడ! ఊచ్	హే లఘుశుకబాలే!
కుత్ర గచ్ఛసి రే?	మాత్రా తాడితా వా?
శాఖాస్థం బహుబీజం	వాటికాం యాతా వా?
ఆనయతి వా?	ఫలమానీతం వా?
మహ్యం దదాతి వా?	నీడే స్థాపితం వా?
	గుటుక్ గిలితం వా?

ఆ) **ఏతాదృశగీతాని సంకలయంతు.** (ఇలాంటి పాటలను సేకరించండి)

8. ప్రశంసా

ప్రవీణః - పవన! గీతం గాయతు.

పవనః - బాలశునక! బాలశునక! కిం కరోషి రే?

బాలశునక! కిం కరోషి చోర ఆగతే?

ప్రవీణః - ఉత్తమమ్.

(భవతాం పరిచితాని గీతాని గాయంతు.)

స్వయమూల్యాంకనమ్

	ఆమ్	న	కించిత్
1. గీతం స్వయం గాతుం శక్నోమి.			
2. వివిధ జంతూనాం నామాని వక్తుం శక్నోమి.			
3. గజస్య అవయవానాం నామాని లేఖితుం శక్నోమి.			
4. సంస్కృతేన త్రీణి వాక్యాని వక్తుం శక్నోమి .			
5. గీతస్య అభినయం కర్తుం శక్నోమి.			

అభ్యాసానుసరీ విద్యా - అభ్యాసము వల్లనే విద్య లభిస్తుంది.

SCERT TELANGANA

ద్వితీయభాగః

ద్వితీయపాఠః

2. సుభాషితాని

చిత్రం పశ్యంతు, చింతయంతు, వదంతు.

(బొమ్మను చూడండి, ఆలోచించండి, చెప్పండి.)

1) చిత్రే కే కే సంతి? కిం కుర్వంతి?
2) పితామహః బాలాన్ కిం వదతి ?
3) బాలకాః కిం చింతయంతి?

పాఠస్య చిత్రం పశ్యంతు. తత్ ఉద్దిశ్య మాతృభాషయా వదంతు.
(పాఠం యొక్క చిత్రాన్ని చూడండి. దాని గురించి మాతృభాషలో చెప్పండి.)

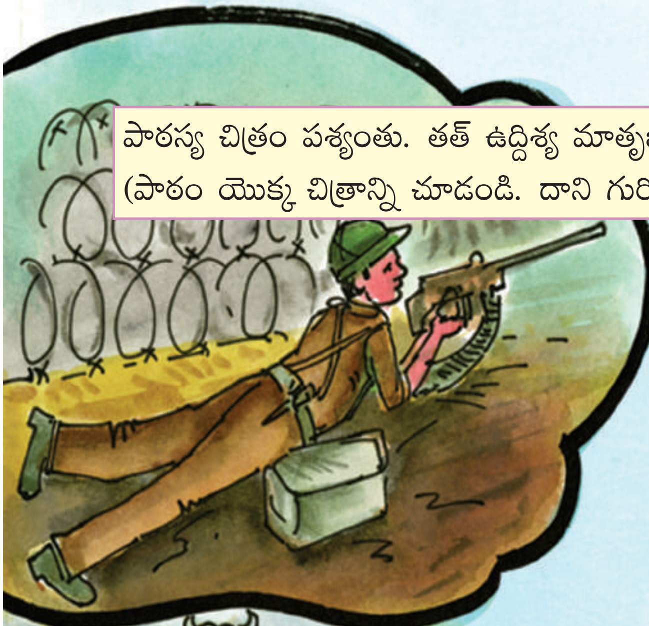

1. **కాయేన మనసా వాచా ధనేనాపి జనేన చ ।**
స్వదేశరక్షణార్థాయ యతేత మతిమాన్ జనః ॥

భావం : బుద్ధిమంతుడైన మానవుడు తన శరీరంతో మనస్సుతో, వాక్కుతో, ధనంతో, జనుల సహకారంతో తన మాతృదేశ రక్షణకై ప్రయత్నిస్తూ ఉండాలి.

2. **షడేవ తు గుణాః పుంసాం న హాతవ్యాః కదాచన ।**
సత్యం దానమనాలస్యమ్ అనసూయా క్షమా ధృతిః ॥

భావం : సత్యం, దానం, సోమరితనం లేకుండుట, అసూయ లేకుండుట, ఓర్పు, ధైర్యం – ఈ ఆరు గుణాలను మానవులు ఎప్పుడూ విడిచిపెట్టకూడదు.

3. **ప్రియవాక్యప్రదానేన సర్వే తుష్యంతి జంతవః ।**
తస్మాత్ తదేవ వక్తవ్యం వచనే కా దరిద్రతా ॥

భావం : ప్రియంగా పలుకరించటం వల్ల సకల– ప్రాణులు సంతోషాన్ని పొందుతున్నాయి. అందువలన అందరితో ఎప్పుడూ ప్రియమైన, మంచి మాటలనే మాట్లాడాలి. మాటలకు కూడా దారిద్ర్యం ఎందుకు?

SCERT TELANGANA

4. అభివాదనశీలస్య నిత్యం వృద్ధోపసేవినః ।
చత్వారి తస్య వర్ధంతే ఆయుర్విద్యా యశో బలమ్ ॥

భావం : నమస్కరించే అలవాటు ఉన్నవాడికి, వృద్ధులను నిరంతరం సేవించేవాడికి, ఆయుష్షు, విద్య, కీర్తి, బలం అనే ఈ నాలుగూ వృద్ధి చెందుతాయి.

5. పుస్తకస్థా తు యా విద్యా పరహస్తే చ యద్ధనమ్ ।
కార్యకాలే సమాయాతే న సా విద్యా న తద్ధనమ్ ॥

భావం : పుస్తకాలయందున్న విద్య, ఇతరుల వద్ద ఉంచిన ధనం – ఈ రెండూ మనకు అవసరమైన సమయానికి ఉపయోగపడవు. కనుక చదువు మన మస్తిష్కంలో ఉండాలి. కష్టపడి సంపాదించుకున్న ధనం మన చేతుల్లోనే ఉండాలి.

6. నాస్తి విద్యాసమం చక్షుః నాస్తి సత్యసమం తపః ।
నాస్తి రాగసమం దుఃఖం నాస్తి త్యాగసమం సుఖమ్ ॥

భావం : విద్యతో సమానమైన కన్ను వేరొకటి లేదు. సత్యానికి సాటియైన తపస్సు వేరే లేదు. కోరిక కంటే దుఃఖం కలిగించేది మరొకటి లేదు. త్యాగంతో సమానమైన సుఖం మరొకటి లేదు.

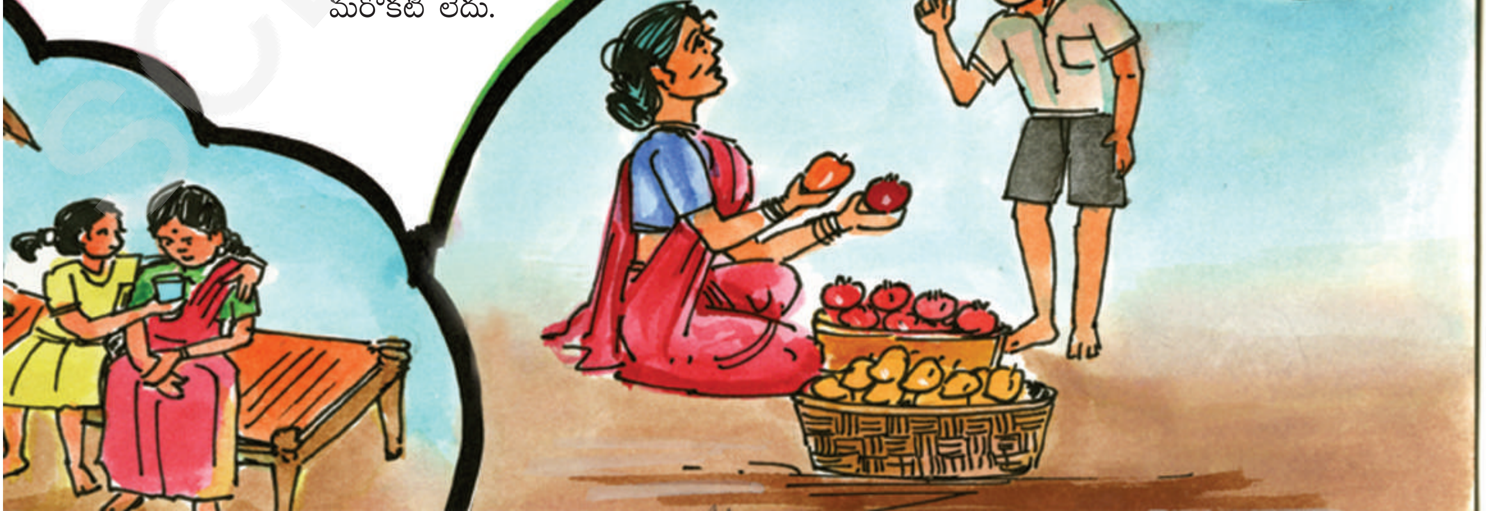

ఏతాని కుర్వంతు

1. శృణ్వంతు, విచింత్య వదంతు. (వినండి, ఆలోచించి చెప్పండి.)

అ) సుభాషితాని ధ్యానేన శృణ్వంతు, వదంతు.

ఆ) ఉత్తమకార్యాణి కర్తుం కః భవంతం ప్రేరయతి?

ఇ) "మాతృదేవో భవ" ఇతి ఏతాదృశాని ఉత్తమవాక్యాని వదంతు.

2. పఠంతు, అవగచ్ఛంతు, వ్యక్తీకుర్వంతు. (చదవండి, అర్థం చేసుకోండి, వ్యక్తీకరించండి.)

అ) పాఠ్యాంశచిత్రాణి పశ్యంతు, చిత్రే స్థితాని కార్యాణి వర్ణయంతు.
(పాఠంలోని బొమ్మలను చూడండి, బొమ్మలో ఉన్న పనులను వర్ణించండి.)

ఆ) సుభాషితాని గాయంతు.

ఇ) సుభాషితానాం భావం పఠంతు.

ఈ) అధః దత్తాని పదాని పఠంతు. పదకోశం దృష్ట్వా తేషామ్ అర్థాన్ అవగచ్ఛంతు.

(కింద ఇచ్చిన పదాలను చదవండి. పదపట్టిక చూసి వాటి అర్థాలను తెలుసుకోండి.)

మతిమాన్	స్వదేశః	పుంసాం	అనాలస్యమ్	దరిద్రతా
వర్ధంతే	వృద్ధోపసేవినః	తద్ధనమ్	నాస్తి	త్యాగసమం
హోతవ్యాః	ధృతిః	వక్తవ్యం	ఆయుః	చక్షుః

ఉ) ఉపరితనపదాని పాఠే అన్విష్య వర్తులేన (◯) అంకయంతు.

(పై పదాలను పాఠంలో వెదకి వాటి చుట్టూ గీత గీయండి.)

ఊ) శ్లోకాంశాన్ యోజయన్తు. (శ్లోకాంశములను కలపండి.)

1. ప్రియవాక్యప్రదానేన	అ. న సా విద్యా న తద్ధనమ్.
2. స్వదేశరక్షణార్థాయ	ఆ. నిత్యం వృద్ధోపసేవినః.
3. అభివాదనశీలస్య	ఇ. నాస్తి త్యాగసమం సుఖమ్.
4. కార్యకాలే సమాయాతే	ఈ. సర్వే తుష్యంతి జంతవః.
5. నాస్తి రాగసమం దుఃఖం	ఉ. యతేత మతిమాన్ జనః.

ఋ) అధః దత్తాని భావయుక్తాని వాక్యాని పాఠాత్ చిత్వా లిఖంతు.

(కింద ఇచ్చిన భావాలను తెలిపే వాక్యాలను పాఠంలో వెదకి రాయండి.)

ఉదా - నమస్కరించే అలవాటు ఉన్న వాడికి **అభివాదనశీలస్య**

1. మంచిమాటలనే మాట్లాడాలి. ....
2. అతనికి నాలుగూ వృద్ధి చెందుతాయి. ....
3. అవసరమైన సమయం వచ్చినప్పుడు. ....
4. సత్యానికి సాటియైన తపస్సు లేదు. ....
5. మాతృదేశరక్షణకోసం. ....

3. లేఖనం, స్వీయరచనా (రాయడం, స్వంతరచన)

అ) పఠంతు, లిఖంతు. (చదవండి, రాయండి)

1) శ్లోకాంశాన్ పూరయంతు.

అ) షడేవ తు గుణాః ....

.... క్షమా ధృతిః .

ఆ) నాస్తి విద్యా ....

.... సుఖమ్.

2) సర్వే జంతవః కేన తుష్యంతి ?

3) పుంసాం కే న హాతవ్యాః ?

4) "అభివాదనశీలస్య" ఇతి శ్లోకస్య భావం లిఖంతు.

ఆ) చింతయిత్వా లిఖంతు. (ఆలోచించి రాయండి)

1) వృద్ధోపసేవినః ఆయుః, విద్యా, యశః, బలం చ కథం వర్ధంతే ?

2) విద్యా కథం చక్షుః భవతి ?

3) విద్యా పుస్తకేషు భవతి చేత్ కిం భవతి ?

SCERT TELANGANA

4. పదజాలాభివృద్ధిః, భాషాక్రీడాః (పదజాలాభివృద్ధి, భాషాక్రీడలు)

అ) అధః దత్తాని పదాని పఠిత్వా పూర్వపదస్య అంతిమాక్షరమ్ ఉపయుజ్య అనంతరపదం లిఖంతు.

(కింద ఇచ్చిన పదాలను చదివి మొదటిపదం యొక్క చివరి అక్షరాన్ని ఉపయోగించి తరువాతి పదం రాయండి.)

మతిమాన్	యతేత	నిత్యమ్	తపః	త్యాగసమమ్
దానేన	పరహస్తే	తస్య	మనసా	నాస్తి

దానేన, నిత్యమ్, మ. . . .

ఆ) అధః దత్తేషు వాక్యేషు విరుద్ధార్థకపదాని సంతి. తాని చిత్వా లిఖంతు.

(కింద ఇచ్చిన వాక్యాలలో వ్యతిరేకార్థకపదాలు ఉన్నాయి. వాటిని గుర్తించి రాయండి.)

అ. రజనీ స్వదేశే కార్యం కరోతి. మహేశః విదేశే కార్యం కరోతి.

ఆ. సర్వదా సత్యం వక్తవ్యం. కదాపి అసత్యం న వక్తవ్యమ్.

ఇ. సః సర్వదా సుఖమ్ ఇచ్ఛతి. కోఽపి దుఃఖం న ఇచ్ఛతి.

స్వదేశే ×

సత్యం ×

సుఖం ×

ఇ) అధః దత్తానాం శబ్దానాం సమానార్థకపదాని పాఠాత్ చిత్వా లిఖంతు.

(కింద ఇచ్చిన పదాల యొక్క సమానార్థకపదాలను పాఠం నుంచి గుర్తించి రాయండి.)

అ.	సుదీపః బుద్ధిమాన్ అస్తి.	బుద్ధిమాన్	=
ఆ.	అవయవేషు నేత్రం ప్రధానమ్.	నేత్రం	=
ఇ.	అశోకస్య కీర్తిః విశ్వప్రసిద్ధా అస్తి.	కీర్తిః	=

SCERT TELANGANA

5. వ్యాకరణాంశాః (వ్యాకరణాంశములు)

అ) **చిత్రాణి పశ్యంతు. పదాని పఠంతు, అవగచ్ఛంతు.**

(చిత్రాలను చూడండి. పదాలను చదవండి, అర్థం చేసుకోండి)

మహిలా	మహిలే	మహిలాః

ఛాత్రా	ఛాత్రే	ఛాత్రాః

కూపీ	కూప్యౌ	కూప్యః

ఆ) **ఉదాహరణానుసారం రిక్తస్థానాని పూరయంతు.**

(ఉదాహరణను అనుసరించి ఖాళీలను పూరించండి.)

ఉదా:

ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
వైద్యా	వైద్యే	వైద్యాః

....	తులే	తులాః

....	అజే	....

లేఖనీ	లేఖన్యౌ	....

SCERT TELANGANA

ఇ) వాక్యాని పఠంతు. అధః రేఖాంకితస్య అక్షరస్య యోజనేన జాతం పరివర్తనం పరిశీలయంతు. భవంతః అపి లిఖంతు.

(వాక్యాలను చదవండి. క్రింద గీత గీయబడిన అక్షరాన్ని కలిపి రాసినపుడు వచ్చిన మార్పును పరిశీలించండి. మీరూ రాయండి.)

1) మాలతీ పుస్తకం పఠతి.

రాధా పుస్తకం పఠతి. మాలతీ, రాధా, కిశోరః, <u>చ</u> పుస్తకం పఠంతి.

కిశోరః పుస్తకం పఠతి.

2) గోపాలః చిత్రం పశ్యతి.

రామః చిత్రం పశ్యతి. గోపాలః, రామః, సీతా <u>చ</u> చిత్రం పశ్యంతి.

సీతా చిత్రం పశ్యతి.

3) వాణీ జలం పిబతి.

గీతా జలం పిబతి. ....

జనకః జలం పిబతి.

ఈ) ఏతాదృశాని త్రీణి వాక్యాని లిఖంతు.

(ఇలాంటి మూడు వాక్యాలను రాయండి.)

1. ....

2. ....

3. ....

SCERT TELANGANA

ఉ) వాక్యాని పఠంతు. రేఖాంకితానాం పదానామ్ ఆధారేణ ప్రశ్ననిర్మాణం కుర్వంతు.

(వాక్యాలను చదవండి. గీతగీయబడిన పదాల ఆధారంగా ప్రశ్నలను తయారు చేయండి)

1. అభివాదనశీలస్య విద్యా వర్ధతే. ప్రశ్న:- అభివాదనశీలస్య కా వర్ధతే?
2. పుస్తకస్థా విద్యా విద్యా న భవతి. ప్రశ్న: - పుస్తకస్థా కా విద్యా న భవతి ?
3. బాలికా పాఠం పఠతి. ప్రశ్న:- .... పాఠం పఠతి?
4. అజా తృణం ఖాదతి. ప్రశ్న:- ....?
5. గంగానదీ పవిత్రా అస్తి. ప్రశ్న: - .... ?

ఊ) అధః చిత్రాణి దృష్ట్వా వాక్యాని పఠంతు. రేఖాంకితపదానాం ప్రయోగమ్ అవగచ్ఛంతు.

(కింది చిత్రాలను చూసి, వాక్యాలను చదవండి. గీత గీసిన పదాల ప్రయోగాన్ని తెలుసుకోండి)

రాజధానీ దేహలీ. భారతదేశస్య రాజధానీ దేహలీ.

భారతదేశః

పుత్రః గణేశః. శివస్య పుత్రః గణేశః.

శివః

జనకః జవహరలాలః. ఇందిరాయాః జనకః జవహరలాలః.

ఇందిరా

వర్ణః హరితః. యానస్య వర్ణః హరితః.

యానమ్

☞ **ఉపరితనాని రేఖాంకితపదాని షష్ఠీవిభక్త్యా ప్రయుక్తాని.**

(పైన గీత గీసిన పదాలు షష్ఠీవిభక్తిలో ప్రయోగించినవి.)

SCERT TELANGANA

ఋ) **షష్ఠీవిభక్తిపదాని ఉపయుజ్య వాక్యాని పూరయంతు.**

(షష్ఠీవిభక్తి పదాలను ఉపయోగించి వాక్యాలను పూరించండి)

అ. (కృష్ణః) .... జనకః వసుదేవః.

ఆ. (గాయకః) .... గీతం మధురమ్.

ఇ. (శరీరం) .... అంగం హస్తః.

ఈ. (దేశః) .... ప్రథమపౌరః రాష్ట్రపతిః.

ఉ. (అధ్యాపికా) .... నామ శారదా.

ఊ. (లతా) .... అంబా సుశీలా.

ఎ) **అధః దత్తాని రిక్తస్థానాని పూరయంతు.**

(కింది ఖాళీలను పూరించండి)

	ఏకవచనం	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
సైనికః	సైనికస్య	సైనికయోః	సైనికానామ్
గాయకః	....	గాయకయోః	గాయకానామ్
పుష్పమ్	....	పుష్పయోః	పుష్పాణామ్

SCERT TELANGANA

	ఏకవచనం	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
పత్రవాహకః	…………	పత్రవాహకయోః	పత్రవాహకానామ్
భవనమ్	…………	భవనయోః	…………
ఫలమ్	…………	ఫలయోః	…………
మక్షికా	మక్షికాయాః	మక్షికయోః	మక్షికాణామ్
పత్రికా	…………	పత్రికయోః	…………
ద్విచక్రికా	…………	ద్విచక్రికయోః	ద్విచక్రికానామ్

SCERT TELANGANA

6. సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్ (సృజనాత్మకవ్యక్తీకరణం)

అ) దేశరక్షణార్థం స్వజీవనం సమర్పితవతః ఏకస్య దేశభక్తస్య కథాం వదంతు.
(దేశరక్షణకోసం తన జీవితాన్ని అర్పించిన ఒక దేశభక్తుని కథను చెప్పండి.)

ఆ) ప్రియవాక్యప్రదానేన కే కే లాభాః సంతి? కాః హానయః సంతి?
(ప్రియంగా మాట్లాడటం వలన ఏఏ లాభాలు ఉన్నాయి? ఏ ఏ నష్టాలు ఉన్నాయి?

7. పరియోజనాకార్యమ్ (ప్రాజెక్టుపని)

అ) సంస్కృతభాషాయాం పంచ సుభాషితాని సంగృహ్య కక్ష్యాయాం శ్రావయంతు.
(సంస్కృతభాషలోని ఐదు సుభాషితాలను సేకరించి తరగతి గదిలో వినిపించండి)

8. ప్రశంసా

సుభాషః – మిత్ర! ఏకం సుభాషితం వదతు.
కుమారః – విద్యా దదాతి వినయం వినయాద్యాతి పాత్రతామ్ ।
పాత్రత్వాత్ ధనమాప్నోతి ధనాత్ ధర్మం తతః సుఖమ్ ॥
సుభాషః – ఉత్తమమ్.

(ఏవమేవ భవతాం పరిచితం కిమపి సుభాషితం వదంతు.)

స్వయమూల్యాంకనమ్

	ఆమ్	న	కించిత్
1. శ్లోకాన్ సమ్యక్ పఠితుం శక్నోమి.			
2. భావాన్ వక్తుం శక్నోమి.			
3. 'చ' ఇతి అవ్యయమ్ ఉపయుజ్య వాక్యాని వక్తుం శక్నోమి.			
4. ఉత్తమవచనాని పాలయితుం ప్రయత్నం కరోమి.			
5. "కా" ఇతి ప్రశ్నవాచకమ్ ఉపయుజ్య ప్రశ్నం ప్రష్టుం శక్నోమి.			

నాఽ నిష్టం ప్రవదేత్ కస్మిన్ - ఎవరికినీ అపకారంచేసే మాటలు మాట్లాడకూడదు

SCERT TELANGANA

ద్వితీయభాగః

తృతీయపాఠః

3. చతురః కాకః

చిత్రం పశ్యంతు, చింతయంతు, వదంతు.

(బొమ్మను చూడండి, ఆలోచించండి, చెప్పండి.)

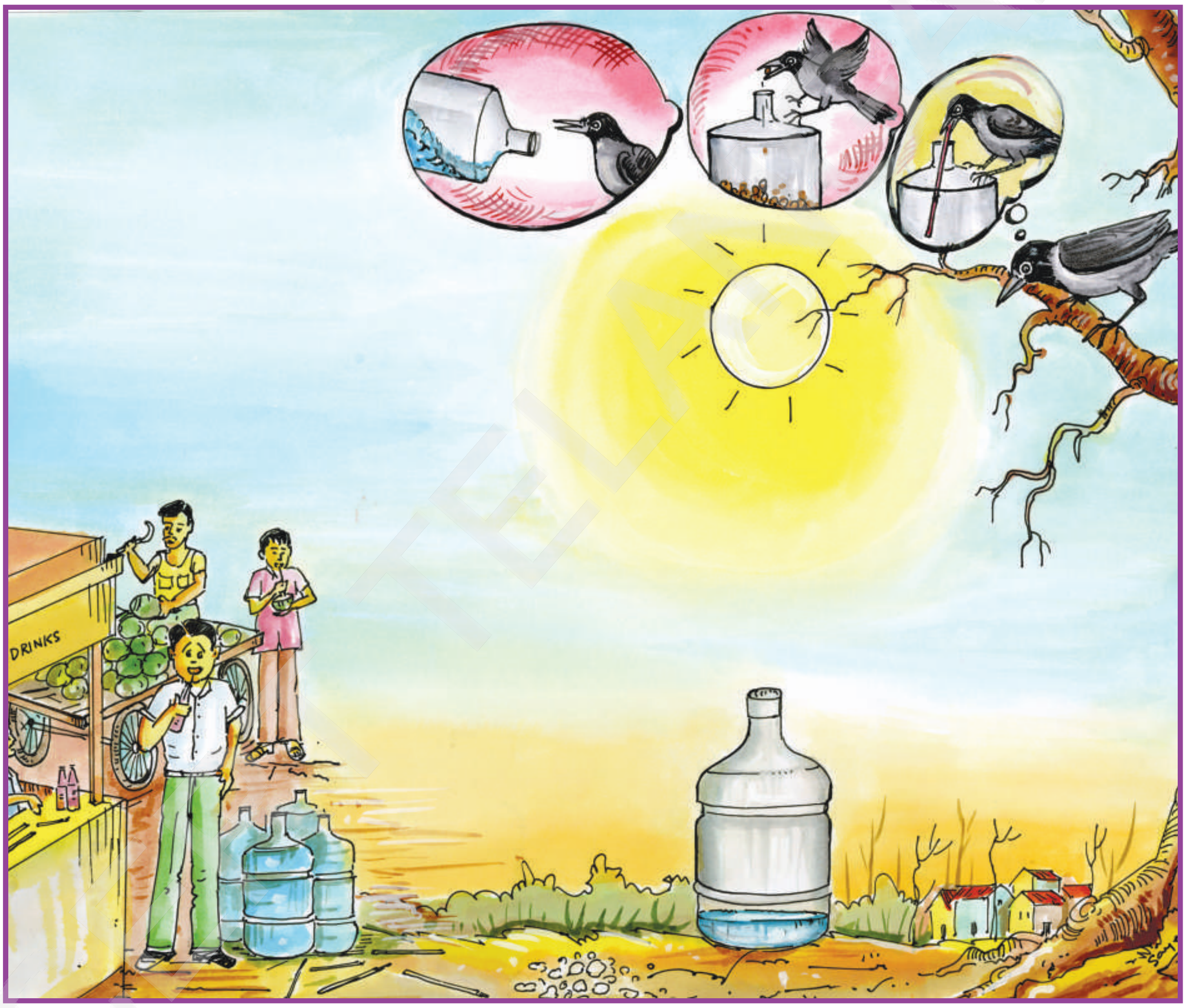

1. అస్మిన్ చిత్రే కిం కిమ్ అస్తి ?
2. కాకః కిం చింతయతి ?
3. సమస్యాయాః పరిష్కారార్థం కిమ్ ఆవశ్యకమ్ ?

పాఠస్య చిత్రం పశ్యంతు. తత్ ఉద్దిశ్య మాతృభాషయా వదంతు.
(పాఠం యొక్క చిత్రాన్ని చూడండి. దాని గురించి మాతృభాషలో చెప్పండి.)

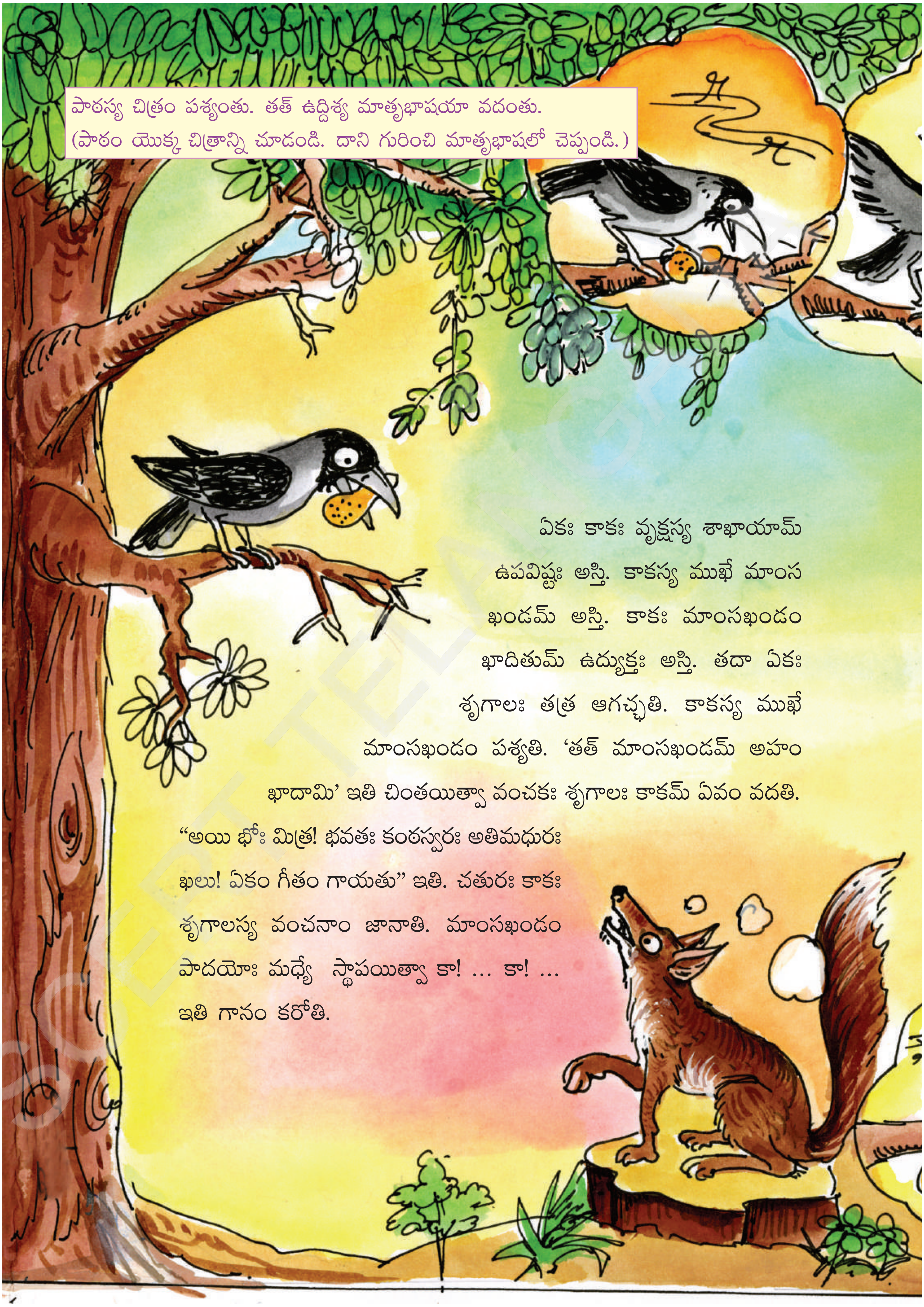

ఏకః కాకః వృక్షస్య శాఖాయామ్ ఉపవిష్టః అస్తి. కాకస్య ముఖే మాంస ఖండమ్ అస్తి. కాకః మాంసఖండం ఖాదితుమ్ ఉద్యుక్తః అస్తి. తదా ఏకః శృగాలః తత్ర ఆగచ్ఛతి. కాకస్య ముఖే మాంసఖండం పశ్యతి. 'తత్ మాంసఖండమ్ అహం ఖాదామి' ఇతి చింతయిత్వా వంచకః శృగాలః కాకమ్ ఏవం వదతి.

"అయి భోః మిత్ర! భవతః కంఠస్వరః అతిమధురః ఖలు! ఏకం గీతం గాయతు" ఇతి. చతురః కాకః శృగాలస్య వంచనాం జానాతి. మాంసఖండం పాదయోః మధ్యే స్థాపయిత్వా కా! ... కా! ... ఇతి గానం కరోతి.

శృగాలః యథాకథంచిత్ కాకం వంచయితుం పునః “అయి భోః మిత్ర! భవతః నాట్యమపి సుందరం భవతి. కృపయా నాట్యం కరోతు”. ఇతి ప్రార్థయతి. కాకః పునః మాంసఖండం ముఖే నిక్షిప్య నాట్యం కర్తుం సిద్ధః భవతి.

తదా శృగాలః ఆలోచ్య “మిత్ర! గానేన సహ నాట్యమపి కరోతి చేత్ సుందరం భవతి”. ఇతి వదతి. కాకః మాంసఖండం సమ్యక్ ఖాదిత్వా, గానేన సహ నాట్యమపి కరోతి. అనంతరం కాకః తతః ఉడ్డీయ కా!.. కా!.. ఇతి ధ్వనిం కుర్వన్ కుత్రాపి గచ్ఛతి. శృగాలః లజ్జయా తతః నిర్గచ్ఛతి. కాకః స్వబుద్ధిబలేన శృగాలాత్ మాంసం రక్షిత్వా ఖాదతి. కాకః చతురః ఖలు!

SCERT TELANGANA

ఏతాని కుర్వంతు

1. శృణ్వంతు, విచింత్య వదంతు. (వినండి, ఆలోచించి చెప్పండి.)

అ) చిత్రే కిమ్ అస్తి ?

ఆ) కథాం స్వవాక్యైః వదంతు.

ఇ) శృగాలః కిం కిం చింతయతి ?

ఈ) కాకః కమ్ ఉపాయం చింతయతి ?

ఉ) కాకస్య స్థానే భవాన్ అస్తి చేత్ కిం కరోతి ?

ఊ) ఏతాదృశీమ్ అన్యకథాం వదంతు.

2. పఠంతు, అవగచ్ఛంతు, వ్యక్తీకుర్వంతు. (చదవండి, అర్థం చేసుకోండి, వ్యక్తీకరించండి.)

అ) భావమ్ అవగచ్ఛంతః కథాం పఠంతు. స్వవాక్యైః వదంతు.

(భావాన్ని అర్థంచేసుకొంటూ కథను చదవండి సొంతవాక్యాల్లో చెప్పండి.)

ఆ) అధః దత్తాని పదాని పఠంతు.పదకోశం దృష్ట్వా అర్థాన్ అవగచ్ఛంతు.

(కింద ఇచ్చిన పదాలను చదవండి, పదకోశం చూసి అర్థాలను తెలుసుకోండి.)

కాకః	వృక్షః	శాఖా	మాంసఖండమ్	శృగాలః
నిక్షిప్య	చింతయిత్వా	కంఠస్వరః	చతురః	వంచనా
గీతం	నాట్యం	ధ్వనిః	యథాకథంచిత్	రక్షిత్వా

ఇ) ఉపరితనపదాని పాఠే అన్విష్య వర్తులేన (◯) అంకయంతు.

(పై పదాలను పాఠంలో వెదకి వాటి చుట్టూ గీత గీయండి.)

ఈ) అధః దత్తాని భావయుక్తాని వాక్యాని పాఠాత్ చిత్వా లిఖంతు.

(కింద ఇచ్చిన భావాలను తెలిపే వాక్యాలను పాఠంలో వెదకి రాయండి.)

ఉదా – ఒక పాట పాడు — <u>ఏకం గీతం గాయతు.</u>

1. కాకి నోటిలో మాంసపు ముక్క ఉంది. ....
2. ఒకకాకి చెట్టుపై కూర్చొని ఉంది. ....
3. తెలివైన కాకి, నక్క యొక్క మోసాన్ని తెలుసుకుంది. ....
4. పాడుతూ నాట్యం కూడా చేసింది. ....
5. నక్క సిగ్గుతో అక్కడి నుండి వెళ్ళిపోయింది. ....

SCERT TELANGANA

3. లేఖనం, స్వీయరచనా (రాయడం, స్వంతరచన)

అ) పఠంతు, లిఖంతు. (చదవండి, రాయండి.)

1) కాకస్య ముఖే కిమ్ అస్తి ?

2) శృగాలః మాంసగ్రహణార్థం కాన్ కాన్ చింతయతి ?

3) కాకః మాంసరక్షణార్థం కిం కిం కరోతి ?

ఆ) అధః లిఖితాని పదాని పఠంతు. స్వయమ్ అదృష్ట్వా లిఖన్తు. స్వయం పరిష్కుర్వంతు.

(కింద రాయబడిన పదాలను చదవండి. చూడకుండా స్వయంగా రాయండి. మీరే పరిష్కరించుకోండి.)

కాకః, పశ్యతి, చతురః, శృగాలః, మాంసఖండం, వంచనా, వృక్షః.

ఇ) చింతయిత్వా లిఖంతు. (ఆలోచించి రాయండి.)

1) శృగాలః కీదృశః?

2) భవతాం జీవనే ఉపయుక్తమ్ ఉపాయమ్ అధికృత్య లిఖంతు.

3) మాంసఖండం ప్రాప్తుం శృగాలాయ అన్యమ్ ఉపాయం సూచయతు.

4. పదజాలాభివృద్ధిః, భాషాక్రీడాః (పదజాలాభివృద్ధి, భాషాక్రీడలు)

అ) బిందూన్ యోజయిత్వా చిత్రాణి కుర్వంతు. మంజూషాతః చిత్వా నామాని లిఖంతు.
(చుక్కలను కలిపి చిత్రాలు గీయండి. పెట్టెనుండి పేర్లను వెతికి రాయండి.)

బకః, శుకః, కపోతః, మయూరః, హంసః, పికః

SCERT TELANGANA

ఆ) పాఠాత్ చిత్వా వ్యతిరేకార్థకపదాని లిఖంతు.

(పాఠంలోని వ్యతిరేకార్థక పదాలను సేకరించి రాయండి.)

అ) నాస్తి × .... ఈ) మూర్ఖః × ....

ఆ) అత్ర × .... ఉ) కురూపమ్ × ....

ఇ) అతికటుః × .... ఊ) నిర్దయయా × ....

5. వ్యాకరణాంశాః (వ్యాకరణాంశాలు)

అ) అధః దత్తాని వాక్యాని పఠంతు-అవగచ్ఛంతు.

(క్రింద ఇచ్చిన వాక్యాలను చదవండి – అర్థంచేసుకోండి.)

1) 'జై జవాన్, జై కిసాన్' **ఇతి** లాల్‌బహదూర్‌శాస్త్రిమహోదయః ఉక్తవాన్.

2) 'స్వాతంత్ర్యం మమ జన్మసిద్ధః అధికారః' **ఇతి** బాలగంగాధరతిలక మహోదయః ఉక్తవాన్.

3) 'సమ్యక్ పఠతు' **ఇతి** జనకః వదతి.

4) 'క్షీరం పిబతు' **ఇతి** జననీ వదతి.

ఆ) ఉదాహరణానుసారం రిక్తస్థానాని పూరయంతు.

(ఉదాహరణననుసరించి ఖాళీలను పూరించండి.)

1) మాతా వదతి – "సమయేన ఆగచ్ఛతు"

"సమయేన ఆగచ్ఛతు" **ఇతి** మాతా వదతి.

2) అధ్యాపకః వదతి – "గృహకార్యం కరోతు."

....

3) గురుః వదతి – "పరోపకారం కరోతు"

....

SCERT TELANGANA

ఇ) వాక్యాని పఠంతు. అధః దత్తానాం రేఖాంకితానాం పదానామ్ ఆధారేణ ప్రశ్ననిర్మాణం కుర్వంతు.

(వాక్యాలను చదవండి. క్రింద గీతగీయబడిన పదాల ఆధారంగా ప్రశ్ననిర్మాణం చేయండి.)

1. రమేశః ఫలం ఖాదతి.

   ప్రశ్న: – రమేశః **కిం** ఖాదతి ?

2. లతా పత్రం లిఖతి.

   ప్రశ్న: – ....

3. రాధా చిత్రం రచయతి.

   ప్రశ్న: – ....

4. బాలకః జలం పిబతి.

   ప్రశ్న: – ....

5. రజనీ వాక్యం వదతి.

   ప్రశ్న:– ....

6. కుమారః యానం చాలయతి

   ప్రశ్న: – ....

ఈ) చిత్రాణి పశ్యంతు. పదాని పఠంతు, అవగచ్ఛంతు.

(చిత్రాలను చూడండి. పదాలను చదవండి, అర్థం చేసుకోండి)

బాలకః

విద్యాలయః

బాలకః విద్యాలయం గచ్ఛతి.

కృషకః

గ్రామః

కృషకః .... గచ్ఛతి.

SCERT TELANGANA

లిపికః

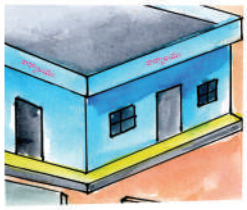
కార్యాలయః

లిపికః..................గచ్ఛతి

చటకః

జలం

చటకః <u>జలం</u> పిబతి.

శుకః

ఫలం

శుకః .... ఖాదతి.

బాలికా

పుస్తకం

బాలికా .... పఠతి

అంబా

రోటికా

అంబా............. కరోతి

☞ **పైన గీతగీసి ఉన్న పదాలు ని, ను, గురించి (ద్వితీయా విభక్తి యొక్క) అర్థాలను సూచిస్తాయి.**

SCERT TELANGANA

ఉ) ఉపరిదత్తానామ్ ఉదాహరణానామ్ ఆధారేణ రిక్తస్థానాని ఉచితపదైః పూరయంతు.

(పైన ఇచ్చిన ఉదాహరణలను అనుసరించి ఖాళీలను సరైన పదంతో పూరించండి.)

1. అధ్యాపికా .... గచ్ఛతి. (గ్రంథాలయః)
2. శిష్యః .... గచ్ఛతి. (ఆశ్రమః)
3. బాలికా .... పఠతి. (గీతా)
4. రాఘవః .... పఠతి/వదతి. (కవితా)
5. గంగా .... పశ్యతి. (నాటకం)
6. మమతా .... రచయతి. (చిత్రం)

6. సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్ (సృజనాత్మకవ్యక్తీకరణం)

అ) చిత్రం దృష్ట్వా కథాం స్వవాక్యైః లిఖంతు.

(బొమ్మను చూసి కథను స్వంతవాక్యాలతో రాయండి.)

ఆ) “చతురః కాకః” ఇతి కథాం మిత్రైః సహ సంభాషణరూపేణ ప్రదర్శయంతు.

SCERT TELANGANA

7. పరియోజనాకార్యమ్ (ప్రాజెక్టుపని)

అ) సమయస్ఫూర్తిద్యోతికాః లఘుకథాః సంగృహ్య మాతృభాషయా శ్రావయంతు.

8. ప్రశంసా

రాధికా – అద్య ఏకా దుర్ఘటనా నివారితా.

వసంతా – కథమ్?

రాధికా – రేల్‌మార్గః భగ్నః ఆసీత్. కశ్చన రక్తవర్ణమయం యుతకం దర్శయిత్వా రేల్‌యానం స్థగితవాన్.

వసంతా – ఉత్తమమ్.

(రాధికాయాః స్థానే భవాన్ భవతి చేత్ కిం కరోతి?)

స్వీయమూల్యాంకనమ్

	ఆమ్	న	కించిత్
1. 'చతురః కాకః' ఇతి కథాం స్వయం వక్తుం శక్నోమి.			
2. వివిధపక్షిణాం నామాని వక్తుం శక్నోమి.			
3. "చతురతయా కార్యం సాధనీయమ్" ఇతి జ్ఞాతవాన్.			
4. సంస్కృతేన త్రీణి వాక్యాని వక్తుం శక్నోమి.			

విద్యార్థీ చేత్ త్యజేత్ సుఖమ్- విద్యను కోరుకునేవాడు సుఖాన్ని వదిలిపెట్టాలి

SCERT TELANGANA

ద్వితీయభాగః

చతుర్థపాఠః

4. పరిసరపరిరక్షణమ్

చిత్రం పశ్యంతు, చింతయంతు, వదంతు.

(బొమ్మను చూడండి, ఆలోచించండి, చెప్పండి.)

1) ప్రథమచిత్రే కిమ్ అస్తి? ద్వితీయచిత్రే కిమ్ అస్తి?

2) చిత్రద్వయే కః భేదః అస్తి?

3) చిత్రద్వయే కిమ్ ఉత్తమమ్ ఇతి భవాన్ చింతయతి? కిమర్థమ్?

పాఠస్య చిత్రం పశ్యంతు. తత్ ఉద్దిశ్య మాతృభాషయా వదంతు.
(పాఠం యొక్క చిత్రాన్ని చూడండి. దాని గురించి మాతృభాషలో చెప్పండి.)

(మధ్యాహ్నవిరామసమయే లతా విద్యాలయే కక్ష్యాప్రకోష్ఠం స్వచ్ఛం కరోతి. తదా మోహనః రమేశేన సహ ఆగచ్ఛతి. తేషాం సంభాషణమ్)

మోహనః : లతే! కిం విరామసమయే అపి కక్ష్యాయామ్ అస్తి. భవత్యాః భోజనమ్ అభవత్ వా?

లతా : ఆమ్, అభవత్. అస్మాకం కక్ష్యాప్రకోష్ఠః మలినః అస్తి. అతః మార్జనం కరోమి.

మోహనః : మార్జనార్థం పరిచారికాః సంతి ఖలు!

లతా : సంతి. తాః ఏకవారం మార్జనం కుర్వంతి. కింతు పునః ధూలిః పతతి. ఛాత్రాః అపి వ్యర్థవస్తూని క్షిపంతి. యది వాయుః వాతి, తత్ సర్వమ్ అస్మాకం ముఖేషు పతతి. అతః ....

మోహనః : తదర్థం వా! ఏతద్విషయే మమ శ్రద్ధా నాస్తి.

లతా : అస్వచ్ఛతాయాం మశకాః, మక్షికాః ఆగత్య అస్మానేవ పీడయంతి. రోగాణాం మూలకారణం మశకాః ఏవ ఇతి అస్మాకమ్ ఉపాధ్యాయః అవదత్ ఖలు. భవాన్ న స్మరతి వా?

మోహనః : ఆమ్. స్మరామి. ఇతఃపరం భవత్యా సహ అహమపి కక్ష్యాయాః స్వచ్ఛతాం కరిష్యామి.

లతా : తర్హి ఆగచ్ఛతు. ఇదానీం వృక్షాన్ జలేన సించామః. అహం ప్రతిదినం మమ గృహే అపి వృక్షాన్ పోషయామి. 'వృక్షో రక్షతి రక్షితః' ఇతి సూక్తిః అస్తి ఖలు!

మోహనః : సత్యమ్ ఉక్తవతీ భవతీ. వృక్షాః కలుషితవాయుం స్వీకృత్య ప్రాణవాయుం యచ్ఛంతి.

రమేశః : వాయుం వినా వయం న జీవామః ఖలు! సః వాయుః కలుషితః భవతి చేత్ రోగాః సంభవంతి ఇత్యపి అస్మాకం పాఠే అస్తి. అపి చ వృక్షాః ఛాయాం, ఫలాని చ యచ్ఛంతి.

లతా : గృహప్రాంగణే, విద్యాలయప్రాంగణే చ వృక్షపోషణమ్ ఆనందదాయకమ్, ఆరోగ్యప్రదం చ.

SCERT TELANGANA

ఏతాని కుర్వంతు

1. శృణ్వంతు, విచింత్య వదంతు. (వినండి, ఆలోచించి చెప్పండి.)

అ) చిత్రే కిం కిమ్ అస్తి?

ఆ) సంభాషణం స్వవాక్యైః వదంతు.

ఇ) పరిసరపరిరక్షణస్య ఆవశ్యకతా కా?

2. పఠంతు, అవగచ్ఛంతు, వ్యక్తీకుర్వంతు. (చదవండి, అర్థం చేసుకోండి, వ్యక్తీకరించండి.)

అ) అధః దత్తాని పదాని పఠంతు. పదకోశం దృష్ట్వా అర్థాన్ అవగచ్ఛంతు.

(కింద ఇచ్చిన పదాలను చదవండి పదపట్టిక చూసి అర్థాలు తెలుసుకోండి)

మలినః	మార్జనం	పరిచారికా	ధూలిః	ఛాత్రాః
ఉపాధ్యాయః	వ్యర్థవస్తూని	వాయుః	శ్రద్ధా	మశకాః
మక్షికాః	కలుషితవాయుః	ప్రాణవాయుః	ఛాయా	ఫలాని.

ఆ) ఉపరితనపదాని పాఠే అన్విష్య వర్తులేన (◯) అంకయంతు

(పై పదాలను పాఠంలో వెదకి వాటి చుట్టూ గీత గీయండి.)

ఇ) త్రయః మిలిత్వా పాఠం సంభాషణరూపేణ పఠంతు.

(ముగ్గురు కలిసి పాఠాన్ని సంభాషణ రూపంలో చదవండి.)

ఈ) అధః దత్తాని భావయుక్తాని వాక్యాని పాఠాత్ చిత్వా లిఖంతు.

(కింద ఇచ్చిన భావాలను తెలిపే వాక్యాలను పాఠంలో వెదకి రాయండి.)

ఉదా : **శుభ్రం చేయటానికి పనివాళ్ళు ఉన్నారు కదా!**

మార్జనార్థం పరిచారికాః సంతి ఖలు!

1. మన తరగతిగది అపరిశుభ్రంగా ఉంది. ....

2. ఈ విషయంలో నాకు శ్రద్ధ లేదు. ....

SCERT TELANGANA

3. రోగాలకు మూలకారణం దోమలే. ....

4. ఇప్పుడు వృక్షాలకు నీటిని పోద్దాం.. ....

5. వృక్షాన్ని మనం రక్షిస్తే, అది మనల్ని రక్షిస్తుంది. ....

3. లేఖనం, స్వీయరచనా (రాయడం, స్వంతరచన)

అ) పఠంతు, లిఖంతు. (చదవండి, రాయండి.)

1) లతా కిం కరోతి?

2) అస్వచ్ఛతాయాం కిం భవతి?

3) రోగాణాం మూలకారణం కిమ్?

4) వృక్షాన్ కేన సించంతి?

ఆ) చింతయిత్వా లిఖంతు.

(ఆలోచించి రాయండి.)

1) వాయుం వినా వయం కిమర్థం న జీవామః?

2) భవతః శాలాయామ్ అస్వచ్ఛతా అస్తి చేత్ కిం కరోతి?

3) పరిసరపరిరక్షణార్థం భవాన్ కిం కరోతి?

4. పదజాలాభివృద్ధిః, భాషాక్రీడాః (పదజాలాభివృద్ధి, భాషాక్రీడలు)

అ) అధః లిఖితాని పదాని పఠంతు. స్వయమ్ అదృష్ట్వా లిఖంతు.

(కింద రాయబడిన పదాలను చదవండి. స్వయంగా చూడకుండా రాయండి.)

మార్జనమ్	మలినః	ధూలిః	వాయుః	మశకః
మక్షికః	అస్వచ్ఛతా	కక్ష్యాప్రకోష్ఠః	వ్యర్థవస్తూని	గృహప్రాంగణే

SCERT TELANGANA

ఆ) అధః దత్తం చిత్రం దృష్ట్వా పంచ వాక్యాని లిఖంతు. సహాయార్థమ్ ఆవశ్యకాని పదాని దత్తాని సంతి.

(కింద ఇవ్వబడిన బొమ్మను చూసి ఐదు వాక్యాలను రాయండి. సహాయం కోసం కావలసిన పదాలు ఇవ్వబడ్డాయి.)

ప్రాణవాయుమ్ ఔషధాని కాగదమ్ ఫలాని ఛాయామ్ ఇంధనమ్

ఉదా : వృక్షః ఫలాని యచ్ఛతి.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ఇ) పాఠాత్ చిత్వా వ్యతిరేకార్థకపదాని లిఖంతు.

(పాఠంలో వెదకి వ్యతిరేక పదాలు రాయండి.)

1. శుభ్రః × .... 3. అశ్రద్ధా × ....

2. అస్వచ్ఛతా× .... 4. విస్మరతి × ....

SCERT TELANGANA

5. వ్యాకరణాంశాః (వ్యాకరణాంశములు)

అ) అధః దత్తాని వాక్యాని పఠంతు, అవగచ్ఛంతు.

(కింద ఇచ్చిన వాక్యాలను చదవండి, అర్థంచేసుకోండి.)

అద్య శనివాసరః. అహం పాఠశాలాం గచ్ఛామి. శ్వః రవివాసరః, పాఠశాలాయాః విరామః **భవిష్యతి.** బుధవాసరే పరీక్షా **భవిష్యతి**. పరీక్షానంతరం అహం మమ మాతులస్య గృహం **గమిష్యామి**. తత్ర ఆమ్రఫలాని **ఖాదిష్యామి.** మిత్రైః సహ **క్రీడిష్యామి.**

☞ **అత్ర రేఖాంకితాని పదాని భవిష్యత్ కాలం సూచయంతి.**

(ఇక్కడ గీతగీయబడిన పదాలు భవిష్యత్ కాలాన్ని సూచిస్తున్నాయి.)

ఆ) అత్ర వర్తమానకాలస్య క్రియాపదాని దత్తాని. ఉదాహరణానుసారం తాని భవిష్యత్కాలే పరివర్తయంతు.

(ఇక్కడ వర్తమానకాలపు క్రియాపదాలు ఇవ్వబడ్డాయి.
వాటిని ఉదాహరణానుగుణం భవిష్యత్ కాలంలోకి మార్చండి.)

1)	భవతి	–	భవిష్యతి	భవామి	–	భవిష్యామి
2)	ఖాదతి	–		ఖాదామి	–	
3)	పఠతి	–		పఠామి	–	
4)	వదతి	–		వదామి	–	
5)	ధావతి	–		ధావామి	–	
6)	కరోతి	–		కరోమి	–	

SCERT TELANGANA

ఇ) ఉపరిదత్తాని క్రియాపదాని ఉపయుజ్య భవిష్యత్కాలే పంచవాక్యాని లిఖంతు.

(పైన ఇవ్వబడ్డ క్రియాపదాలను ఉపయోగించి భవిష్యత్కాలంలో ఐదు వాక్యాలను రాయండి.)

ఉదా ॥ విరామదినేషు ఉద్యానం గమిష్యామి.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ఈ) వాక్యాని పఠంతు. అధః రేఖాంకితానాం పదానామ్ ఆధారేణ ప్రశ్ననిర్మాణం కుర్వంతు.

(వాక్యాలను చదవండి. కింద గీతగీయబడ్డ పదాల ఆధారంతో ప్రశ్న నిర్మాణం చేయండి)

1. యానం శీఘ్రం గచ్ఛతి.

ప్రశ్నః– యానం **కథం** గచ్ఛతి?

2. ఉద్యానం సుందరమ్ అస్తి.

ప్రశ్నః– ఉద్యానం **కథమ్** అస్తి?

3. సింహః ఉచ్చైః గర్జతి.

ప్రశ్నః– ....?

4. కూర్మః మందం సంచరతి.

ప్రశ్నః– ....?

5. ఆరోగ్యం సమ్యక్ అస్తి.

ప్రశ్నః– ....?

SCERT TELANGANA

6. భోజనం రుచికరమ్ అస్తి.

ప్రశ్న:- ....?

7. భవనమ్ ఉన్నతమ్ అస్తి.

ప్రశ్న:- ....?

8. ప్రకోష్ఠః మలినః అస్తి.

ప్రశ్న:- ....?

ఉ) పఠంతు. రేఖాంకితస్య పదస్య అర్థమ్ అవగచ్ఛంతు.

(చదవండి. గీతగీయబడ్డ పదాల యొక్క అర్థాన్ని అర్థం చేసుకోండి.)

1. భవత్యాః భోజనమ్ అభవత్ వా?
2. భవాన్ న స్మరతి వా?
3. సూక్తిః అస్తి ఖలు!
4. న జీవామః ఖలు!

ఊ) ఉదాహరణానుసారం వాక్యాని రచయంతు.

(ఉదాహరణానుగుణంగా వాక్యాలను రాయండి.)

ఉదా: భవతః స్నానమ్ అభవత్ వా?

1) .... పూజా ....?

2) .... గృహకార్యమ్ ....?

3) .... పరీక్షా ....?

ఉదా: పరీక్షా భవిష్యతి ఖలు!

1) ఉత్సవః ....

2) ....

3) ....

SCERT TELANGANA

ఎ) అధః దత్తాని చిత్రాణి పశ్యంతు. వాక్యాని పఠంతు.

(కింద ఇచ్చిన బొమ్మలను చూడండి. వాక్యాలను చదవండి.)

నీడమ్

వృక్షః

నీడం వృక్షే అస్తి

మీనః

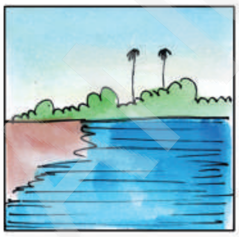

జలమ్

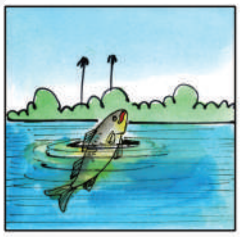

మీనః జలే అస్తి

ఖగః

నీడమ్

ఖగః నీడే అస్తి

మహిలా

పాకశాలా

మహిలా పాకశాలాయామ్ అస్తి.

☞ **ఉపర్యుక్తాని రేఖాంకితపదాని సప్తమీవిభక్తౌ ప్రయుక్తాని.**

(పైన చెప్పబడిన గీత గీసిన పదాలు సప్తమీ విభక్తిలో ఉన్నాయి.)

ఏ) అధః దత్తాని పదాని పఠంతు. రిక్తస్థానాని పూరయంతు.

(కింద ఇవ్వబడ్డ పదాలను చదవండి. ఖాళీలను పూరించండి.)

పదం		ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
మార్గః	**-**	**మార్గే**	**మార్గయోః**	**మార్గేషు**
పాఠః	-	....	పాఠయోః	....
విషయః	-	విషయే	....	....
నౌకా	**-**	**నౌకాయామ్**	**నౌకయోః**	**నౌకాసు**
అస్వచ్ఛతా	-	....	అస్వచ్ఛతయోః	....
ఛాయా	-	ఛాయాయామ్	....	....
గృహం	**-**	**గృహే**	**గృహయోః**	**గృహేషు**
ప్రాంగణం	-	....	....	ప్రాంగణేషు
రాజ్యం	-	రాజ్యే	....	....

ఐ) సప్తమీవిభక్తిపదాని ఉపయుజ్య రిక్తస్థానాని పూరయంతు.

(సప్తమీవిభక్తి పదాలను ఉపయోగించి ఖాళీలను పూరించండి.)

ఉదా ॥ ఛాత్రాః విద్యాలయే పఠంతి. (విద్యాలయః)

1. కృషకః .... వసతి. (గ్రామః)
2. మయూరాః .... నృత్యంతి. (వనమ్)
3. మహారాజః .... ఉపవిశతి. (రాజసభా)
4. .... రోగాః భవంతి. (అస్వచ్ఛతా)

SCERT TELANGANA

6. సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్ (సృజనాత్మకవ్యక్తీకరణం)

అ) **చిత్రం దృష్ట్వా సంభాషణం స్వవాక్యైః లిఖంతు.**

(బొమ్మను చూసి సంభాషణను స్వంత వాక్యాలలో రాయండి.)

ఆ) **పరిసరపరిరక్షణవిషయే ఏకం చిత్రం లిఖంతు.**

(పరిసరపరిరక్షణగురించి ఒక బొమ్మను గీయండి.)

7. పరియోజనాకార్యమ్ (ప్రాజెక్టుపని)

అ) **పరిసరపరిరక్షణార్థం యోగ్యాని స్ఫోరకవాక్యాని నిర్మాంతు. ప్రదర్శయంతు.**
(పరిసరపరిరక్షణకై తగిన నినాదాలను తయారుచేయండి. ప్రదర్శించండి.)

8. ప్రశంసా

సురేశః - రమేశ! పరిసరపరిరక్షణాయ ఏకమ్ ఉపాయం వదతు!

రమేశః - వృక్షసంరక్షణం పరిసరపరిరక్షణాయ ఉపాయః.

సురేశః - ఉత్తమమ్. భవాన్ సమ్యక్ ఉక్తవాన్.

(భవంతః అపి ఏకమ్ ఉపాయం వదంతు.)

స్వీయమూల్యాంకనమ్

	ఆమ్	న	కించిత్
1. ధారాలతయా పాఠం పఠితుం శక్నోమి.			
2. పరిసరపరిరక్షణస్య ఆవశ్యకతా కా ఇతి వక్తుం శక్నోమి.			
3. వృక్షాణామ్ ఉపయోగాన్ లేఖితుం శక్నోమి.			
4. చిత్రం దృష్ట్వా సంభాషణం స్వవాక్యైః లేఖితుం శక్నోమి.			

ఖాదన్ న గచ్ఛేదధ్వానమ్ - ఏదైనా తింటూ నడవకూడదు.

SCERT TELANGANA

ద్వితీయభాగః

పఠంతు - నందంతు

భల్లూకః కిమ్ ఉక్తవాన్?

శ్రీనాథః, నారాయణః, గోవిందః ఇతి త్రయః స్నేహితాః ఆసన్. తే బాలాః ఏకదా విరామకాలే యాత్రాం కృతవంతః. మార్గస్య మధ్యే ఏకం వనమ్ ఆసీత్. వనే అనేకే వృక్షాః ఆసన్. తేషు ఫలాని ఆసన్. తత్ర ఏకః తడాగః అపి ఆసీత్. బాలాః ఫలాని ఖాదిత్వా, జలం చ పీత్వా సుప్తవంతః. ఏవం ఏకా ఘంటా యాతా. తదనంతరమ్ ఏకః భల్లూకః తత్ర ఆగతః. భల్లూకస్య శబ్దం దూరాత్ ఏవ బాలాః శ్రుతవంతః. తే భీతాః అభవన్.

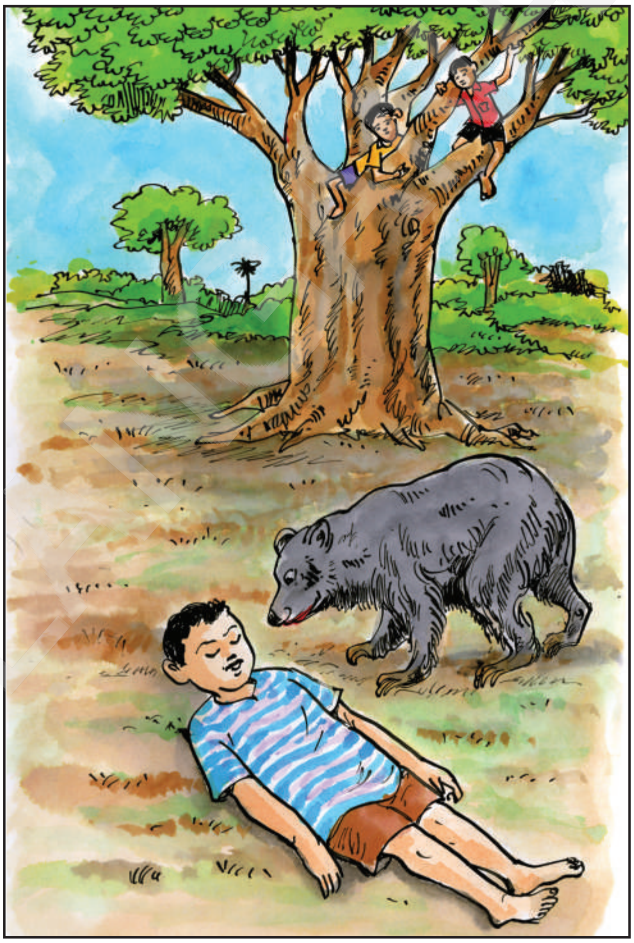

శ్రీనాథః కృశః, నారాయణః అపి తాదృశః ఏవ. తస్మాత్ కారణాత్ శ్రీనాథః నారాయణేన సహ వృక్షమ్ ఆరూఢవాన్. పరంతు గోవిందః స్థూలః. అతః సః స్వరక్షణార్థం వృక్షస్య ఆరోహణం కర్తుమ్ అశక్తః ఆసీత్. అతః సః భూమౌ శయానః శ్వాసోచ్ఛ్వాసమ్ అపి త్యక్త్వా మృతః ఇవ వ్యవహృతవాన్.

భల్లూకః గోవిందస్య ముఖస్య సమీపమ్ ఆగతః. గోవిందస్య ముఖాత్ శ్వాసః న ఆగతః. తస్మాత్ 'ఏషః మృతః' ఇతి భల్లూకః చింతితవాన్. భల్లూకాః ప్రాయేణ మృతశరీరాణి న స్పృశంతి. తస్మాత్ సః భల్లూకః గోవిందం త్యక్త్వా అన్యత్ర గతః.

భల్లూకస్య గమనానంతరం శ్రీనాథః నారాయణేన సహ వృక్షాత్ అవరుహ్య గోవిందం పృష్టవాన్– "హే గోవింద! భల్లూకః భవతః ముఖస్య సమీపమ్ ఆగతః. సః కిమపి ఉక్తవాన్" ఇతి చింతయామి. సః కిమ్ ఉక్తవాన్? వదతు. "చతురః గోవిందః ఉక్తవాన్ – "యః స్నేహితః ఆపత్కాలే భవంతం త్యక్త్వా అన్యత్ర గచ్ఛతి, తస్మిన్ విశ్వాసం మా కరోతు ఇతి భల్లూకః ఉక్తవాన్" ఇతి. గోవిందస్య వచనం శ్రుత్వా శ్రీనాథః, లజ్జితః అభవత్.

"బుద్ధిర్యస్య బలం తస్య నిర్బుద్ధేస్తు కుతో బలమ్"

తృతీయభాగః

పంచమపాఠః

5. సుప్రభాతమ్

చిత్రం పశ్యంతు, చింతయంతు, వదంతు.

(బొమ్మను చూడండి, ఆలోచించండి, చెప్పండి.)

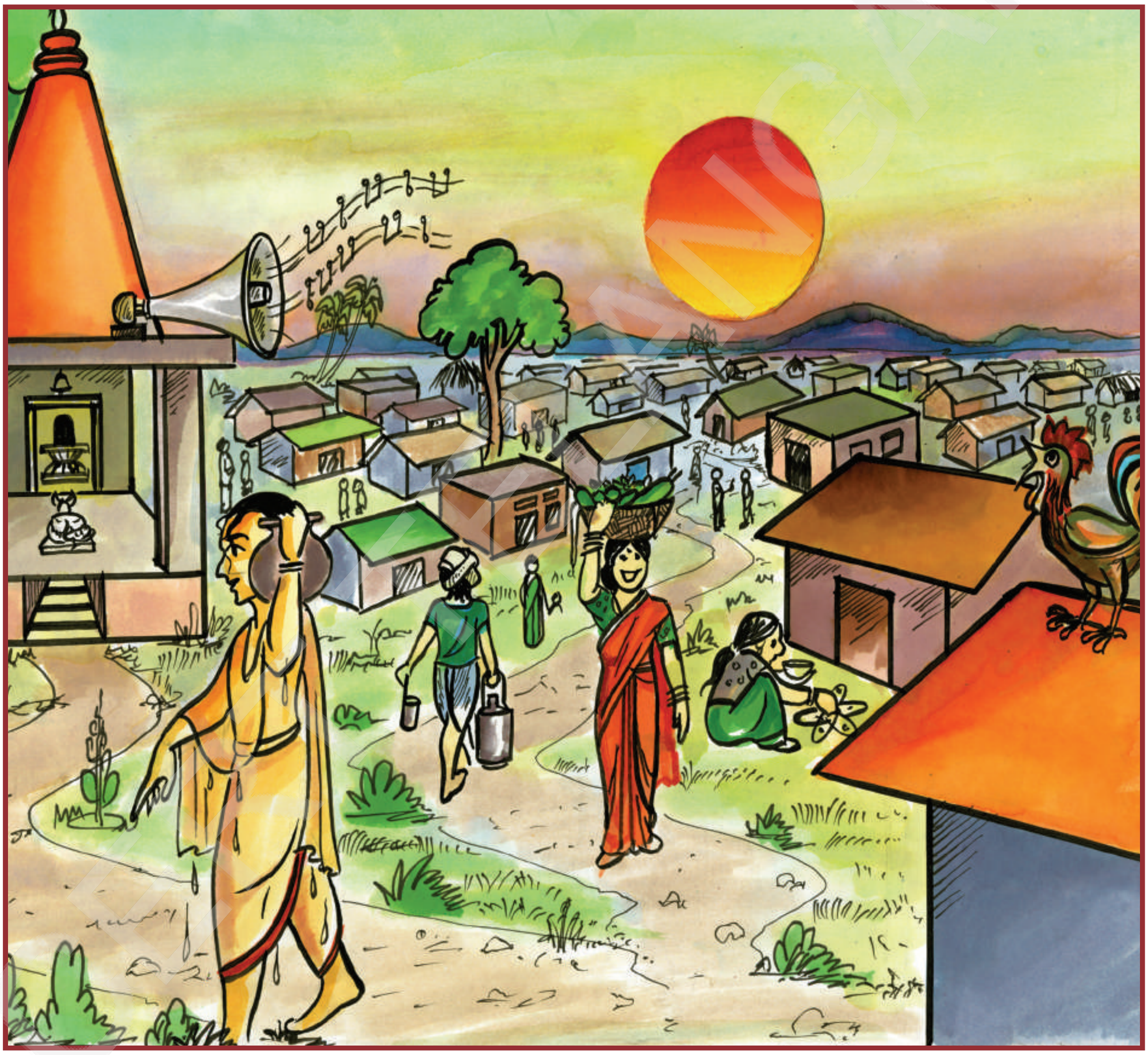

1) ఏతాని దృశ్యాని భవంతః కదా పశ్యంతి ?

2) చిత్రే జనాః కిం కిం కుర్వంతి ?

పాఠస్య చిత్రం పశ్యంతు. తత్ ఉద్దిశ్య మాతృభాషయా వదంతు.
(పాఠం యొక్క చిత్రాన్ని చూడండి. దాని గురించి మాతృభాషలో చెప్పండి.)

చంద్రః అస్తం గచ్ఛతి,
సూర్యః ఉదయం గచ్ఛతి,
పరితో భవతి ప్రకాశః,
మందం చలతి సమీరః,
మధుపో భవతి సధీరః ॥

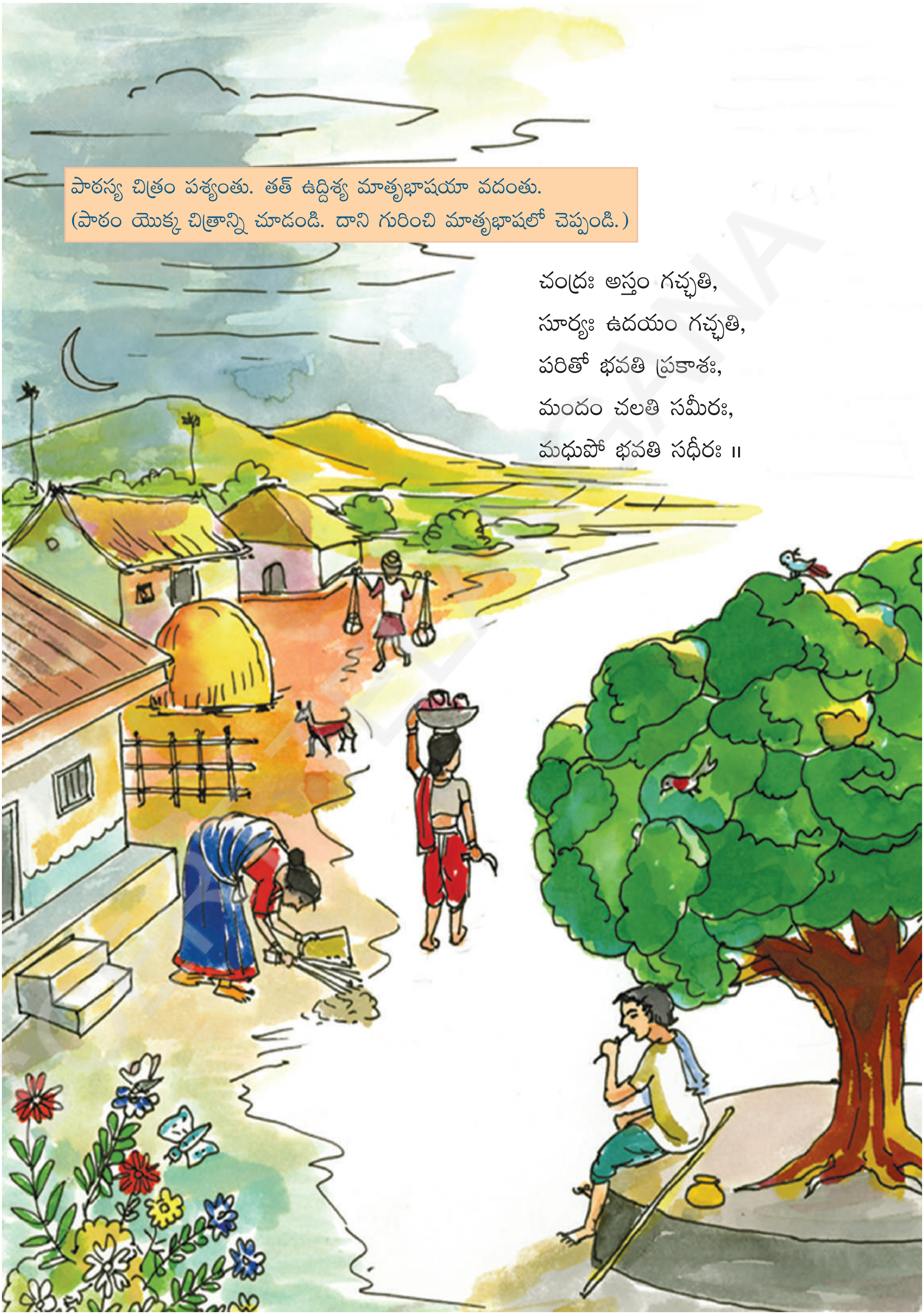

కలికాబృందం వికసతి,
లతికాబృందం విలసతి,
నిద్రా తంద్రా భగ్నా,
జనతా కర్మణి లగ్నా,
సకలే నవ ఉల్లాసః,
వదనే వదనే హాసః ॥

పథి పథి జనసంచారః,
నూపుర రవ ఝుంకారః,
విటపే ఖగకులరావః,
చరితుం చలితా గావః ॥

– వాసుదేవ శాస్త్రి ద్వివేదీ

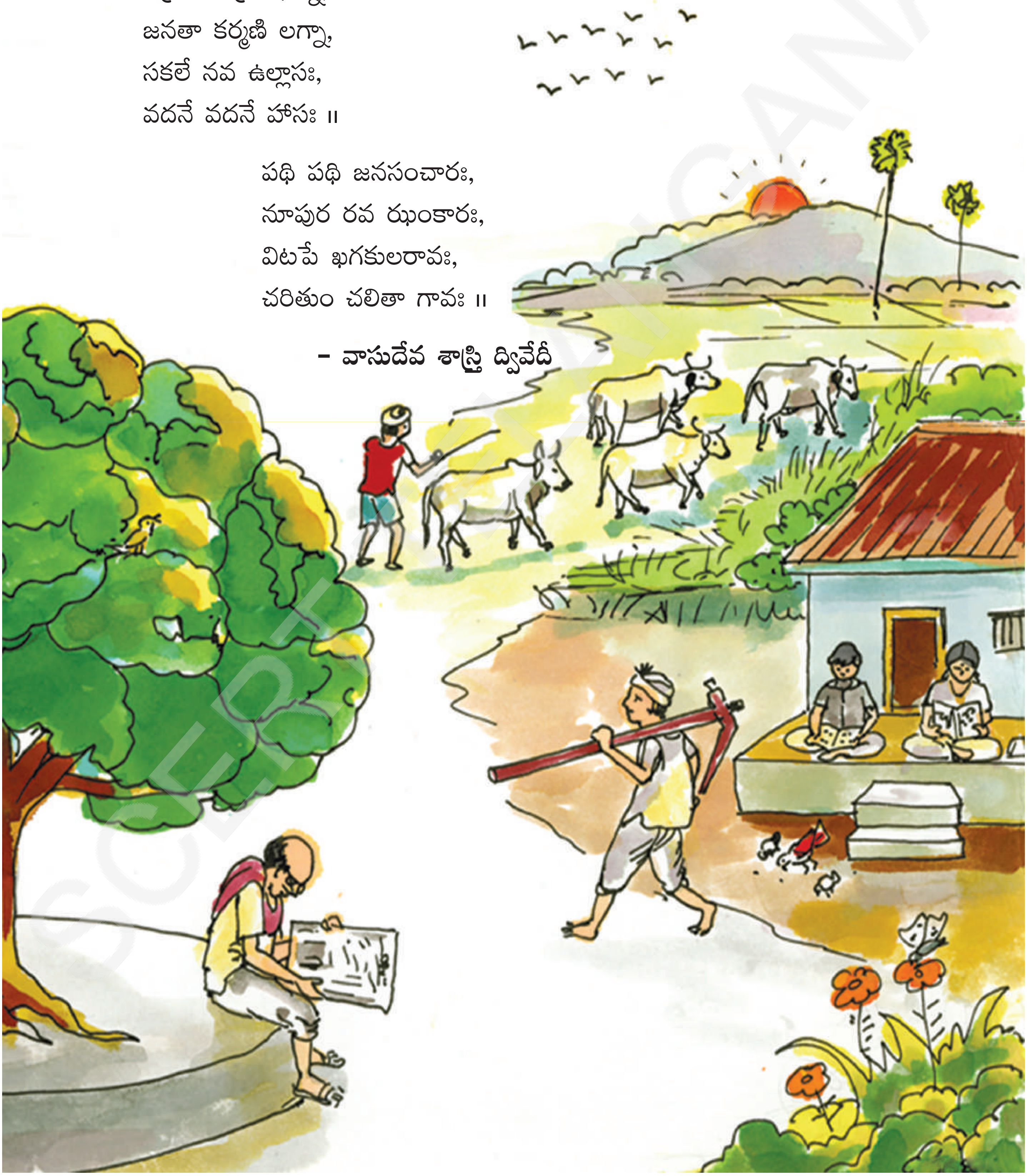

SCERT TELANGANA

ఏతాని కుర్వంతు

1. శృణ్వంతు, విచింత్య వదంతు. (వినండి, ఆలోచించి చెప్పండి.)

అ) చంద్రోదయః కదా భవతి ?

ఆ) సూర్యోదయసమయే భవతః గృహే పరివారజనాః కిం కిం కుర్వంతి ?

ఇ) సూర్యోదయసమయే వీథ్యాం జనాః కిం కిం కుర్వంతి ?

ఈ) చంద్రోదయసమయే వీథ్యాం జనాః కిం కిం కుర్వంతి ?

2. పఠంతు, అవగచ్ఛంతు, వ్యక్తీకుర్వంతు. (చదవండి, అర్థం చేసుకోండి, వ్యక్తీకరించండి.)

అ) **గీతస్య భావం పఠంతు.** (గీతం యొక్క భావాన్ని చదవండి.)

చంద్రుడు అస్తమిస్తున్నాడు. సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు. చుట్టూ కాంతి నిండుతున్నది. గాలి మెల్లగా వీస్తున్నది. తుమ్మెద ధైర్యంగా ఎగురుతున్నది.

మొగ్గలు వికసిస్తున్నాయి. లతలు ఆనందిస్తున్నాయి. ప్రజలు నిద్రను, బద్ధకాన్ని వదిలి తమ తమ పనులలో మునిగిపోయారు. అందరిలో క్రొత్త చైతన్యం, ప్రతిముఖంలో నవ్వు కనిపిస్తున్నాయి.

ప్రతిదారిలో ప్రజలు తిరుగుతున్నారు. గజ్జెల శబ్దం వినిపిస్తున్నది. చెట్టుపై పక్షులు కూస్తున్నాయి. ఆవులు మేయటానికి వెళుతున్నాయి.

ఆ) **అధః దత్తాని పదాని పఠంతు. పదకోశం దృష్ట్వా అర్థమ్ అవగచ్ఛంతు.** (కింద ఇచ్చిన పదాలను చదవండి. పదపట్టికను చూసి అర్థం తెలుసుకోండి.)

అస్తం	గచ్ఛతి	పరితః	ప్రకాశః	కర్మణి
ఉల్లాసః	పథి	ఝుంకారః	ఖగః	హాసః

ఇ) **ఉపరిదత్తాని పదాని పాఠే అన్విష్య, వర్తులేన (◯) అంకయంతు.** (పైన ఇచ్చిన పదాలను పాఠంలో వెదకి దాని చుట్టూ గీయండి.)

SCERT TELANGANA

ఈ) **గీతం సాభినయం గాయంతు.** (గీతాన్ని అభినయంచేస్తూ పాడండి.)

ఉ) **అధః దత్తాని పదాని చిత్రైః సహ యోజయంతు.**

(కింద ఇచ్చిన పదాలను బొమ్మలతో కలపండి.)

ఖగః వృక్షః లతికా మధుపః నూపురాః గావః

....

....

....

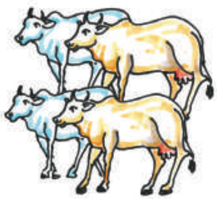

....

....

....

ఊ) **అధః దత్తాని భావయుక్తాని వాక్యాని పాఠాత్ చిత్వా లిఖంతు.**

(కింద ఇచ్చిన భావాలను తెలిపే వాక్యాలను పాఠంలో వెదకి రాయండి.)

ఉదా – చుట్టూ కాంతి నిండుతుంది. **<u>పరితో భవతి ప్రకాశః</u>**

1. చంద్రుడు అస్తమిస్తున్నాడు. ....
2. లతలు ఆనందిస్తున్నాయి. ....
3. ప్రతిదారిలో ప్రజలు తిరుగుతున్నారు. ....
4. గాలి మెల్లగా వీస్తున్నది. ....
5. ఆవులు మేయటానికి వెళుతున్నాయి. ....

SCERT TELANGANA

ఋ) పాఠ్యాంశగతాని వర్తమానకాలికపదాని చిత్వా అత్ర లిఖంతు.
(పాఠ్యాంశంలోని వర్తమానకాలపదాలను వెదకి ఇక్కడ రాయండి.)

ఉదా : గచ్ఛతి ....

....

....

3. లేఖనం, స్వీయరచనా (రాయడం, స్వంతరచన)

అ) **పఠంతు, లిఖంతు.** (చదవండి, రాయండి.)

1) కః అస్తం గచ్ఛతి ? కః ఉదయం గచ్ఛతి ?

2) పథి పథి కిమ్ అస్తి ?

3) గావః కిం కుర్వంతి ?

ఆ) **చింతయిత్వా లిఖంతు.** (ఆలోచించి రాయండి.)

1) మధుపః కిమర్థం సధీరః భవతి ?

2) ప్రాతఃకాలే భవతాం కార్యాణి లిఖంతు.

3) పాఠే సూర్యోదయసమయే కిం కిం భవతీతి వర్ణితమస్తి.
సూర్యాస్తమయసమయే కిం కిం భవతీతి చింతయిత్వా వదంతు.

4. పదజాలాభివృద్ధిః, భాషాక్రీడాః (పదజాలాభివృద్ధి, భాషాక్రీడలు)

అ) **అధః లిఖితానాం పదానాం సమానార్థకపదాని మంజూషాతః చిత్వా లిఖంతు.**
(కింద ఇచ్చిన పదాల యొక్క అర్థాలను పట్టికలో వెదకి రాయండి)

సూర్యః	సమీరః	మధుపః	ప్రకాశః	ఉల్లాసః	పథి

1. మార్గే – ....

2. రవిః – ....

SCERT TELANGANA

3. వాయుః – ....

4. ఉత్సాహః – ....

5. కాంతిః – ....

6. భ్రమరః – ....

ఆ) అధః రేఖాంకితైః పదైః కోష్టకం పూరయన్తు.

(కింద గీత గీసిన పదాలతో పట్టికను పూరించండి.)

★	1	★	★	★	2
3			★	4	
★		★	5	★	★
★	★	6			★
★	7	★		★	8
9			★	★	
★		★	10		

ఉపరిష్టాత్ అధః (నిలువు)

1. పరితో భవతి ప్రకాశః.
2. విటపే ఖగకులరావః.
5. సూర్యః ఉదయం గచ్ఛతి.
7. చరితుం చలితాః గావః.
8. మధుపో భవతి సధీరః.

తిర్యక్ (అడ్డం)

3. చరితుం చలితాః గావః.
4. చరితుం చలితాః గావః.
6. వదనే వదనే హాసః.
9. కలికాబృందం వికసతి.
10. చంద్రః అస్తం గచ్ఛతి.

SCERT TELANGANA

ఇ) **అధః దత్తేషు వాక్యేషు వ్యతిరేకార్థకపదాని సంతి. తాని అన్విష్య లిఖంతు.**

సూర్యః ప్రాతః ప్రాక్‌దిశాయామ్ ఉదయం గచ్ఛతి. సాయం పశ్చిమదిశాయామ్ అస్తం గచ్ఛతి.

1. ప్రాక్ దిశాయాం ×
2. అస్తం ×
3. ప్రాతః ×

ఈ) **అధః ఘట్యః ప్రదత్తాః సంతి. తాః పశ్యంతు. సమయం పఠిత్వా అవగచ్ఛంతు.**

(ఇక్కడ గడియారాలు ఇవ్వబడ్డాయి. వాటిని చూడండి. సమయాన్ని చదివి అర్థంచేసుకోండి.)

పంచవాదనమ్

సపాదపంచవాదనమ్

సార్ధపంచవాదనమ్

పాదోనషడ్‌వాదనమ్

SCERT TELANGANA

ఉదాహరణానుసారం సమయం లిఖంతు.

(ఉదాహరణను అనుసరించి సమయం రాయండి.)

ఉదా ॥ **6.00 – షడ్వాదనమ్** **6.15 – సపాదషడ్వాదనమ్**

6.30 – సార్ధషడ్వాదనమ్ **6.45 – పాదోనసప్తవాదనమ్**

7.00 – ....

7.15 – ....

7.30 – ....

7.45 – ....

8.00 – ....

8.15 – ....

8.30 – ....

8.45 – ....

ఉదాహరణానుసారం సమయం లిఖంతు.

(ఉదాహరణను అనుసరించి సమయం రాయండి.)

ఉదా ॥ **నవవాదనమ్ – 9.00** **సపాదనవవాదనమ్ – 9.15**

సార్ధనవవాదనమ్ – ....

పాదోననవవాదనమ్ – ....

దశవాదనమ్ – ....

సపాదదశవాదనమ్ – ....

సార్ధదశవాదనమ్ – ....

పాదోనదశవాదనమ్ – ....

SCERT TELANGANA

ఉ) **అధః ఘట్యః ప్రదత్తాః సంతి. తాః పశ్యంతు. సమయం పఠిత్వా అవగచ్ఛంతు.**

(ఇక్కడ గడియారాలు ఇవ్వబడ్డాయి. వాటిని చూడండి. సమయాన్ని చదివి అర్థంచేసుకోండి.)

పంచాధికనవవాదనమ్

దశాధికనవవాదనమ్

పంచోనననవవాదనమ్

దశోనననవవాదనమ్

ఉదాహరణానుసారం సమయం లిఖంతు.

(ఉదాహరణను అనుసరించి సమయం రాయండి.)

ఉదా ॥ 5.05- పంచాధికపంచవాదనమ్. 5.10 - దశాధికపంచవాదనమ్.

4.55- పంచోనపంచవాదనమ్. 4.50 - దశోనపంచవాదనమ్.

2.05- .... 2.10 - ....

1.55 - .... 1.50 - ....

4.05- .... 4.10 - ....

3.55 - .... 3.50 - ....

పంచాధిక-అష్టవాదనమ్. - .... దశాధిక-అష్టవాదనమ్ - ....

పంచోన-అష్టవాదనమ్. - .... దశోన-అష్టవాదనమ్ - ....

SCERT TELANGANA

ఊ) **దినచర్యాం వదంతు.** (దినచర్యను చెప్పండి.)

గోపాలస్య దినచర్యా

5.00 –	యోగాసనమ్	గోపాలః పంచవాదనే యోగాసనం కరోతి.
6.30 –	అధ్యయనమ్	గోపాలః .... అధ్యయనం కరోతి.
7.30 –	స్నానమ్	....
7.45 –	పూజా	....
8.15 –	గృహకార్యమ్	....
9.45 –	విద్యాలయః	....
5.00 –	క్రీడా	....
8.05 –	భోజనమ్	....
9.00 –	అధ్యయనమ్	....
10.30–	నిద్రా	....

5. వ్యాకరణాంశాః (వ్యాకరణాంశాలు)

అ) **అధః దత్తాని వాక్యాని పఠంతు. రేఖాంకితపదాని అవగచ్ఛంతు.**
(కింద ఇచ్చిన వాక్యాలను చదవండి. గీతగీయబడిన పదాలను అర్థం చేసుకోండి)

1. సూర్యోదయః ప్రాతఃకాలే భవతి. ప్రశ్నః. సూర్యోదయః కదా భవతి ?
2. బాలాః సాయంకాలే క్రీడంతి. ప్రశ్నః. బాలాః కదా క్రీడంతి ?
3. లలితా సోమవాసరే ఉద్యానం గచ్ఛతి. ప్రశ్నః. లలితా కదా ఉద్యానం గచ్ఛతి ?

'కదా' ఇతి, సమయవిషయే ప్రశ్నవాచకః శబ్దః. ఏతస్య ఉపయోగం కృత్వా ప్రశ్ననిర్మాణం కుర్వంతు.

1. మాలతీ సాయంకాలే పాఠం పఠతి. ప్రశ్నః. మాలతీ ....పాఠం పఠతి?
2. ఛాత్రాః మధ్యాహ్నే భోజనం కుర్వంతి. ప్రశ్నః. ఛాత్రాః ....భోజనం కుర్వంతి?
3. రాఘవః విరామసమయే గృహకార్యం కరోతి. ప్రశ్నః. ....?
4. గాయకః ప్రతిదినం గీతాభ్యాసం కరోతి. ప్రశ్నః..............................?

SCERT TELANGANA

6. సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్ (సృజనాత్మకవ్యక్తీకరణం)

అ) సూర్యాస్తమయసమయే జనజీవనచిత్రం రచయంతు.

7. పరియోజనాకార్యమ్ (ప్రాజెక్టుపని)

అ) ప్రకృతివర్ణనాత్మకం సంస్కృతగీతం, శ్లోకం వా సంగృహ్య కక్ష్యాయాం శ్రావయంతు.

ఆ) సుప్రభాతసమయే గ్రామజీవనం, నగరజీవనం చ కథం భవతీతి పట్టికారూపేణ లిఖిత్వా ఆనయంతు.

8. ప్రశంసా

ఛాత్రాః – నమస్తే మహోదయ!

ఉపాధ్యాయః – శుభమస్తు. ఉపవిశంతు. రమేశ! ప్రాతః కదా ఉత్థితవాన్?

రమేశ: – మహోదయ! అహం పంచవాదనే ఉత్థితవాన్.

ఉపాధ్యాయః – ఉత్తమమ్. శారదే! భవతీ ప్రాతః కిం కిం కృతవతీ?

శారదా – మహోదయ! అహం గృహస్య పురతః రంగవల్లికాం రచితవతీ. స్నానం కృత్వా వేంకటేశ్వరసుప్రభాతస్తోత్రం పఠితవతీ.

ఉపాధ్యాయః – ఉత్తమమ్!

(ప్రాతః నిద్రాతః ఉత్థానానంతరం భవంతః కిం కిం కుర్వంతి?)

స్వీయమూల్యాంకనమ్

	ఆమ్	న	కించిత్
1. గీతం స్వయం గాతుం శక్నోమి.			
2. సూర్యోదయవిషయే పంచవాక్యాని సంస్కృతేన వక్తుం శక్నోమి.			
3. సూర్యోదయసంబద్ధాని పదాని సంస్కృతేన లేఖితుం శక్నోమి.			

తృతీయభాగః

షష్ఠపాఠః

6. తిరుమల - తిరుపతిక్షేత్రమ్

చిత్రం పశ్యంతు, చింతయంతు, వదంతు.

(బొమ్మను చూడండి, ఆలోచించండి, చెప్పండి.)

1. చిత్రే కిం కిమ్ అస్తి ?
2. బాలకాః కిం సంభాషణం కుర్వంతి?
3. చిత్రే కాని కాని దర్శనీయాని స్థానాని సంతి ?
4. భవాన్ ఉపరితనప్రదేశేషు కుత్ర కుత్ర గతవాన్ ?

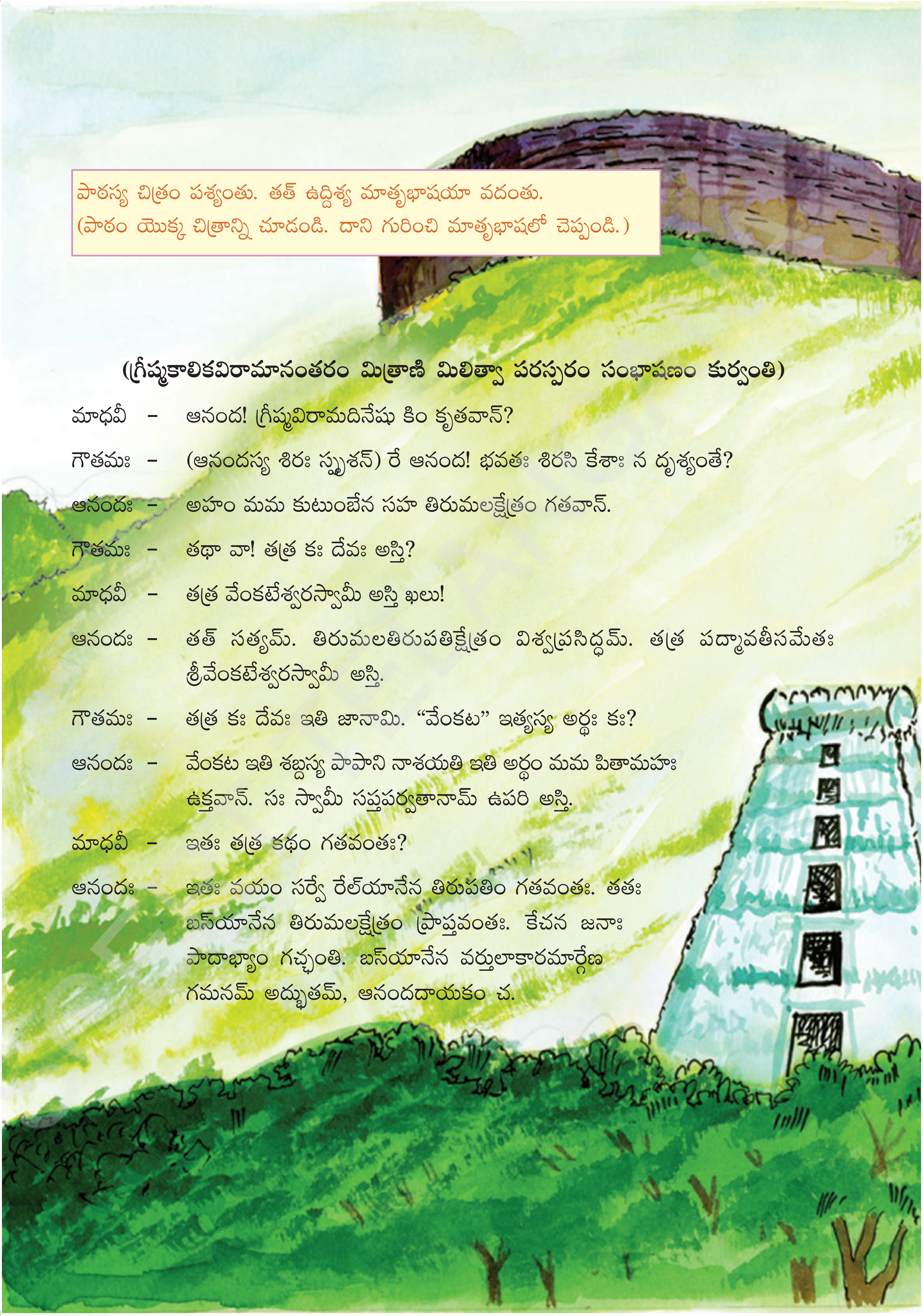

పాఠస్య చిత్రం పశ్యంతు. తత్ ఉద్దిశ్య మాతృభాషయా వదంతు.
(పాఠం యొక్క చిత్రాన్ని చూడండి. దాని గురించి మాతృభాషలో చెప్పండి.)

(గ్రీష్మకాలికవిరామానంతరం మిత్రాణి మిలిత్వా పరస్పరం సంభాషణం కుర్వంతి)

మాధవీ – ఆనంద! గ్రీష్మవిరామదినేషు కిం కృతవాన్?

గౌతమః – (ఆనందస్య శిరః స్పృశన్) రే ఆనంద! భవతః శిరసి కేశాః న దృశ్యంతే?

ఆనందః – అహం మమ కుటుంబేన సహ తిరుమలక్షేత్రం గతవాన్.

గౌతమః – తథా వా! తత్ర కః దేవః అస్తి?

మాధవీ – తత్ర వేంకటేశ్వరస్వామీ అస్తి ఖలు!

ఆనందః – తత్ సత్యమ్. తిరుమలతిరుపతిక్షేత్రం విశ్వప్రసిద్ధమ్. తత్ర పద్మావతీసమేతః శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామీ అస్తి.

గౌతమః – తత్ర కః దేవః ఇతి జానామి. "వేంకట" ఇత్యస్య అర్థః కః?

ఆనందః – వేంకట ఇతి శబ్దస్య పాపాని నాశయతి ఇతి అర్థం మమ పితామహః ఉక్తవాన్. సః స్వామీ సప్తపర్వతానామ్ ఉపరి అస్తి.

మాధవీ – ఇతః తత్ర కథం గతవంతః?

ఆనందః – ఇతః వయం సర్వే రేల్‌యానేన తిరుపతిం గతవంతః. తతః బస్‌యానేన తిరుమలక్షేత్రం ప్రాప్తవంతః. కేచన జనాః పాదాభ్యాం గచ్ఛంతి. బస్‌యానేన వర్తులాకారమార్గేణ గమనమ్ అద్భుతమ్, ఆనందదాయకం చ.

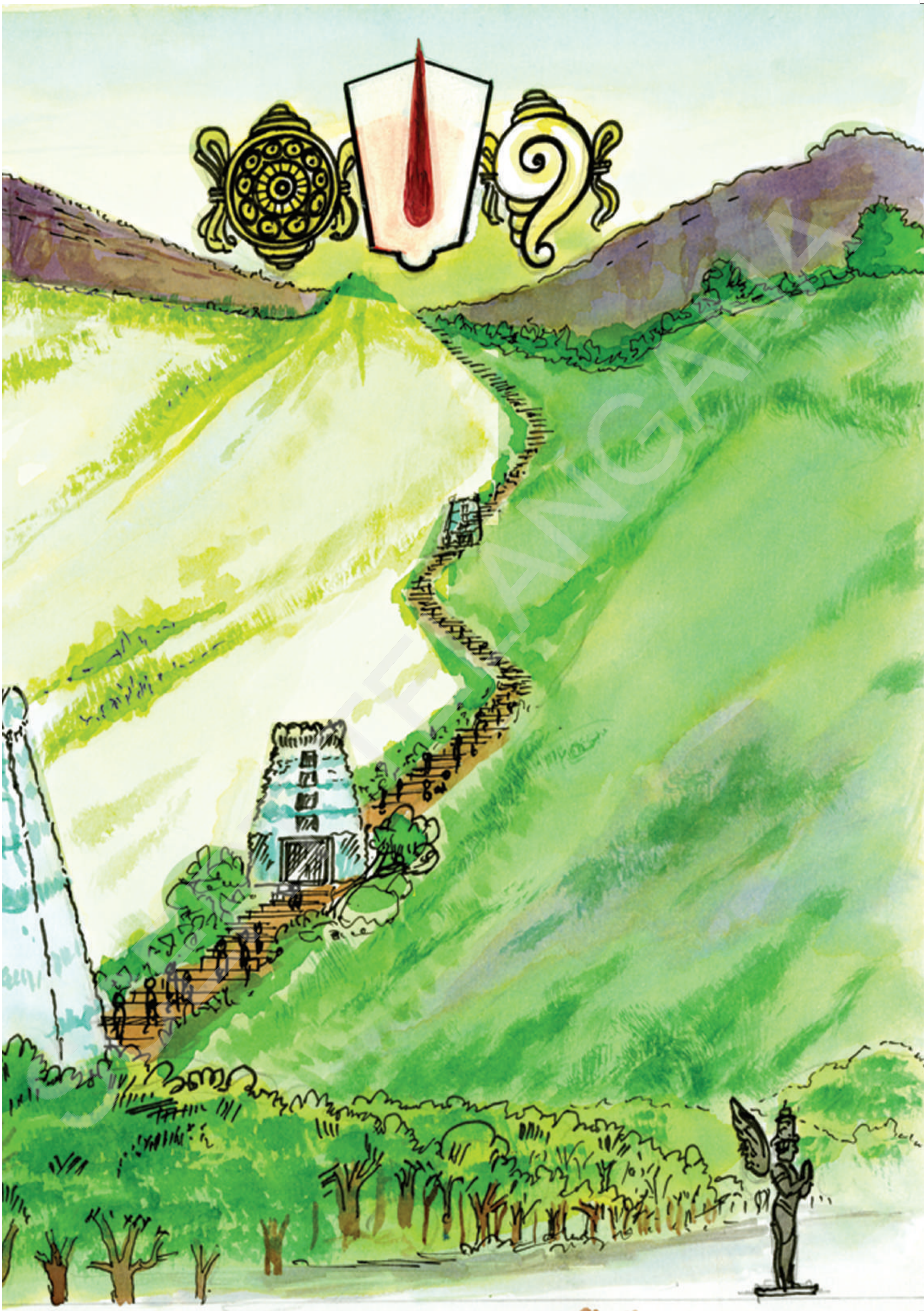

గౌతమః – తథా వా ! తత్ర గత్వా కిం కృతవంతః? క్రమశః వదతు.

ఆనందః – ప్రథమం కేశఖండనార్థం 'కల్యాణకట్ట' ఇతి ప్రదేశం గతవంతః. తత్ర అస్మాకం శిరసః కేశాన్ దేవాయ సమర్పితవంతః. అనంతరం స్వామిపుష్కరిణ్యాం స్నానం కృతవంతః.

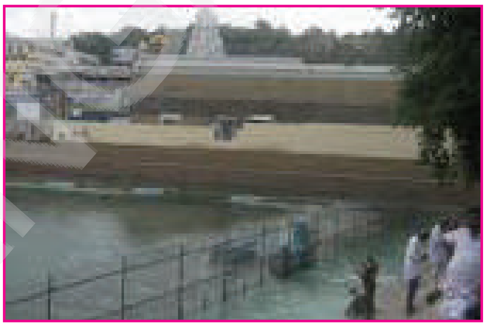

మాధవీ – పుష్కరిణీ నామ తడాగః వా ?

ఆనందః – ఆమ్. అనంతరం క్షేత్రపాలకస్య వరాహస్వామినః దర్శనం కృతవంతః. తతః వేంకటేశ్వరస్య దర్శనార్థం పంక్తౌ స్థితవంతః. మధ్యాహ్నే దర్శనమ్ అభవత్. వేంకటేశ్వరస్య దర్శనేన అతీవ ఆనందమ్ అనుభూతవంతః. అనంతరం లడ్డుకప్రసాదం స్వీకృత్య ఖాదితవంతః.

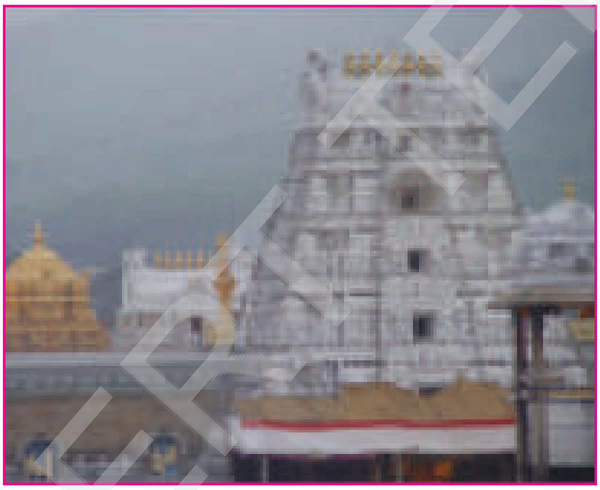

గౌతమః – కిం తత్ర సర్వేభ్యః లడ్డుకాని యచ్ఛంతి వా?

ఆనందః – లడ్డుకం కిమ్ ? సర్వేభ్యః నిత్యాన్నదానవ్యవస్థా అపి అస్తి. వయం తత్రైవ భోజనం కృత్వా ఆకాశగంగా, పాపవినాశనం, శిలాతోరణం, ప్రదర్శనశాలా ఇత్యాది స్థానాని దృష్టవంతః.

మాధవీ – తదనంతరం . . . .?

SCERT TELANGANA

ఆనందః – తతః తిరుపతిమ్ ఆగతవంతః.

గౌతమః – తిరుపతినగరే కిం కిం దృష్టవాన్ ?

ఆనందః – తత్ర తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానానాం కార్యాలయః అస్తి. తద్ద్వారా అనేకకార్యక్రమాః ప్రచలంతి.

మాధవీ – కాంశ్చన కార్యక్రమాన్ వదతు.

ఆనందః – దేవస్థానస్య అధీనే ధర్మప్రచారపరిషత్, వేదపాఠశాలా, అనేకాః ఉన్నతపాఠశాలాః, ఏకః వేదవిశ్వవిద్యాలయః, అనేకాః వైద్యశాలాః చ సంతి. ఏతాః సంస్థాః వివిధధార్మిక-సామాజిక-ఆధ్యాత్మిక- సేవాకార్యక్రమాన్ కుర్వంతి. అహం తిరుపతితః స్వామిముద్రాంకితాని అంగులీయకాని, హారాన్, ప్రసాదం చ ఆనీతవాన్. మాధవి! భవతీ హారం స్వీకరోతు. గౌతమ! ఏతత్ అంగులీయకం భవాన్ స్వీకరోతు. ప్రసాదం తు కక్ష్యాయాం సర్వేభ్యః యచ్ఛామి.

మాధవీ – మహాన్ ఆనందః. హారః సుందరః అస్తి. అహమపి ఆగామివిరామదినేషు అవశ్యం తిరుపతిక్షేత్రం గమిష్యామి. హారం దత్తవాన్ ఇతి ధన్యవాదాః.

గౌతమః – అహమపి ధన్యవాదాన్ వదామి.

ఆనందః – స్వాగతం. ఘంటావాదనం భవతి. పాఠశాలాం గచ్ఛామః.

ఏతాని కుర్వంతు

1. శృణ్వంతు, విచింత్య వదంతు. (వినండి, ఆలోచించి చెప్పండి.)

అ) చిత్రే కస్య ప్రదేశస్య చిత్రణమ్ అస్తి ?

ఆ) భక్తాః కిం కుర్వంతి ?

ఇ) భవాన్ తిరుపతిం గతవాన్ చేత్ తత్ర కిం కిం దృష్టవాన్ ?

ఈ) భవాన్ కిం క్షేత్రం దృష్టవాన్? తస్య విశేషాన్ వదతు.

2. పఠంతు, అవగచ్ఛంతు, వ్యక్తీకుర్వంతు. (చదవండి, అర్థం చేసుకోండి, వ్యక్తీకరించండి.)

అ) **కక్ష్యాయాం త్రయః ఛాత్రాః మిలిత్వా పాఠం పఠంతు. (ఏకః గౌతమః, ఏకః ఆనందః, ఏకా మాధవీ)**
(తరగతిలో ముగ్గురు విద్యార్థులు కలిసి పాఠాన్ని చదవండి.)

ఆ) **అధః కానిచన వాక్యాని దత్తాని, పాఠం పఠిత్వా కః వదతి, కం ప్రతి వదతి ఇతి సూచయంతు.** (కింద కొన్ని వాక్యాలు ఇవ్వబడ్డాయి, పాఠం చదివి ఎవరు చెప్పారు? ఎవరితో చెప్పారో సూచించండి.)

	కః వదతి?	కం ప్రతి?
రే ఆనంద ! భవతః కేశాః న దృశ్యంతే.	గౌతమః	ఆనందం
వేంకట ఇత్యస్య అర్థః కః ?	గౌతమః	....
బస్ యానేన వర్తులాకారమార్గేణ గమనమ్ అద్భుతమ్.	....	....
క్రమశః వదతు.	....	....
పుష్కరిణీ నామ తడాగః వా?	....	....
మధ్యాహ్నే దర్శనమ్ అభవత్.	....	....
సర్వేభ్యః నిత్యాన్నదానవ్యవస్థా అపి అస్తి.	....	....
తిరుపతినగరే కిం కిం దృష్టవాన్?	....	....
అహమపి ధన్యవాదాన్ వదామి.	....	....

SCERT TELANGANA

ఇ) అధః దత్తాని భావయుక్తాని వాక్యాని పాఠాత్ చిత్వా లిఖంతు.

(కింద ఇచ్చిన భావాలను తెలిపే వాక్యాలను పాఠంలో వెదకి రాయండి.)

ఉదా - ఇక్కడి నుండి అక్కడికి ఎలా వెళ్ళారు? <u>**ఇతః తత్ర కథం గతవంతః?**</u>

1. తిరుపతి నగరంలో ఏమేమి చూశావు?

   ....

2. వేసవి సెలవులలో ఏమి చేశావు?

   ....

3. బస్సు మీద ఘాట్ రోడ్డులో ప్రయాణం అద్భుతం.

   ....

4. ఈ ఉంగరాన్ని నీవు తీసుకో.

   ....

5. తప్పకుండా తిరుపతి క్షేత్రానికి వెళతాను.

   ....

3. లేఖనం, స్వీయరచనా (రాయడం, స్వంతరచన)

అ) పఠంతు, లిఖంతు. (చదవండి, రాయండి.)

1) ఆనందః కుత్ర గతవాన్?

2) తిరుమలక్షేత్రే ఆనందః కిం కిం కృతవాన్?

3) తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానస్య కాంశ్చన కార్యక్రమాన్ లిఖంతు.

ఆ) చింతయిత్వా లిఖంతు. (ఆలోచించి రాయండి.)

1) భవతః సమీపే అధికం ధనం భవతి చేత్ కాని ధార్మికకార్యాణి కరోతి?

2) గౌతమః విరామదినేషు తిరుపతిం గమిష్యతి. భవాన్ కుత్ర గమిష్యతి?

SCERT TELANGANA

4. పదజాలాభివృద్ధిః, భాషాక్రీడాః (పదజాలాభివృద్ధి, భాషాక్రీడలు)

అ) **పఠంతు, మేలయంతు.** (చదవండి, కలపండి.)

దేవీ/దేవః	**స్థానమ్**
సరస్వతీదేవీ	అన్నవరం
లక్ష్మీనరసింహస్వామీ	శ్రీశైలం
కనకదుర్గా	బాసర
మల్లికార్జునః	యాదగిరిగుట్ట
సత్యనారాయణస్వామీ	విజయవాడ

5. వ్యాకరణాంశాః (వ్యాకరణాంశాలు)

అ) **పఠంతు - అవగచ్ఛంతు-ఉదాహరణానుసారం రిక్తస్థానాని పూరయంతు.** (చదవండి - అర్థంచేసుకోండి - ఉదాహరణను అనుసరించి ఖాళీలను పూరించండి)

ఉదా ॥ రవిః తెలుగుభాషాం పఠతి. రవిః సంస్కృతభాషాం పఠతి.
రవిః తెలుగుభాషాం, సంస్కృతభాషామ్ అపి పఠతి.

2) లతా గీతం గాయతి.
లతా శ్లోకం గాయతి.

....

3) అహం పాఠం పఠామి.
అహం పత్రికాం పఠామి.

....

SCERT TELANGANA

ఆ) **చిత్రాణి పశ్యంతు. సంవాదం పఠంతు. అవగచ్ఛంతు. రిక్తస్థానాని పూరయంతు.**
(బొమ్మలు చూడండి. సంభాషణను చదవండి. అర్థం చేసుకోండి. ఖాళీస్థానాలను పూరించండి.)

మాలతీ – సురేశ! లేఖనీ **కుత్ర** అస్తి?

సురేశః – భగిని! లేఖనీ **అత్ర** అస్తి!

మాలతీ – వృక్షః కుత్ర అస్తి?

సురేశః – వృక్షః **తత్ర** అస్తి.

మాలతీ – భవనం కుత్ర అస్తి?

సురేశ: – భవనమ్ .... అస్తి.

మాలతీ – కందుకః కుత్ర అస్తి ?

సురేశః – ....

మాలతీ – ....

సురేశః – ....

మాలతీ – ....

సురేశః – ....

మాలతీ – ....

సురేశః – ....

మాలతీ – ....

సురేశః – ....

SCERT TELANGANA

ఇ) **వాక్యాని పఠంతు. అధః దత్తానాం రేఖాంకితపదానామ్ ఆధారేణ ప్రశ్ననిర్మాణం కుర్వంతు.**

(వాక్యాలను చదవండి. కింద ఇచ్చిన గీతగీసినపదాల ఆధారంగా ప్రశ్నలను రాయండి.)

1) ఆనందః <u>తిరుమలక్షేత్రం</u> గతవాన్!

ప్రశ్నః – ఆనందః .... గతవాన్ ?

2) ఆనందః <u>పుష్కరిణ్యాం</u> స్నానం కృతవాన్.

ప్రశ్నః – ఆనంద: .... స్నానం కృతవాన్ ?

ఈ) **చిత్రాణి పశ్యంతు. రేఖాంకితపదాని అవగచ్ఛంతు. ఉదాహరణానుసారం రిక్తస్థానాని పూరయంతు.**

(బొమ్మలను చూడండి. గీతగీసినపదాలను అర్థం చేసుకోండి. ఉదాహరణలకు అనుగుణంగా ఖాళీలను పూరించండి.)

బాలకః

హస్తః

బాలకః <u>హస్తేన</u> ఖాదతి

చిత్రకారః

కూర్చః

చిత్రకారః ....రచయతి

బాలికా	చమసః	బాలికా ....ఖాదతి.
మహిలా	**ఛురికా**	**మహిలా ఛురికయా ఖండయతి.**
భీమః	గదా	.... తాడయతి.
యాత్రికః	నౌకా	.... తరతి.

SCERT TELANGANA

ఉ) **ఉదాహరణానుసారం రిక్తస్థానాని పూరయంతు.**

(ఉదాహరణను అనుసరించి ఖాళీలను పూరించండి.)

1. వృద్ధః (దండః) <u>దండేన</u> గచ్ఛతి.

3. బాలకః (ద్విచక్రికా) .... గచ్ఛతి.

2. రామః (హస్తః) .... యచ్ఛతి.

4. వృద్ధః (జపమాలా) .... జపతి.

6. సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్ (సృజనాత్మకవ్యక్తీకరణం)

అ) **గీతం పఠంతు – అనువర్తయంతు.** (గీతాన్ని చదవండి. ముందుకు పొడిగించండి.)

శ్రీరంగం గచ్ఛామః	–	శ్రీరంగనాథం	పశ్యామః.
శ్రీశైలం గచ్ఛామః	–	మల్లికార్జునం	పశ్యామః.
యాదగిరిం గచ్ఛామః	–	శ్రీనారసింహం	పశ్యామః.
విజయవాటికాం గచ్ఛామః	–	శ్రీకనకదుర్గాం	పశ్యామః.
భాగ్యనగరం గచ్ఛామః	–	....	పశ్యామః.
.... గచ్ఛామః	–	....	పశ్యామః.
....	–	....	....
....	–	....	....

ఆ) **భవతా దృష్టం క్షేత్రమ్ అధికృత్య మిత్రం లేఖం లిఖతు.**

SCERT TELANGANA

7. పరియోజనాకార్యమ్ (ప్రాజెక్టుపని)

అ) **భారతదేశే విద్యమానాని దర్శనీయస్థలాని లిఖంతు. తాని యత్ర సంతి, తేషాం రాజ్యాని చ లిఖంతు.**

(భారతదేశంలో గల దర్శనీయస్థలాలను, అవి ఉన్నటువంటి రాష్ట్రాల పేర్లను రాయండి.)

8. ప్రశంసా

గిరీశః – శ్రీధర! భానువాసరే భవాన్ కుత్ర గతవాన్?

శ్రీధరః – మిత్ర! అహం మమ కుటుంబేన సహ నాగార్జునసాగరం గతవాన్.

గిరీశః – ఉత్తమమ్. తస్య విశేషాన్ వదతు.

(భవతా దృష్టం ఏకం ప్రసిద్ధక్షేత్రమ్ ఉద్దిశ్య వదతు.)

స్వీయమూల్యాంకనమ్

	ఆమ్	న	కించిత్
1. అహం పాఠం పఠితుం శక్నోమి.			
2. పాఠగతాన్ విషయాన్ మాతృభాషయా వక్తుం శక్నోమి.			
3. తిరుమల-తిరుపతిక్షేత్రవిషయే త్రీణి వాక్యాని వక్తుం శక్నోమి.			
4. స్వయాత్రావిషయే వక్తుం శక్నోమి.			

బుభుక్షితోఽన్న మశ్నీయాత్ - ఆకలిగా ఉన్నప్పుడే భుజించాలి.

SCERT TELANGANA

తృతీయభాగః

పఠంతు - నందంతు

విచిత్రదండనమ్

వినూత్ననామకే రాజ్యే సర్వే అపి జనాః ఉత్తమాః. తేషు ఏకః అపి దుష్టః న ఆసీత్. తే పిపీలికాయాః అపి అపకారం న కుర్వంతి స్మ. తాదృశే ఉత్తమరాజ్యే కశ్చన అలసః ఏకదా గృహే ధనం చోరితవాన్. అనుక్షణం తస్య శ్మశ్రు వర్ధితుమ్ ఆరబ్ధమ్. అన్యత్ర ఏకా మహిలా కోపేన ఏకాం వృద్ధాం నిష్కారణం తాడితవతీ. తత్క్షణం తస్యాః శిరోజాః అదృశ్యాః అభవన్. ఏతాదృశవిచిత్రస్థితిం దృష్ట్వా సర్వే విస్మితాః అభవన్. క్రమశః ఏషా స్థితిః రాజ్యే సర్వత్ర వ్యాప్తా. పురుషాః వర్ధమానైః శ్మశ్రుభిః సహ, మహిలాస్తు విగతశిరోజాః సత్యః దుఃఖమ్ అనుభవంతి స్మ.

తస్య దేశస్య మహారాజః ఏతాం దుస్థితిం జ్ఞాత్వా అపి పరిష్కారమార్గమ్ అవిచింత్య విలాసమగ్నః ఆసీత్. ఏకదా ప్రాతః నిద్రాతః ఉత్థితః మహారాజః ఉచ్చైః ఆక్రందనం కృతవాన్. ఆక్రందనం శ్రుత్వా మహారాజ్ఞీ ధావంతీ తత్ర ఆగత్య అపశ్యత్ "ఆశ్చర్యం! మహారాజస్యాపి శ్మశ్రు వర్ధమానమ్ ఆసీత్. తేన ఖిన్నా రాజ్ఞీ హంత! హంత! అస్మద్రాజ్యం శనిదేవేన ఆక్రాంతమ్. అపత్యసమానాః ప్రజాః ఏతయా సమస్యయా దుఃఖితాః సంతి. అధునా మహారాజః అపి అనయా సమస్యయా పీడితః" ఇతి విలపతి స్మ. మంత్రీ తాం సాంత్వయిత్వా కస్యచన మహర్షేః సమీపం నీతవాన్. మహర్షిః సర్వం శ్రుత్వా స్వతపోబలేన సమస్యాయాః పరిష్కారోపాయం జ్ఞాత్వా ఏవమ్ ఉక్తవాన్ – "మహారాజ్ఞి ! యే దోషం కుర్వంతి తే ఏతాదృశవిచిత్రదండనమ్ అనుభవంతి. రాజా ప్రజాసమస్యాం జ్ఞాత్వా అపి పరిష్కారాయ ప్రయత్నం న కృతవాన్. అతః సః అపి దండనం ప్రాప్తవాన్. ఇదానీం తే సర్వే స్వదోషం జ్ఞాత్వా పశ్చాత్తాపేన ఉత్తమకార్యాణి కుర్వంతి చేత్ పురుషాణాం శ్మశ్రూణి నశ్యంతి. మహిలానాం చ శిరోజాః పునః వర్ధితాః భవంతి ఇతి.

తస్మిన్ ఏవ దినే మంత్రీ రాజ్యే తస్యాః వార్తాయాః సర్వత్ర ప్రచారం కృతవాన్. సర్వే చ పశ్చాత్తాపేన ఉత్తమకార్యాణి కృత్వా విచిత్రదండనాత్ ముక్తాః అభవన్. మహారాజః గృహం గృహమ్ అటిత్వా ప్రజాసేవాం కృతవాన్. సేవాయాః ఫలరూపేణ మహారాజస్య సుదీర్ఘం శ్మశ్రు హఠాత్ అదృశ్యమ్ అభవత్.

తతః రాజ్యే సర్వే చ సుగుణసంపన్నాః భూత్వా సుఖజీవనం కృతవంతః.

చతుర్థభాగః

సప్తమపాఠః

7. మహతీ సంపత్

చిత్రం పశ్యంతు, చింతయంతు, వదంతు.

(బొమ్మను చూడండి, ఆలోచించండి, చెప్పండి.)

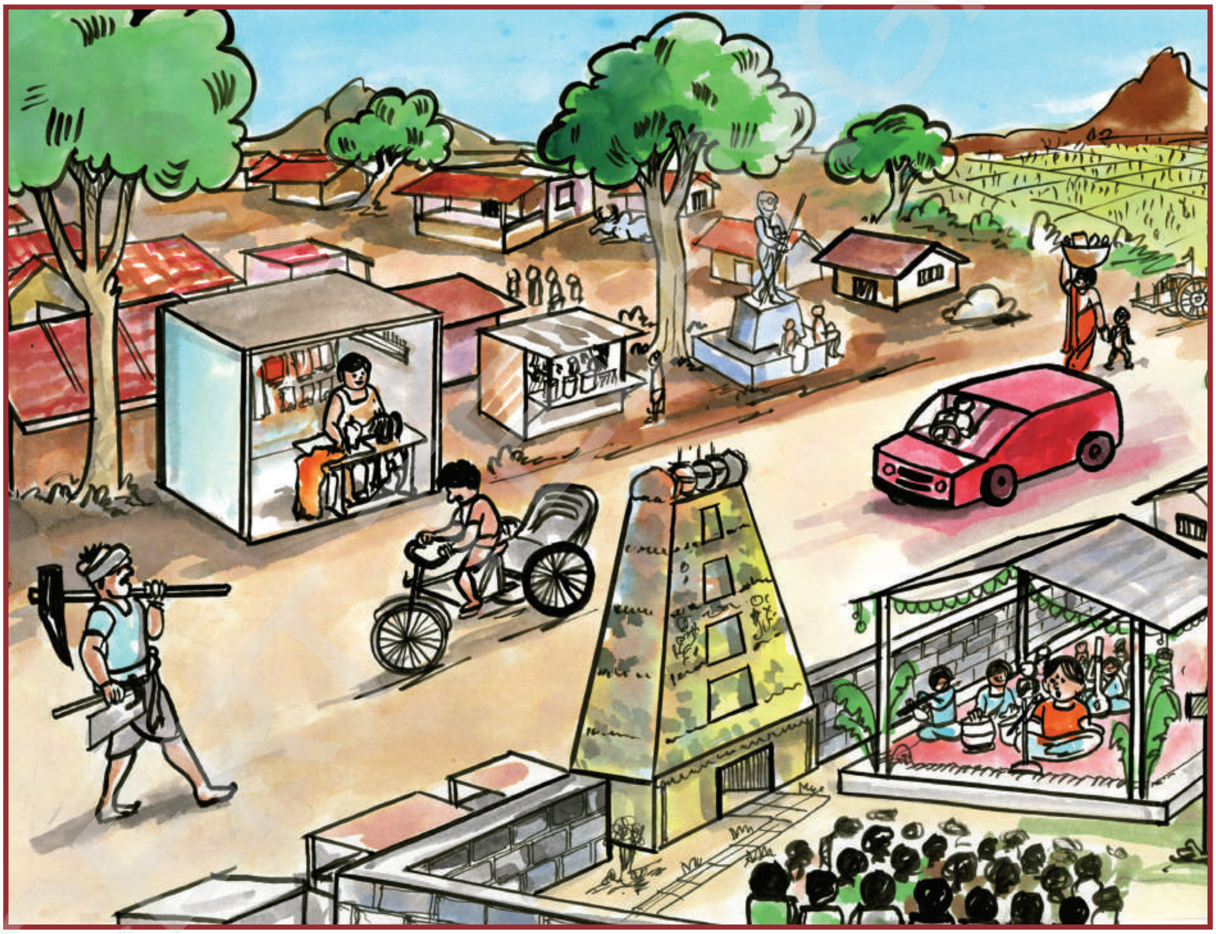

1. చిత్రే కే కే సంతి ?
2. చిత్రగతాః జనాః కథం ధనం సంపాదయంతి ?
3. చిత్రగతాః జనాః కైః అవయవైః కార్యం కుర్వంతి ?

పాఠస్య చిత్రం పశ్యంతు. తత్ ఉద్దిశ్య మాతృభాషయా వదంతు.
(పాఠం యొక్క చిత్రాన్ని చూడండి. దాని గురించి మాతృభాషలో చెప్పండి.)

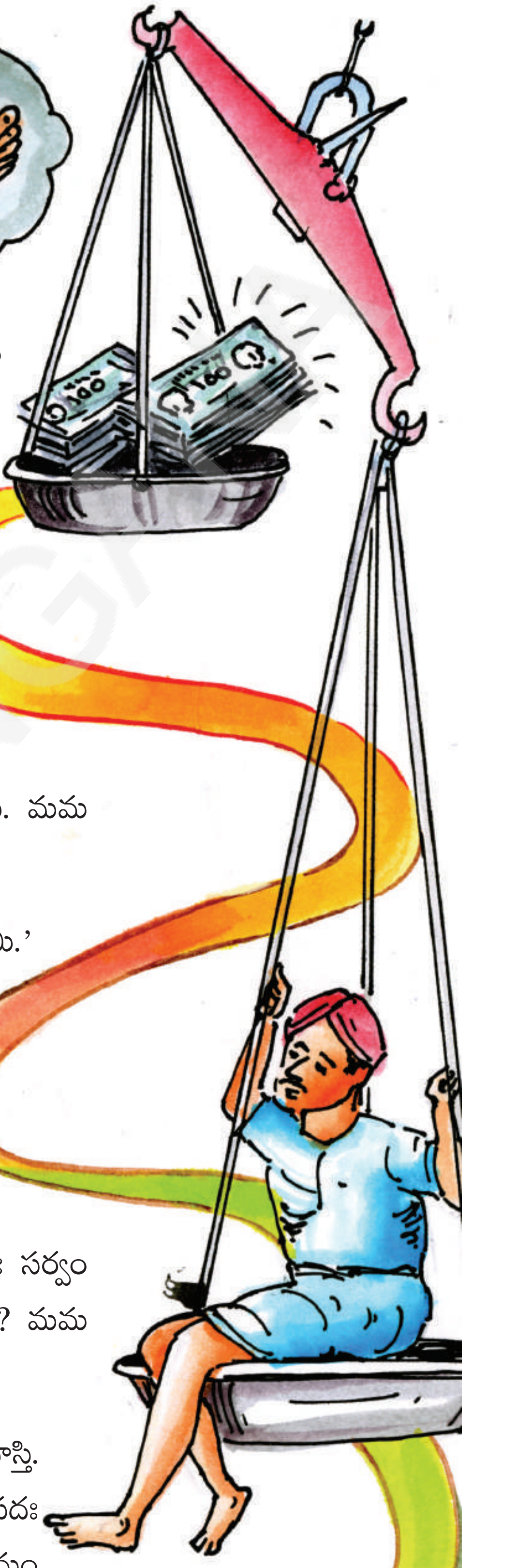

కశ్చన దీనముఖః మార్గే ఆగత్య ఏకత్ర స్థితవాన్. తం దృష్ట్వా రాజారావః ఇతి కశ్చన పృష్టవాన్ 'అనుజ! కా భవతః స్థితిః? భవాన్ కష్టేషు అస్తి వా?' ఇతి. సః అవదత్. 'సత్యమ్, దారిద్ర్యనామకే కష్టే అస్మి' ఇతి. 'భవాన్ అసత్యం వదతి' ఇతి రాజారావః అవదత్. 'అహమ్ అసత్యం న వదామి. మమ స్థితిం పశ్యతు' ఇతి సః దీనః ఉక్తవాన్.

'భవతు, భవతః దారిద్ర్యమ్ అహం నాశయామి. భవాన్ ఏకం కర్ణం కర్తయిత్వా యచ్ఛతు. సహస్రరూప్యకాణి యచ్ఛామి' ఇతి రాజారావః అవదత్. నిర్ధనః చకితః 'క్షుధయా మరణం ప్రాప్స్యామి. మమ కర్ణం తు న యచ్ఛామి' ఇతి ఉక్తవాన్.

'అస్తు ఏకం నయనం యచ్ఛతు. ద్విసహస్రరూప్యకాణి యచ్ఛామి.' ఇతి రాజారావః అవదత్. 'న యచ్ఛామి' ఇతి తిరస్కృతవాన్ నిర్ధనః.

'పంచసహస్రం యచ్ఛామి. ఏకం కరం యచ్ఛతు.' ఇతి రాజారావః ఉక్తవాన్. నిర్ధనః న అంగీకృతవాన్.

ఏవం మూల్యం వర్ధయన్ ఏకైకమ్ అవయవం పృష్టవాన్ రాజారావః. నిర్ధనః ఏకమపి న అంగీకృతవాన్. పార్శ్వే స్థితః సుభాషః సర్వం శృణ్వన్ ఉచ్చైః హసితవాన్. నిర్ధనః కోపేన పృష్టవాన్. 'కిమర్థం హసతి? మమ దారిద్ర్యం దృష్ట్వా భవతః హాసః భవతి వా? ఇతి.

'హే అమాయిక! భవాన్ న అవగతవాన్ వా? భవాన్ నిర్ధనః నాస్తి. భవతః శరీరస్య అవయవానాం మూల్యం పశ్యతు. ఏతస్యాః అవయవసంపదః సద్వినియోగం కరోతి చేత్ భవతః దారిద్ర్యమేవ నశ్యతి. భవాన్ శారీరకశ్రమం కృత్వా సుఖేన, ఆరోగ్యేణ చ జీవతి' ఇతి ఉక్తవాన్. ఏతైః వాక్యైః సః నిర్ధనః స్ఫూర్తిం ప్రాప్తవాన్. సోత్సాహం కార్యార్థం గతవాన్.

SCERT TELANGANA

ఏతాని కుర్వంతు

1. శృణ్వంతు, విచింత్య వదంతు. (వినండి, ఆలోచించి చెప్పండి.)

అ) చిత్రే కః కిం కరోతి ?

ఆ) నిర్ధనః కిమర్థం దీనః అస్తి ?

ఇ) రాజారావః దీనస్య అవయవానాం కృతే ధనం దాతుమ్ ఇచ్ఛతి. భవాన్ చేత్ కిం కరోతి ?

2. పఠంతు, అవగచ్ఛంతు, వ్యక్తీకుర్వంతు.
(చదవండి, అర్థం చేసుకోండి, వ్యక్తీకరించండి.)

అ) **అధః దత్తాని పదాని పఠంతు. పదకోశం దృష్ట్వా అర్థాన్ అవగచ్ఛంతు.**
(కింద ఇచ్చిన పదాలను చదవండి. పదపట్టిక చూసి అర్థాలను తెలుసుకోండి.)

దీనముఖః, కశ్చన, సత్యమ్, దారిద్ర్యమ్, అసత్యమ్, సహస్రరూప్యకాణి, నిర్ధనః, మరణమ్, నయనమ్, కరమ్, అవయవమ్, శారీరికశ్రమః, ఏకమ్, కర్ణం.

ఆ) **ఉపరితనపదాని పాఠే అన్విష్య వర్తులేన (◯) అంకయంతు**
(పై పదాలను పాఠంలో వెదకి వాటి చుట్టూ గీత గీయండి.)

ఇ) **అవయవానాం నామాని చిత్రైః సహ మేలయంతు.**
(అవయవాలను బొమ్మలతో కలపండి.)

భుజః	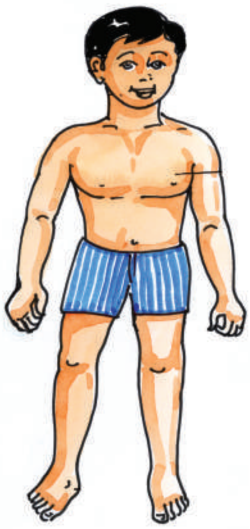	కంఠః
లలాటమ్		ఉదరమ్
శిరోజాః		నాసికా
హస్తః		అంగుల్యః
ముఖమ్		జాను
కర్ణః		పాదః
ఉరః		నయనమ్

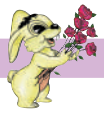

ఈ) అధః దత్తాని పదాని ఉపయుజ్య రిక్తస్థానాని పూరయన్తు.

(కింద ఇచ్చిన పదాలను ఉపయోగించి ఖాళీలను పూరించండి.)

(దారిద్ర్య అసత్యం స్వకర్ణం మరణం కరం అవయవం)

1) ....నామకే కష్టే అస్మి.

2) భవాన్ .... వదతి.

3) .... కర్తయిత్వా యచ్ఛతు.

4) క్షుధయా .... ప్రాప్స్యామి.

5) ఏకం .... యచ్ఛతు.

6) ఏకైకం .... పృష్టవాన్.

ఉ) అధః దత్తాని భావయుక్తాని వాక్యాని పాఠాత్ చిత్వా లిఖంతు.

(కింద ఇచ్చిన భావాలను తెలిపే వాక్యాలను పాఠంలో వెదకి రాయండి.)

ఉదా - రెండు వేల రూపాయలు ఇస్తాను. <u>ద్విసహస్రరూప్యకాణి యచ్ఛామి.</u>

1. సోదర! నీ పరిస్థితి ఏమి? ....

2. నీవు అబద్ధం చెబుతున్నావు. ....

3. ఒక చెవిని కోసి ఇవ్వు. ....

4. చక్కగా ఉపయోగించుకుంటే.
   దారిద్ర్యం నశిస్తుంది. ....

5. పనిచేయటానికి ఉత్సాహంతో వెళ్ళాడు. ....

SCERT TELANGANA

3. లేఖనం, స్వీయరచనా (రాయడం, స్వంతరచన)

అ) పఠంతు. లిఖంతు. (చదవండి, రాయండి.)

1) రాజారావః దీనం కిం పృష్టవాన్ ?

2) సుభాషః దరిద్రం కిమ్ అవదత్ ?

ఆ) చింతయిత్వా లిఖంతు. (ఆలోచించి రాయండి.)

1) అవయవానాం విశిష్టతామ్ ఉద్దిశ్య పంచవాక్యాని లిఖంతు.

2) రాజారావః ధనం కిమర్థం దాతుమ్ ఇచ్ఛతి ?

3) పాఠే దరిద్రః కీదృశః ? తస్మిన్ కీదృశం పరివర్తనం జాతమ్ ?

4) రాజారావః కీదృశః ?

4. పదజాలాభివృద్ధిః, భాషాక్రీడాః (పదజాలాభివృద్ధి, భాషాక్రీడలు)

అ) పాఠాత్ చిత్వా వ్యతిరేకార్థకపదాని లిఖంతు.

(పాఠంలోని వ్యతిరేకార్థకపదాలను సేకరించి రాయండి.)

అ. అంగీకృతవాన్ × ....

ఆ. దుర్వినియోగం × ....

ఇ. ధనికః × ....

ఈ. నీచైః × ....

ఉ. అనారోగ్యేణ × ....

ఊ. జీవనమ్ × ....

SCERT TELANGANA

అ) **శరీరావయవానాం స్పర్శనక్రీడా**

- ఉపాధ్యాయః నేత్రం, శిరః ఇత్యాదిరూపేణ శరీర అవయవానాం నామాని వదతి.
- తదా ఛాత్రాః స్వహస్తేన ఉపాధ్యాయేన ఉక్తమ్ అవయవం స్పృశంతి.
- యః అన్యథా స్పృశతి సః బాహ్యః భవతి.

5. వ్యాకరణాంశాః (వ్యాకరణాంశములు)

అ) **పఠంతు - అవగచ్ఛంతు.** (చదవండి, అర్థం చేసుకోండి.)

పవనః గతదినే కిం కిం కృతవాన్ ఇతి, లతా గతదినే కిం కిం కృతవతీ ఇతి చ అధః లిఖితమస్తి.

పవనః

లతా

పుంలింగయుక్తం వాక్యమ్		**స్త్రీలింగయుక్తం వాక్యమ్**
పవనః విద్యాలయమ్ <u>అగచ్ఛత్.</u> పవనః విద్యాలయం <u>గతవాన్.</u>		లతా విద్యాలయమ్ <u>అగచ్ఛత్.</u> లతా విద్యాలయం <u>గతవతీ.</u>
పవనః ఫలమ్ <u>అఖాదత్.</u> పవనః ఫలం <u>ఖాదితవాన్.</u>		లతా ఫలమ్ <u>అఖాదత్.</u> లతా ఫలం <u>ఖాదితవతీ.</u>
పవనః పుస్తకమ్ <u>అపఠత్.</u> పవనః పుస్తకం <u>పఠితవాన్.</u>		లతా పుస్తకమ్ <u>అపఠత్.</u> లతా పుస్తకం <u>పఠితవతీ.</u>
పవనః క్షీరమ్ <u>అపిబత్.</u> పవనః క్షీరం <u>పీతవాన్.</u>		లతా క్షీరమ్ <u>అపిబత్.</u> లతా క్షీరం <u>పీతవతీ.</u>

SCERT TELANGANA

ఆ) ఉదాహరణానుసారం రిక్తస్థానాని పూరయంతు.

(ఉదాహరణలకు అనుగుణంగా ఖాళీలను పూరించండి.)

వర్తమానకాలః	-	భూతకాలః		'క్తవతు' ప్రత్యయః		
				పుంలింగే		స్త్రీలింగే
తిష్ఠతి	-	అతిష్ఠత్	/	స్థితవాన్	-	స్థితవతీ
వదతి	-	అవదత్	/	ఉక్తవాన్	-	....
గచ్ఛతి	-	....	/	....	-	గతవతీ
కరోతి	-	అకరోత్	/	కృతవాన్	-	....
పృచ్ఛతి	-	....	/	పృష్టవాన్	-	....
పశ్యతి	-	....	/	దృష్టవాన్	-	....
నశ్యతి	-	....	/	....	-	నష్టవతీ

ఇ) చిత్రం పశ్యంతు. వాక్యాని పఠిత్వా రేఖాంకితపదాని అవగచ్ఛంతు

(చిత్రాన్ని చూడండి వాక్యాలను చదివి గీతగీసినపదాలను తెలుసుకోండి.)

జనాః <u>సర్వత్ర</u> సంతి. ఖగాః <u>ఏకత్ర</u> సంతి.

ఛాత్రాః <u>ఏకత్ర</u> సంతి. వృక్షాః <u>సర్వత్ర</u> సంతి.

SCERT TELANGANA

ఈ) 'ఏకత్ర, సర్వత్ర' ఇతి పదాని ఉపయుజ్య రిక్త స్థానాని పూరయంతు.

('ఏకత్ర, సర్వత్ర' అనే పదాలను ఉపయోగించి ఖాళీలను పూరించండి.)

1. దేవః ....అస్తి.
2. వాయుః ....అస్తి.
3. దంతాః ....సంతి.
4. పర్వతాః ....సంతి.
5. రక్తః శరీరే .... ప్రసరతి.
6. గృహజనాః ....నివసంతి.

ఉ) అధః దత్తం సంభాషణం పఠంతు. రేఖాకింతపదాని అవగచ్ఛంతు.

(కింద ఇచ్చిన సంభాషణను చదవండి. గీత గీయబడిన పదాలను అర్థం చేసుకోండి.)

సురేశః – మిత్ర రమేశ! అస్మాకం దేశః భారతదేశః ఖలు !

రమేశః – ఆమ్. అస్మాకం దేశః భారతదేశః.

సురేశః – భవాన్ సంస్కృతం జానాతి వా?

రమేశః – ఆమ్, కించిత్ జానామి.

సురేశః – భవాన్ షష్ఠకక్ష్యాయాం పఠతి వా ?

రమేశః – న, అహం సప్తమకక్ష్యాయాం పఠామి.

సురేశః – అసత్యం వదతి వా?

రమేశః – న, అహం సత్యం వదామి.

సురేశః – సంస్కృతం కఠినం వా?

రమేశః – న , సంస్కృతమ్ సరలమ్.

SCERT TELANGANA

ఊ) అత్ర రేఖాంకితాని పదాని స్త్రీలింగే సంబోధకాని.

(ఇక్కడ కింద గీతగీయబడ్డ పదాలు స్త్రీలింగంలో సంబోధకాలు.)

లతా – హే **<u>రాధే!</u>** సుప్రభాతమ్.

రాధా – హే **<u>లతే!</u>** సుప్రభాతమ్.

గౌరీ – <u>హే **కిరణ్మయి!**</u> శుభసాయమ్

కిరణ్మయీ– <u>హే **గౌరి!**</u> శుభసాయమ్.

ఉదాహరణానుసారం రిక్తస్థానాని పూరయంతు.

(ఉదాహరణలకు అనుగుణంగా ఖాళీలను పూరించండి.)

<u>నామవాచకం</u>	<u>సంబోధకం</u>
ఉదా: గంగా	**హే గంగే!**
శిరీషా	....
విద్యా	....
మనీషా	....
ఉదా: సరస్వతీ	**హే సరస్వతి!**
కావేరీ	....
చిన్మయీ	....
వాణీ	....
అంబా	**హే అంబ !**

SCERT TELANGANA

ఋ) **ఏతదపి జానంతు. అత్ర రేఖాంకితాని పదాని పుంలింగే సంబోధకాని.**

(ఇది కూడా తెలుసుకోండి. ఇక్కడ ఇవ్వబడ్డ కింద గీత గీసిన పదాలు పుంలింగంలో సంబోధకాలు.)

ఉదా – కృష్ణ – హే రామ! సుప్రభాతమ్

రామః – హే కృష్ణ! సుప్రభాతమ్

ఉదాహరణం దృష్ట్వా అధః రిక్తస్థానాని పూరయంతు.

(ఉదాహరణను చూసి కింద ఇచ్చిన ఖాళీలను పూరించండి)

నామవాచకం	**సంబోధకం**
రమేశః	హే రమేశ!
గణేశః	....
శివప్రసాదః	....
....	....
....	....

6. సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్ (సృజనాత్మకవ్యక్తీకరణం)

అ) **ఏతాం కథాం సంభాషణరూపేణ లిఖంతు.**

(ఈ కథను సంభాషణరూపంలో రాయండి.)

ఆ) **మిత్రైః మిలిత్వా కథాయాః అభినయం కుర్వంతు.**

(మిత్రులతో కలిసి కథను అభినయించండి.)

7. పరియోజనాకార్యమ్ (ప్రాజెక్టుపని)

అ) **అవయవలోపైః బాధితాః అపి తాన్ అతిక్రమ్య జీవనసాఫల్యం ప్రాప్తవతాం చిత్రాణి, తేషాం సాఫల్యస్య వృత్తాని చ సంకలయంతు.**

(తమ వైకల్యాన్ని అధిగమించి జీవితంలో సఫలతను సాధించిన వికలాంగుల చిత్రాలను వారు సాధించిన విజయాలను సేకరించండి.)

SCERT TELANGANA

8. ప్రశంసా

శ్రీలతా - విహగాః స్వకార్యాణి కథం కుర్వంతి?

సునయనా - విహగాః స్వకార్యాణి చంచ్వా , పాదాభ్యాం, పక్షాభ్యాం చ కుర్వంతి.

శ్రీలతా - ఉత్తమం. మానవాః కార్యాణి కథం కుర్వంతి?

సునయనా - మానవాః వివిధావయవైః కార్యాణి కుర్వంతి.

శ్రీలతా - ఉత్తమమ్.

(భవాన్ భవతః అవయవైః కిం కిం కరోతి?)

స్వీయమూల్యాంకనమ్

	ఆమ్	న	కించిత్
1. ధారాలతయా పాఠం పఠితుం శక్నోమి.			
2. జీవనే మహతీ సంపత్ కా ఇతి వక్తుం శక్నోమి.			
3. శరీరావయవానాం విశిష్టతామ్ ఉద్దిశ్య పంచవాక్యాని లేఖితుం శక్నోమి.			
4. కథాయాః అభినయం కర్తుం శక్నోమి.			

జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ - తల్లి, పుట్టిన భూమి స్వర్గం కన్నా గొప్పవి.

SCERT TELANGANA

చతుర్థభాగః

అష్టమపాఠః

8. ఆపణః

చిత్రం పశ్యంతు, చింతయంతు, వదంతు.

(బొమ్మను చూడండి, ఆలోచించండి, చెప్పండి.)

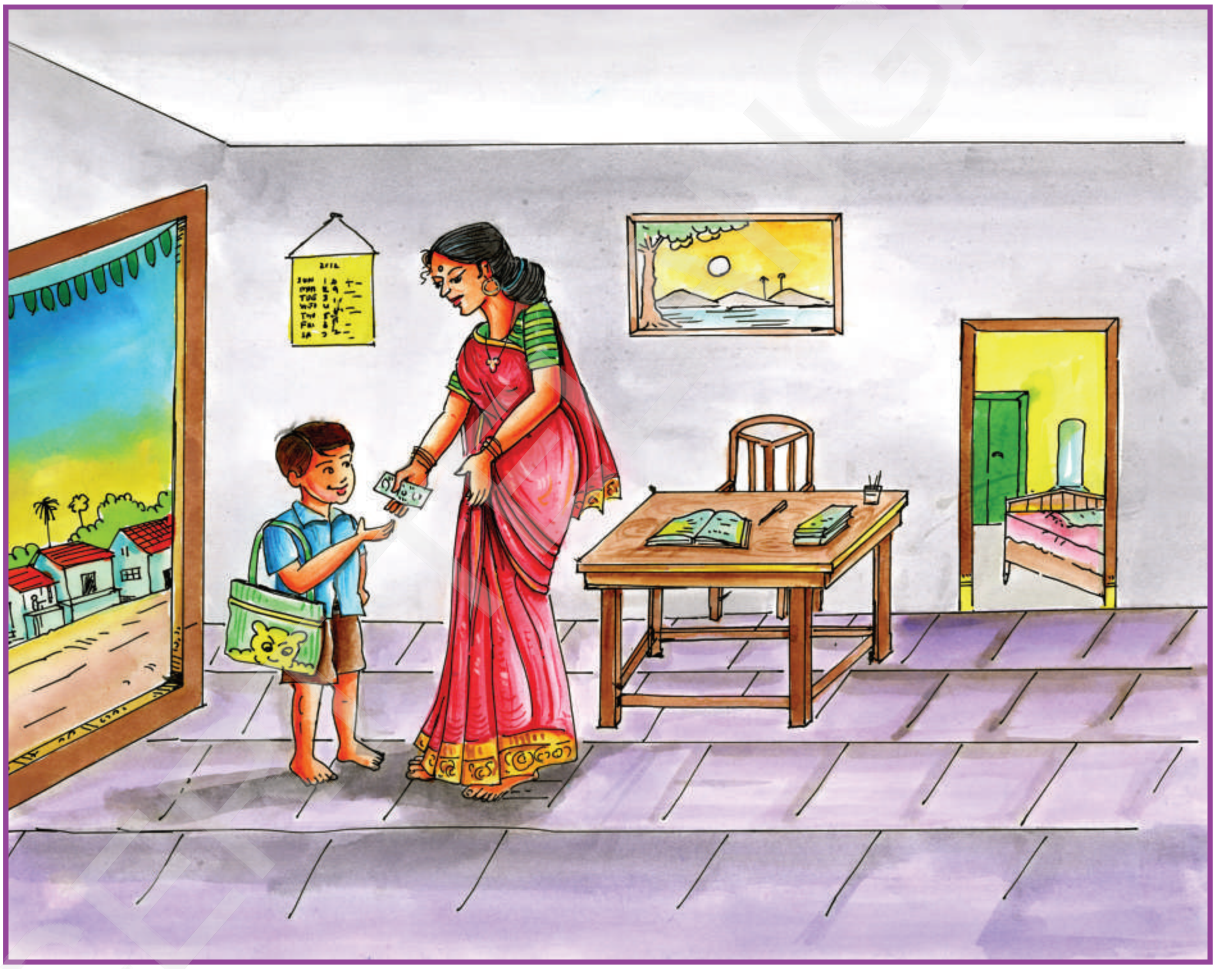

1. చిత్రే కిం కిమ్ అస్తి ?
2. బాలకః కుత్ర గచ్ఛతి ?
3. బాలకః కిమర్థం గచ్ఛతి ?

పాఠస్య చిత్రం పశ్యంతు. తత్ ఉద్దిశ్య మాతృభాషయా వదంతు.
(పాఠం యొక్క చిత్రాన్ని చూడండి. దాని గురించి మాతృభాషలో చెప్పండి.)

(అనంతః శాకానాం, ఫలానాం చ క్రయణార్థమ్ ఆపణం గతవాన్.)

ఆపణికః – ఆగచ్ఛతు, ఆగచ్ఛతు, కిమ్ ఆవశ్యకమ్ ?

అనంతః – మహ్యం శాకాని, ఫలాని చ ఆవశ్యకాని.

ఆపణికః – సర్వాణి సంతి. మూల్యమపి న్యూనమేవ. అద్య ప్రాతః ఏవ ఆనీతాని.

అనంతః – ఏకకిలోపరిమితస్య ఆలుకస్య మూల్యం కతి రూప్యకాణి?

ఆపణికః – **దశరూప్యకాణి** మాత్రమ్. యచ్ఛామి వా?

అనంతః – యచ్ఛతు. వార్తాకస్య మూల్యం కిమ్ ?

ఆపణికః – ఏకకిలోపరిమితస్య వార్తాకస్య **షోడశరూప్యకాణి.** భిండేః **చతుర్దశరూప్యకాణి** ఏవ. యచ్ఛామి వా ?

అనంతః – భిండేః మూల్యం ద్వాదశరూప్యకాణి భవంతి చేత్ యచ్ఛతు.

ఆపణికః – భవతు. ఫలాని అపి యచ్ఛామి వా ?

అనంతః – ఆమ్, అవశ్యమ్. ఆమ్రఫలమ్ అపి అద్య ఏవ ఆనీతం వా?

ఆపణికః – నైవ మహోదయ! హ్యః సాయమ్ ఆనీతమ్. కిలోపరిమితానాం ఫలానామ్ మూల్యమ్ **అష్టాదశరూప్యకాణి.**

అనంతః – **పంచదశ** ఏవ ఖలు!

ఆపణికః – నాస్తి మహోదయ! మూల్యం **వింశతిః** రూప్యకాణి. న్యూనీకృత్య **అష్టాదశరూప్యకైః** యచ్ఛామి.

అనంతః – భవతు. యచ్ఛతు. కదలీఫలస్య కిం మూల్యమ్ ?

ఆపణికః – ద్వాదశఫలానాం **పంచదశరూప్యకాణి.** కతి యచ్ఛామి ?

అనంతః – ద్వాదశరూప్యకాణి చేత్ **ద్వాదశఫలా**ని యచ్ఛతు.

ఆపణికః – భవతు. దాడిమఫలాని అపి యచ్ఛామి వా?

అనంతః – మాస్తు. పర్యాప్తమ్. ధనం స్వీకరోతు.

ఆపణికః – భవతు. ధన్యవాదాః.

SCERT TELANGANA

ఏతాని కుర్వంతు

1. శృణ్వంతు, విచింత్య వదంతు. (వినండి, ఆలోచించి చెప్పండి.)

అ) చిత్రం పశ్యంతు, సన్నివేశం స్వవాక్యైః వదంతు.

ఆ) సంఖ్యావాచకాని పరస్పరమ్ ఉచ్చారయంతు.

ఇ) అనంతః ఆపణం ప్రతి వస్తుస్యూతం నీతవాన్. భవాన్ చేత్ కిం నయతి ?

ఈ) భవతః గృహే కః ఆపణం గచ్ఛతి ?

2. పఠంతు, అవగచ్ఛంతు, వ్యక్తీకుర్వంతు. (చదవండి, అర్థం చేసుకోండి, వ్యక్తీకరించండి.)

అ) **కక్ష్యాయాం మిత్రేణ సహ మిలిత్వా సంభాషణం పఠంతు (ఏకః ఆపణికః, అన్యః అనంతః భవతు)** (తరగతిలో మిత్రునితో కలిసి సంభాషణం చదవండి.)

ఆ) **అధః కానిచన వాక్యాని సంతి, పాఠం పఠిత్వా కః వదతి, కః శృణోతి ఇతి సూచయంతు.** (కింద కొన్ని వాక్యాలు ఉన్నాయి, పాఠం చదివి ఎవరు చెప్పారు, ఎవరు విన్నారు సూచించండి.)

	వదతి	శృణోతి
1) ఆగచ్ఛతు, ఆగచ్ఛతు, కిమ్ ఆవశ్యకమ్?	ఆపణికః	అనంతః
2) మహ్యం శాకాని, ఫలాని చ ఆవశ్యకాని.	....	....
3) దశరూప్యకమాత్రమ్.	....	....
4) భవతు, ఫలాని అపి యచ్ఛామి వా?	....	....
5) అద్య ఏవ ఆనీతం వా?	....	....
6) అష్టాదశ ఏవ ఖలు!	....	....
7) హ్యః సాయమ్ ఆనీతవాన్.	....	....
8) మాస్తు, పర్యాప్తమ్.	....	....
9) భవతు, ధన్యవాదాః.	....	....

ఇ) **అత్ర కానిచన పదాని దత్తాని, తాని పదాని పాఠే అన్విష్య వర్తులేన (⬭) అంకయంతు. పదకోశం దృష్ట్వా అర్థాన్ అవగచ్ఛంతు.** (ఇక్కడ కొన్ని పదాలు ఇవ్వబడ్డాయి. ఆ పదాలు పాఠంలో వెదకి గుండ్రంగా గీయండి. పదకోశాన్ని చూసి అర్థాలు తెలుసుకోండి)

సంభాషణమ్	ఆవశ్యకాని	వార్తాకస్య	యచ్ఛామి
చతుర్దశరూప్యకాణి	కదలీఫలస్య	పర్యాప్తమ్	ధన్యవాదాః.

SCERT TELANGANA

ఈ) అధః కానిచన చిత్రాణి సంతి. తేషాం సంఖ్యావాచకాని పఠంతు.

(క్రింద కొన్ని బొమ్మలు ఉన్నాయి. వాటి సంఖ్యావాచకాలను చదవండి.)

ఏకమ్	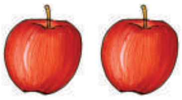 ద్వే	త్రీణి	చత్వారి
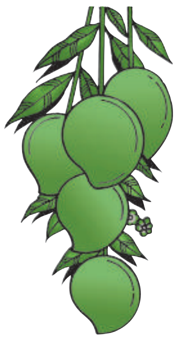 పంచ	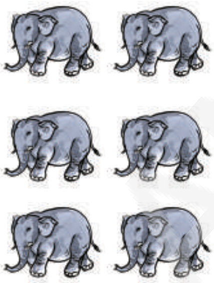 షట్	సప్త	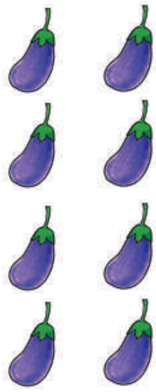 అష్ట
నవ	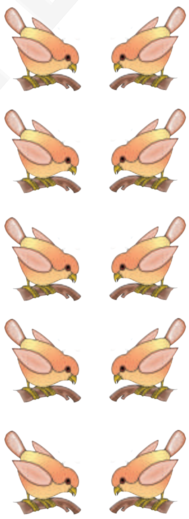 దశ	ఏకాదశ	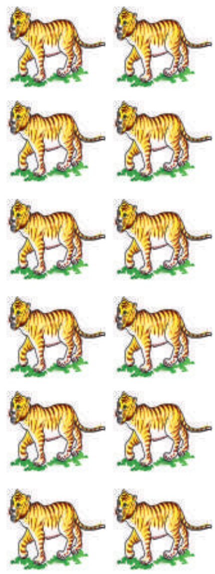 ద్వాదశ

SCERT TELANGANA

త్రయోదశ

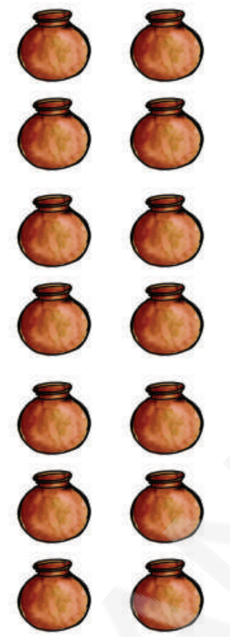

చతుర్దశ

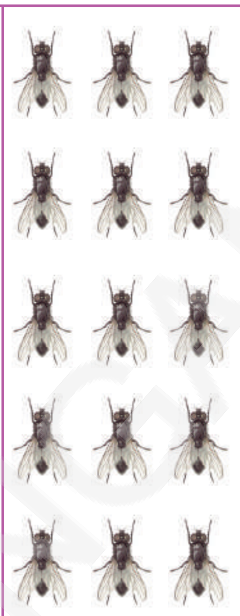

పంచదశ

షోడశ

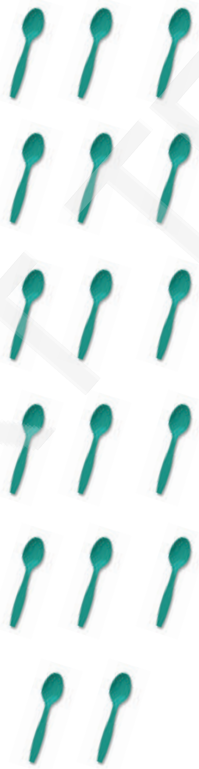

సప్తదశ

అష్టాదశ

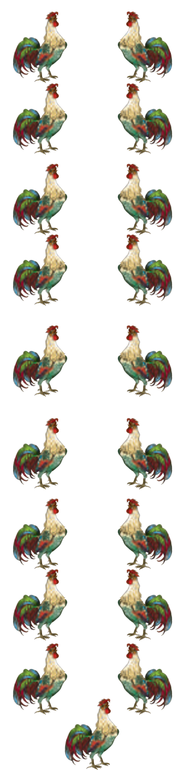

నవదశ

వింశతిః

SCERT TELANGANA

ఉ) అధః కానిచన చిత్రాణి సంతి. తాని దృష్ట్వా తేషాం సంస్కృతనామాని పఠంతు.

(క్రింద కొన్ని బొమ్మలు ఉన్నాయి. అవి చూసి వాటి సంస్కృతం పేర్లను చదవండి.)

వార్తాకమ్

రక్తవృంతాకమ్

ఆలుకమ్

భిండిః

దాడిమఫలమ్

ఆమ్రఫలమ్

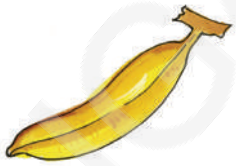
కదలీఫలమ్

కాశ్మీరఫలమ్

3. లేఖనం, స్వీయరచనా (రాయడం, స్వంతరచన)

అ) పఠంతు, లిఖంతు. (చదవండి. రాయండి.)

1) అనంతః కుత్ర గచ్ఛతి?

2) అనంతః కిం కిం క్రీతవాన్?

3) ఆపణికః భిండేః మూల్యం కిమ్ ఇతి ఉక్తవాన్ ?

4) అనంతః ఫలాని, శాకాని చ క్రీత్వా కియత్ ధనం దత్తవాన్?

ఆ) చింతయిత్వా లిఖంతు. (ఆలోచించి రాయండి.)

1) మూల్యం కియత్ భవతి చేత్ ఆమ్రఫలాని భవాన్ స్వీకరోతి?

2) భవాన్ శాకాపణం, ఫలాపణం గచ్ఛతి చేత్ కిం కిం క్రీణాతి?

ఇ) సంఖ్యాభ్యాసః

1) పఠంతు, రిక్తస్థానాని పూరయంతు. (చదవండి, ఖాళీలను పూరించండి.)

ఏకమ్	....	త్రీణి	....
పంచ	....	సప్త	....
నవ	....	ఏకాదశ	....
....	చతుర్దశ	....	....
....	అష్టాదశ	....	వింశతిః

SCERT TELANGANA

2) **చిత్రాణి పశ్యంతు, సముచితసంఖ్యాః లిఖంతు.**

(బొమ్మలు చూడండి. తగిన సంఖ్యలను రాయండి.)

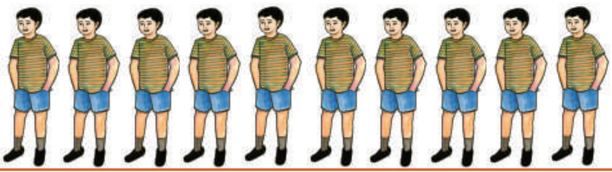	దశ బాలకాః
	.... పుష్పాణి
	.... గృహాణి
	.... పుస్తకాని
	.... చషకాః
	.... ఆసందాః
	.... వృక్షాః
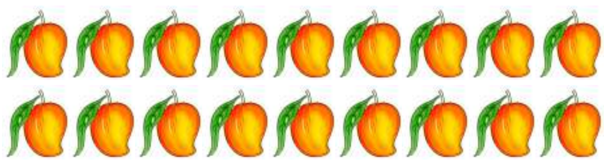	.... ఆమ్రఫలాని

ఈ) చిత్రాణి సముచితపదైః సహ మేలయంతు.

(బొమ్మలు సరైన పదాలతో కలపండి.)

	కదలీ
	ఆమ్రమ్
	కాశ్మీరఫలమ్
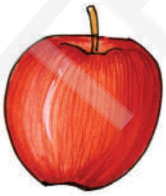	దాడిమఫలమ్

4. పదజాలాభివృద్ధిః, భాషాక్రీడాః (పదజాలాభివృద్ధి, భాషాక్రీడలు)

అ) పాఠాత్ చిత్వా వ్యతిరేకార్థకపదాని లిఖంతు.

(ఈ క్రింది పదాలకు వ్యతిరేకపదాలను పాఠంలో వెదకి రాయండి.)

1. న్యూనం × ....
2. అమూల్యమ్ × ....
3. యచ్ఛతు × ....
4. అనావశ్యకమ్ × ....

SCERT TELANGANA

ఆ) **అధః దత్తం గీతమ్ అభినయపురస్సరం గాయంతు.**

(కింది గీతాన్ని అభినయం చేస్తూ పాడండి.)

ఏకమ్ ఏకమ్ ఏకమ్ - విశాలగగనమ్ ఏకమ్

ద్వే ద్వే ద్వే - సాధు అసాధు ద్వే

త్రీణి త్రీణి త్రీణి - శివస్య నేత్రాణి త్రీణి

చత్వారి చత్వారి చత్వారి - రథస్య చక్రాణి చత్వారి

పంచ పంచ పంచ - పాండవాస్సర్వే పంచ

షట్ షట్ షట్ - ప్రకృతౌ ఋతవః షట్

సప్త సప్త సప్త - ఋషయః కిల సప్త

అష్ట అష్ట అష్ట - దిశాస్సర్వాః అష్ట

నవ నవ నవ - గ్రహాస్సర్వే నవ

దశ దశ దశ - దేవస్య అవతారాః దశ

ఇ) **కక్ష్యాయాం ఛాత్రాః మిలిత్వా ‘ ఓం’ క్రీడాం క్రీడంతు.**

(తరగతిలోని విద్యార్థులందరు ‘ఓం’ ఆటను ఆడండి.)

1. క్రమశః సంఖ్యాః వక్తవ్యాః. యత్ర పూర్వనిశ్చితసంఖ్యాయాః గుణకం భవతి తస్య స్థానే ‘ఓమ్ ’ ఇతి వక్తవ్యమ్. యః సమ్యక్ న వదతి సః బాహ్యః భవతి.

ఉదా : **1,2 ఓమ్, 4,5, ఓమ్, 7,8, ఓమ్, 10,11, ఓమ్.....**

SCERT TELANGANA

5. వ్యాకరణాంశాః (వ్యాకరణాంశాలు)

అ) **అధః లిఖితాని వాక్యాని పఠంతు.** (కింద రాయబడిన వాక్యాలను చదవండి.)

1) మహ్యం శాకాని, ఫలాని, చ ఆవశ్యకాని. **అతః** ఆగతవాన్.

2) జ్వరః అస్తి. **అతః** గులికాః ఖాదామి.

3) పాఠశాలాయాః విరామః. **అతః** పాఠశాలాం న గచ్ఛామి.

ఆ) **అధః దత్తానాం పదానామ్ ఆధారేణ "అతః" ఇతి పదమ్ ఉపయుజ్య వాక్యాని లిఖంతు.**

(కింద ఇచ్చిన పదాల ఆధారంతో "అతః" అనే పదాన్ని ఉపయోగించి వాక్యాలను రాయండి.)

1) భానువాసరః - విరామః

2) పరీక్షా - పఠామి

3) వివాహః - గ్రామం గచ్ఛామి.

ఇ) **వాక్యాని పఠంతు. రిక్తస్థానాని పూరయంతు**

(వాక్యాలను చదవండి. ఖాళీలను పూరించండి.)

1. ఆమ్రఫలం హ్యః సాయమ్ ఆనీతమ్.

   ఆమ్రఫలం కదా ఆనీతమ్ ?

2. శాకాని ప్రాతః ఆనీతాని.

   శాకాని కదా ఆనీతాని ?

3. పుస్తకాని శ్వః ఆనేష్యతి.

   పుస్తకాని .... ఆనేష్యతి.

4. జంతు ప్రదర్శనశాలామ్ అద్య గచ్ఛామః .

   ....

5. వైద్యాలయం సాయం గమిష్యామః .

   ....

SCERT TELANGANA

ఈ) వాక్యాని పఠంతు. రిక్తస్థానాని పూరయంతు.

(వాక్యాలను చదవండి. ఖాళీలను పూరించండి.)

1) అనంతః శాకాయ ఆపణం గతవాన్.

2) రాజేశః ఫలేభ్యః ఆపణం గతవాన్.

3) నవీనః పుస్తకాయ పుస్తకాపణం గతవాన్.

4) రాధా .... వస్త్రాపణం గతవతీ. (వస్త్రం)

5) లతా .... గృహం గతవతీ. (భోజనం)

6) మానవః .... కార్యం కరోతి. (ధనం)

7) రాజా .... ప్రయత్నం కరోతి. (దానం)

8) కుమారీ .... ఔషధాపణం గతవతీ. (ఔషధం)

ఉ) పదాని పఠంతు. రిక్త స్థానాని పూరయంతు.

(పదాలను చదవండి. ఖాళీలను పూరించండి.)

		ఏకవచనమ్		**బహువచనమ్**
ధనం	-	ధనాయ	-	ధనేభ్యః
ఫలం	-	ఫలాయ	-	ఫలేభ్యః
వనం	-	వనాయ	-	వనేభ్యః
విత్తం	-	విత్తాయ	-	....
శాకం	-	శాకాయ	-	....
జలం	-	....	-	జలేభ్యః
గృహం	-	....	-	గృహేభ్యః

SCERT TELANGANA

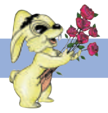

ఊ) అధః దత్తాని వాక్యాని పఠంతు. రేఖాంకితపదాని అవగచ్ఛంతు.

(కింద ఇవ్వబడ్డ వాక్యాలను చదవండి. గీతగీయబడ్డ పదాలను అర్థం చేసుకోండి.)

అ. ఆలుకస్య మూల్యం దశరూప్యకాణి

ప్ర. ఆలుకస్య మూల్యం కతి రూప్యకాణి?

ఆ. వార్తాకస్య మూల్యం షోడశరూప్యకాణి.

ప్ర. వార్తాకస్య మూల్యం కతి రూప్యకాణి?

ఇ. ద్వాదశ కదలీఫలాని యచ్ఛతి.

ప్ర. కతి కదలీఫలాని యచ్ఛతి?

☞ **ఉపరిరేఖాంకితం 'కతి' ఇతి పదం సంఖ్యావిషయకం ప్రశ్నవాచకపదమ్.**

ఋ) అధః దత్తేషు వాక్యేషు రేఖాంకితం సంఖ్యాపదమ్ అనుసృత్య ప్రశ్ననిర్మాణం కుర్వంతు.

(కింద ఇవ్వబడ్డ వాక్యాల్లోని గీతగీయబడ్డ సంఖ్యాపదాన్ని అనుసరించి ప్రశ్నలను రాయండి.)

ఉదా॥ దశ దాడిమఫలాని యచ్ఛతి. **ప్ర. కతి దాడిమఫలాని యచ్ఛతి?**

అ) మమ గృహే పంచ జనాః సంతి. ప్ర. ....

ఆ) హస్తే పంచ అంగుల్యః సంతి. ప్ర. ....

ఇ) సప్తబాలకాః క్రీడంతి. ప్ర. ....

ఈ) గ్రంథాలయే నవ బాలికాః సంతి. ప్ర. ....

6. సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్ (సృజనాత్మకవ్యక్తీకరణం)

అ) 'ఏకమ్, ఏకమ్, ఏకమ్' ఇతి గీతం వింశతిపర్యంతం లిఖంతు.

ఆ) శాకానాం ఫలానాం చ క్రయణం, విక్రయణం మిత్రేణ సహ మిలిత్వా ప్రదర్శయంతు.

ఇ) ఆపణం గత్వా కేషాంచన శాకానాం ఫలానాం చ మూల్యం జ్ఞాత్వా పట్టికాం నిర్మాంతు.

7. పరియోజనాకార్యమ్ (ప్రాజెక్టుపని)

అ) వార్తాపత్రికాభిః చిత్రాణి సంగృహ్య తేషాం సంఖ్యావాచకపదాని లిఖంతు.

ఆ) వివిధఫలాని, శాకాని చ సంగృహ్య తేషాం సంస్కృతనామాని జ్ఞాత్వా ప్రదర్శనీమ్ ఆయోజయంతు.

ఇ) నగరే బహువిధాః ఆపణాః సంతి. తేషాం నామాని జ్ఞాత్వా పట్టికారూపేణ లిఖంతు.

ఉదా ॥ శాకాపణమ్.

8. ప్రశంసా

కుమారీ - భవతీ ఆపణం గతవతీ వా?

గాయత్రీ - ఆమ్, గతవతీ.

కుమారీ - కిం కిమ్ ఆనీతవతీ?

గాయత్రీ - వార్తాకమ్ (వంకాయ), ఉర్వారుకమ్ (దోసకాయ), రక్తవృంతాకమ్ (టమాట), శ్యామాలుకమ్(చామదుంపలు), కదలీశలాటుః(అరటికాయ), మూలకం(ముల్లంగి). ఏతత్ సర్వమ్ ఆనీతవతీ.

కుమారీ - ఉత్తమం కృతవతీ.

(భవతీ/భవాన్ మాతుః కృతే కథం సహకరోతి.)

స్వీయమూల్యాంకనమ్

	ఆమ్	న	కించిత్
1. అహం పాఠం పఠితుం శక్నోమి.			
2. పాఠే పఠితానాం శాకానాం, ఫలానాం నామాని వక్తుం శక్నోమి.			
3. ఏకతః వింశతిపర్యంతం సంఖ్యాః సంస్కృతభాషయా వక్తుం శక్నోమి.			
4. లఘూని సంస్కృతవాక్యాని వక్తుం శక్నోమి.			

నాస్తి విద్యా సమం చక్షుః - విద్యకు సమానమైన నేత్రం లేదు.

SCERT TELANGANA

చతుర్థభాగః

స్వప్నగతః వాణిజ్యకారః
(చిత్రకథా)

పరంతు అహం
రాజకుమారీమ్ ఏవ
పరిణేష్యామి. సా ఏవ
మమ పత్నీ భవిష్యతి.
మమ గృహమ్ ఆగత్య సా మమ
పురతః భయేన స్థాస్యతి.
యదా సా అపరాధం
కరిష్యతి తదా అహం తాం పాదేన
ఇత్థం ప్రహరిష్యామి.
ఏవం చింతయన్ వాణిజ్యకారః పురతః స్థితాని వస్తూని
స్వపాదేన వేగేన ప్రహృతవాన్. సర్వాణి వస్తూని భూమౌ
పతిత్వా భగ్నాని అభవన్.

శబ్దాః

అకారాంతః పుంలింగో రామశబ్దః - రాముడు.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమా విభక్తిః	రామః	రామౌ	రామాః
సంబోధనప్రథమా విభక్తిః	హే రామ	హే రామౌ	హే రామాః
ద్వితీయా విభక్తిః	రామమ్	రామౌ	రామాన్
తృతీయా విభక్తిః	రామేణ	రామాభ్యామ్	రామైః
చతుర్థీ విభక్తిః	రామాయ	రామాభ్యామ్	రామేభ్యః
పంచమీ విభక్తిః	రామాత్	రామాభ్యామ్	రామేభ్యః
షష్ఠీ విభక్తిః	రామస్య	రామయోః	రామాణామ్
సప్తమీ విభక్తిః	రామే	రామయోః	రామేషు

ఏవం కృష్ణః, గోవిందః, ముకుందః, శివః, నిలయః, వృక్షః, పాఠః ఇత్యాదయః.

అకారాంతః పుంలింగో పాఠశబ్దః - పాఠము.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమా విభక్తిః	పాఠః	పాఠౌ	పాఠాః
సంబోధనప్రథమా విభక్తిః	హే పాఠ	హే పాఠౌ	హే పాఠాః
ద్వితీయా విభక్తిః	పాఠమ్	పాఠౌ	పాఠాన్
తృతీయా విభక్తిః	పాఠేన	పాఠాభ్యామ్	పాఠైః
చతుర్థీ విభక్తిః	పాఠాయ	పాఠాభ్యామ్	పాఠేభ్యః
పంచమీ విభక్తిః	పాఠాత్	పాఠాభ్యామ్	పాఠేభ్యః
షష్ఠీ విభక్తిః	పాఠస్య	పాఠయోః	పాఠానామ్
సప్తమీ విభక్తిః	పాఠే	పాఠయోః	పాఠేషు

ఏవం చషకః, చమసః, విద్యాలయః, ఇత్యాదయః.

SCERT TELANGANA

ఆకారాంతః స్త్రీలింగో రమాశబ్దః - లక్ష్మీ.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమా విభక్తిః	రమా	రమే	రమాః
సంబోధనప్రథమా విభక్తిః	హే రమే	హే రమే	హే రమాః
ద్వితీయా విభక్తిః	రమామ్	రమే	రమాః
తృతీయా విభక్తిః	రమయా	రమాభ్యామ్	రమాభిః
చతుర్థీ విభక్తిః	రమాయై	రమాభ్యామ్	రమాభ్యః
పంచమీ విభక్తిః	రమాయాః	రమాభ్యామ్	రమాభ్యః
షష్ఠీ విభక్తిః	రమాయాః	రమయోః	రమాణామ్
సప్తమీ విభక్తిః	రమాయామ్	రమయోః	రమాసు

ఏవం సీతా, భామా, పద్మా, శాలా ఇత్యాదయః.

ఆకారాంతః స్త్రీలింగో శాలాశబ్దః - శాలా (పెద్ద గది)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమా విభక్తిః	శాలా	శాలే	శాలాః
సంబోధనప్రథమా విభక్తిః	హే శాలే	హే శాలే	హే శాలాః
ద్వితీయా విభక్తిః	శాలామ్	శాలే	శాలాః
తృతీయా విభక్తిః	శాలయా	శాలాభ్యామ్	శాలాభిః
చతుర్థీ విభక్తిః	శాలాయై	శాలాభ్యామ్	శాలాభ్యః
పంచమీ విభక్తిః	శాలాయాః	శాలాభ్యామ్	శాలాభ్యః
షష్ఠీ విభక్తిః	శాలాయాః	శాలయోః	శాలానామ్
సప్తమీ విభక్తిః	శాలాయామ్	శాలయోః	శాలాసు

ఏవం మాపికా, పేటికా, వాటికా, కథా ఇత్యాదయః.

SCERT TELANGANA

అకారాంతః నపుంసకలింగో జలశబ్దః - నీరు.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమా విభక్తిః	జలమ్	జలే	జలాని
సంబోధనప్రథమా విభక్తిః	హే జల	హే జలే	హే జలాని
ద్వితీయా విభక్తిః	జలమ్	జలే	జలాని
తృతీయా విభక్తిః	జలేన	జలాభ్యామ్	జలైః
చతుర్థీ విభక్తిః	జలాయ	జలాభ్యామ్	జలేభ్యః
పంచమీ విభక్తిః	జలాత్	జలాభ్యామ్	జలేభ్యః
షష్ఠీ విభక్తిః	జలస్య	జలయోః	జలానామ్
సప్తమీ విభక్తిః	జలే	జలయోః	జలేషు

ఏవం ధనమ్, వనమ్, ఫలమ్, జ్ఞానమ్, గీతమ్ ఇత్యాదయః.

అకారాంతః నపుంసకలింగో గీతశబ్దః - గీతం

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమా విభక్తిః	గీతమ్	గీతే	గీతాని
సంబోధనప్రథమా విభక్తిః	హే గీత	హేగీతే	హేగీతాని
ద్వితీయా విభక్తిః	గీతమ్	గీతే	గీతాని
తృతీయా విభక్తిః	గీతేన	గీతాభ్యామ్	గీతైః
చతుర్థీ విభక్తిః	గీతాయ	గీతాభ్యామ్	గీతేభ్యః
పంచమీ విభక్తిః	గీతాత్	గీతాభ్యామ్	గీతేభ్యః
షష్ఠీ విభక్తిః	గీతస్య	గీతయోః	గీతానామ్
సప్తమీ విభక్తిః	గీతే	గీతయోః	గీతేషు

ఏవం భవనమ్, పత్రమ్, పుష్పమ్, సుఖమ్ ఇత్యాదయః.

SCERT TELANGANA

1. పఠ - పఠనే

ధాతవః

వర్తమానే లట్ (వర్తమానకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	పఠతి	పఠతః	పఠంతి
మధ్యమపురుషః	పఠసి	పఠథః	పఠథ
ఉత్తమపురుషః	పఠామి	పఠావః	పఠామః

భవిష్యతి ల్పట్ (భవిష్యత్కాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	పఠిష్యతి	పఠిష్యతః	పఠిష్యంతి
మధ్యమపురుషః	పఠిష్యసి	పఠిష్యథః	పఠిష్యథ
ఉత్తమపురుషః	పఠిష్యామి	పఠిష్యావః	పఠిష్యామః

అనద్యతనభూతే లజ్ (భూతకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	అపఠత్	అపఠతామ్	అపఠన్
మధ్యమపురుషః	అపఠః	అపఠతమ్	అపఠత
ఉత్తమపురుషః	అపఠమ్	అపఠావ	అపఠామ

2. గమ్ల్ - గతౌ

వర్తమానే లట్ (వర్తమానకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	గచ్ఛతి	గచ్ఛతః	గచ్ఛంతి
మధ్యమపురుషః	గచ్ఛసి	గచ్ఛథః	గచ్ఛథ
ఉత్తమపురుషః	గచ్ఛామి	గచ్ఛావః	గచ్ఛామః

SCERT TELANGANA

భవిష్యతి ల్ఋట్ (భవిష్యత్కాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	గమిష్యతి	గమిష్యతః	గమిష్యంతి
మధ్యమపురుషః	గమిష్యసి	గమిష్యథః	గమిష్యథ
ఉత్తమపురుషః	గమిష్యామి	గమిష్యావః	గమిష్యామః

అనద్యతనభూతే లఙ్ (భూతకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	అగచ్ఛత్	అగచ్ఛతామ్	అగచ్ఛన్
మధ్యమపురుషః	అగచ్ఛః	అగచ్ఛతమ్	అగచ్ఛత
ఉత్తమపురుషః	అగచ్ఛమ్	అగచ్ఛావ	అగచ్ఛామ

3. లిఖ – లేఖనే

వర్తమానే లట్ (వర్తమానకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	లిఖతి	లిఖతః	లిఖంతి
మధ్యమపురుషః	లిఖసి	లిఖథః	లిఖథ
ఉత్తమపురుషః	లిఖామి	లిఖావః	లిఖామః

భవిష్యతి ల్ఋట్ (భవిష్యత్కాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	లేఖిష్యతి	లేఖిష్యతః	లేఖిష్యంతి
మధ్యమపురుషః	లేఖిష్యసి	లేఖిష్యథః	లేఖిష్యథ
ఉత్తమపురుషః	లేఖిష్యామి	లేఖిష్యావః	లేఖిష్యామః

అనద్యతనభూతే లఙ్ (భూతకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	అలిఖత్	అలిఖతామ్	అలిఖన్
మధ్యమపురుషః	అలిఖః	అలిఖతమ్	అలిఖత
ఉత్తమపురుషః	అలిఖమ్	అలిఖావ	అలిఖామ

SCERT TELANGANA

4. ఖాదృ - భక్షణే

వర్తమానే లట్ (వర్తమానకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	ఖాదతి	ఖాదతః	ఖాదంతి
మధ్యమపురుషః	ఖాదసి	ఖాదథః	ఖాదథ
ఉత్తమపురుషః	ఖాదామి	ఖాదావః	ఖాదామః

భవిష్యతి లృట్ (భవిష్యత్కాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	ఖాదిష్యతి	ఖాదిష్యతః	ఖాదిష్యంతి
మధ్యమపురుషః	ఖాదిష్యసి	ఖాదిష్యథః	ఖాదిష్యథ
ఉత్తమపురుషః	ఖాదిష్యామి	ఖాదిష్యావః	ఖాదిష్యామః

అనద్యతనభూతే లఙ్ (భూతకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	అఖాదత్	అఖాదతామ్	అఖాదన్
మధ్యమపురుషః	అఖాదః	అఖాదతమ్	అఖాదత
ఉత్తమపురుషః	అఖాదమ్	అఖాదావ	అఖాదామ

5. పా - పానే

వర్తమానే లట్ (వర్తమానకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	పిబతి	పిబతః	పిబంతి
మధ్యమపురుషః	పిబసి	పిబథః	పిబథ
ఉత్తమపురుషః	పిబామి	పిబావః	పిబామః

భవిష్యతి లృట్ (భవిష్యత్కాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	పాస్యతి	పాస్యతః	పాస్యంతి
మధ్యమపురుషః	పాస్యసి	పాస్యథః	పాస్యథ
ఉత్తమపురుషః	పాస్యామి	పాస్యావః	పాస్యామః

SCERT TELANGANA

అనద్యతనభూతే లఙ్ (భూతకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	అపిబత్	అపిబతామ్	అపిబన్
మధ్యమపురుషః	అపిబః	అపిబతమ్	అపిబత
ఉత్తమపురుషః	అపిబమ్	అపిబావ	అపిబామ

6. డు కృఞ్ - కరణే

వర్తమానే లట్ (వర్తమానకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	కరోతి	కురుతః	కుర్వంతి
మధ్యమపురుషః	కరోషి	కురుథః	కురుథ
ఉత్తమపురుషః	కరోమి	కుర్వః	కుర్మః

భవిష్యతి లృట్ (భవిష్యత్కాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	కరిష్యతి	కరిష్యతః	కరిష్యంతి
మధ్యమపురుషః	కరిష్యసి	కరిష్యథః	కరిష్యథ
ఉత్తమపురుషః	కరిష్యామి	కరిష్యావః	కరిష్యామః

అనద్యతనభూతే లఙ్ (భూతకాలం)

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్రథమపురుషః	అకరోత్	అకురుతామ్	అకుర్వన్
మధ్యమపురుషః	అకరోః	అకురుతమ్	అకురుత
ఉత్తమపురుషః	అకరవమ్	అకరవావ	అకరవామ

SCERT TELANGANA

సంస్కృతవర్ణాః

స్వరవర్ణాః

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ
ऋ	ॠ	ऌ	ए	ऐ	
ओ	औ	अं	अः		

వ్యంజనవర్ణాః

क	ख	ग	घ	ङ
च	छ	ज	झ	ञ
ट	ठ	ड	ढ	ण
त	थ	द	ध	न
प	फ	ब	भ	म
य	र	ल	व	
श	ष	स	ह	

SCERT TELANGANA

మాత్రాణాం లేఖనాభ్యాసః

क - क का कि की कु कू कृ कॄ के कै को कौ कं कः ।

ख - ....

घ - घ घा घि घी घु घू घृ घॄ घे घै घो घौ घं घः ।

च - ....

ज - ....

त - त ता ति ती तु तू तृ तॄ ते तै तो तौ तं तः ।

द - ....

न - ....

प - ....

फ - फ फा फि फी फु फू फृ फॄ फे फै फो फौ फं फः ।

ब - ....

म - ....

य - य या यि यी यु यू यृ यॄ ये यै यो यौ यं यः ।

र - ....

ल - ....

ष - ....

श - श शा शि शी शु शू शृ शॄ शे शै शो शौ शं शः ।

स - स सा सि सी सु सू सृ सॄ से सै सो सौ सं सः ।

ह - ....

SCERT TELANGANA

పదకోశః

అ

అంకుశమ్	-	మావటి పరికరము
అంకుశమాత్రాత్	-	అంకుశం వల్లనే
అంగీకృతవాన్	-	అంగీకరించాడు
అంగులీయకాని	-	ఉంగరాలు
అతః	-	అందువల్ల
అతిబలవాన్	-	మిక్కిలి బలవంతుడు
అతిమధురః	-	చాలా తియ్యనిది
అతీవ	-	మిక్కిలి
అద్భుతమ్	-	అద్భుతమైనది
అద్య	-	ఈ రోజు
అధీనే	-	వశంలో
అనసూయా	-	అసూయ లేని స్త్రీ
అనాలస్యం	-	సోమరితనం లేకపోవడం
అనుజ !	-	ఓ తమ్ముడా !
అనుభూతవంతః	-	అనుభవించారు
అనేకాః	-	ఎంతో మంది స్త్రీలు
అనంతరం	-	తర్వాత
అపి	-	కూడా
అభివాదనశీలస్య	-	నమస్కరించు/ గౌరవించు స్వభావము కలవాని యొక్క
అమాయిక	-	కల్లాకపటం లేని వాడా!
అయి	-	ఓ! (సంబోధన)
అల్పం	-	తక్కువ
అవగతవాన్	-	అర్థం చేసుకున్నాడు/ను
అవయవసంపదః	-	అవయవముల సంపత్తు యొక్క
అవయవం	-	అవయవమును
అవయవానాం	-	అవయవముల యొక్క
అవశ్యం	-	తప్పకుండా
అష్టాదశరూప్యకాణి	-	18 రూపాయలు
అష్టాదశరూప్యకైః	-	18 రూపాయలతో
అసత్యం	-	అబద్ధం
అస్తం	-	అస్తమించుటకు
అస్మాకమ్	-	మాయొక్క/మన యొక్క
అస్మానేవ	-	మనలనే/మమ్ములనే
అస్వచ్ఛతాయాం	-	శుభ్రత లేకుండా

ఆ

ఆగతవంతః	-	వచ్చారు(పుం)
ఆగత్య	-	వచ్చి
ఆగామి	-	ముందు వచ్చే
ఆధ్యాత్మిక	-	ఆధ్యాత్మికమైన
ఆనందః	-	ఆనందము
ఆనందమ్	-	ఆనందమును
ఆనందదాయకమ్	-	ఆనందమును కలిగించినది
ఆనీతం	-	తేబడ్డది
ఆనీతవాన్	-	తెచ్చాడు
ఆనీతాని	-	తేబడ్డవి
ఆపణం	-	అంగడి
ఆపణికః	-	అంగడివాడు
ఆమ్రఫలమ్	-	మామిడి పండు
ఆయుః	-	వయస్సు
ఆరోగ్యప్రదం	-	ఆరోగ్యాన్ని కలిగించేది.
ఆరోగ్యేణ	-	ఆరోగ్యంచే/తో
ఆలుకస్య	-	ఆలుగడ్డ యొక్క/కు
ఆలోచ్య	-	ఆలోచించి
ఆవశ్యకమ్	-	కావలసినది
ఆవశ్యకాని	-	కావలసినవి
ఆసీత్	-	ఉండెను

ఇ

ఇతి	-	అని
ఇతః	-	ఇక్కడ నుండి
ఇతఃపరం	-	ఇప్పటి నుండి
ఇత్యపి	-	అని కూడా
ఇత్యస్య	-	అనే దాని/వాని/యొక్క
ఇత్యాది	-	మొదలగునవి
ఇదానీం	-	ఇప్పుడు

ఉ

ఉక్తవతీ	-	చెప్పెను (స్త్రీ)
ఉక్తవాన్	-	చెప్పెను (పుం)
ఉచ్చైః	-	బిగ్గరగా
ఉడ్డీయ	-	ఎగిరి
ఉదయం గచ్ఛతి	-	ఉదయించుచున్నాడు
ఉదరం	-	పొట్ట
ఉద్యుక్తః	-	సన్నద్ధుడు
ఉన్నత	-	ఎత్తైన / గొప్పదైన
ఉన్నతపాఠశాలాః	-	ఉన్నతపాఠశాలలో
ఉపరి	-	పైన

SCERT TELANGANA

ఉపవిష్టః	–	కూర్చున్నాడు(పుం)
ఉపాధ్యాయః	–	అధ్యాపకుడు
ఉల్లాసః	–	సంతోషము

ఏ

ఏకం	–	ఒకటిని/ఒకటి
ఏకః	–	ఒకటి
ఏకమపి	–	ఒకటి కూడా
ఏకత్ర	–	ఒక చోట
ఏకవారం	–	ఒకసారి
ఏకైకమ్	–	ఒకటొకటి
ఏతదంగులీయకం	–	ఈ ఉంగరాన్ని
ఏతద్విషయే	–	ఈ విషయంలో
ఏతాః	–	వీరు (స్త్రీ)
ఏతైః	–	వీరిచేత
ఏతస్యాః	–	ఈమె యొక్క
ఏవ	–	నే (వృక్షః ఏవ – చెట్టే)
ఏవం	–	ఇలాగా/ ఈ విధంగా
ఏషః	–	ఇతడు/ ఇది (పుం)

క

కంఠస్వరః	–	కంఠధ్వని
కః	–	ఎవడు (పుం)
కక్ష్యాప్రకోష్ఠః	–	తరగతి గది
కక్ష్యాయాం	–	తరగతిలో
కక్ష్యాయాః	–	తరగతి యొక్క
కతి	–	ఎన్ని / ఎంత మంది?
కథం	–	ఎలాగ ?
కదలీ	–	అరటి
కదలీఫలస్య	–	అరటి పండు యొక్క
కదలీసదృశీ	–	అరటిచెట్టుతో సమానమైన
కదాచన	–	ఒకప్పుడు
కరం	–	హస్తమును(తొండమును)
కర్ణం	–	చెవిని
కర్ణౌ	–	రెండు చెవులు
కర్తయిత్వా	–	కత్తిరించి
కర్తుం	–	చేయడానికి
కర్మణి	–	పనిలో
కలికాబృందం	–	మొగ్గల రాశి
కలుషితః	–	చెడిపోయినది
కలుషితవాయుః	–	చెడిపోయిన గాలి
కశ్చన	–	ఒకానొకడు
కష్టే	–	కష్టములో
కష్టేషు	–	కష్టములలో

కా

కా	–	ఎవరు
కాంశ్చన	–	కొంతమందిని
కాకః	–	కాకి
కాకం	–	కాకిని
కాకస్య	–	కాకియొక్క
కాయేన	–	శరీరముచే/తో
కార్యకాలే	–	పని సమయమున
కార్యక్రమాన్	–	కార్యక్రమములను
కార్యార్థం	–	పనికొరకు
కార్యాలయః	–	కార్యాలయము
కిం	–	ఏమి?
కింతు	–	కాని
కిమర్థం	–	ఎందుకు ?
కుటుంబేన	–	కుటుంబముతో
కుత్రాపి	–	ఎక్కడ కూడా
కుర్వన్	–	చేయుచు (పుం)
కృతవాన్	–	చేశాడు/చేశాను
కృతవంతః	–	చేసినారు/చేసినాము
కృత్వా	–	చేసి
కృపయా	–	దయచేసి
కే	–	ఎవరు (పు)
కేచన	–	కొందరు(పు)
కేశఖండనార్థం	–	జుట్టు కత్తిరించుటకు
కేశాః	–	జుట్టు/వెంట్రుకలు
కేశాన్	–	జుట్టుని/వెంట్రుకలను
కోపేన	–	కోపముతో
క్రమశః	–	వరుసగా
క్రయణార్థమ్	–	కొనుటకు
క్షమా	–	క్షమించే గుణం
క్షిపంతి	–	పారవేయుచున్నారు
క్షుధయా	–	ఆకలితో
క్షేత్రపాలకస్య	–	క్షేత్రపాలకుని యొక్క

ఖ

ఖలు	–	కదా!
ఖగః	–	పక్షి
ఖగకులరావః	–	పక్షుల కిలకిలరావములు
ఖాదితవంతః	–	తిన్నారు/తిన్నాము

గ

గతవాన్ – వెళ్ళాడు
గతవంతః – వెళ్ళారు/వెళ్ళాము
గత్వా – వెళ్ళి
గమనమ్ – వెళ్ళుట
గాత్రే – గొంతు నందు
గానం – పాడుట
గానేన – పాడుటచే
గావః – గోవులు
గీతం – గీతము
గుణాః – గుణములు
గృహప్రాంగణే – ఇంటి పరిసరములో
గృహే – ఇంటిలో

ఘ

ఘంటావాదనం – గంటశబ్దము

చ

చ – మరియు
చంద్రః – చంద్రుడు
చకితః – ఆశ్చర్యపోయెను (పుం)
చక్షుః – కన్ను
చతురః – తెలివి గలవాడు
చతుర్దశరూప్యకాణి – 14 రూపాయలు
చత్వారి – నాలుగు
చరితుం – వెళ్ళుటకు/తినుటకు
చలితాః – కదిలాయి
చింతయిత్వా – ఆలోచించి
చేత్ – అయితే
ఛాయా – నీడ
ఛాయాం – నీడను
ఛాత్రాః – శిష్యులు / విద్యార్థులు

జ

జనః – జనులు
జనతా – జనం
జనసంచారః – జనులు తిరుగుట
జనాః – జనులు
జలేన – నీటిచే
జంతవః – జంతువులు

ఝ

ఝంకారః – ఝం అను ధ్వని

త

తం – దానిని, అతనిని
తంద్రా – అలసట
తటాకః – చెరువు
తత్ – అది
తతః – అక్కడినుండి, అందువలన
తత్ర – అక్కడ
తథా వా! – అలాగా !
తద్ధనమ్ – ఆ డబ్బు
తదా – అప్పుడు
తపః – తపస్సు
తర్హి – అయితే
తస్మాత్ – అందువలన, అతనివలన
తాః – వారు(స్త్రీ)
త్యాగసమం – త్యాగంతో సమానమైనది
తు – మాత్రం
తుచ్ఛం – నీచమైన
తిరుపతితః – తిరుపతినుండి
తిరస్కృతవాన్ – నిరాకరించెను
తేషాం – వారియొక్క/ వాటియొక్క

ద

దన్తె – రెండుదంతాలు
దరిద్రః – పేదవాడు
దరిద్రతా – పేదరికం
దర్శనం – కనిపించుట
దర్శనార్థం – చూచుటకొరకు
దర్శనేన – చూచుటచే
దశరూప్యకాణి – పదిరూపాయలు
దాడిమఫలాని – దానిమ్మపండ్లు
దానం – దానము
దారిద్ర్యమ్ – పేదరికం
దారిద్ర్యనామకే – పేదరికమనే దానిలో
దివ్యా – దివ్యమైన/పవిత్రమైన
దీనముఖః – దీనమైన ముఖం కలవాడు
దుఃఖం – దుఃఖము
దృష్టవంతః – చూశారు
దృష్టవాన్ – చూశాను/చూశాడు
దృష్ట్వా – చూసి
దేవస్థానస్య – ఆలయము యొక్క

SCERT TELANGANA

దేవాయ - దేవునికై
దైవీ - దేవతాసంబంధమైన
ద్వాదశఫలానాం - పన్నెండుపండ్లకు
ద్వాదశఫలాని - పన్నెండు పండ్లు
ద్వాదశరూప్యకాణి - పన్నెండురూపాయలు
ద్విసహస్రరూప్యకాణి - రెండువేలరూపాయలు

ధ

ధనేన - డబ్బుతో
ధన్యవాదాః - కృతజ్ఞతలు/ధన్యవాదములు
ధన్యవాదాన్ - ధన్యవాదములను
ధవలౌ - తెల్లనైనవి
ధూలిః - దుమ్ము
ధృతిః - ధైర్యము
ధ్వనిం - శబ్దాన్ని

న

న - కాదు/ లేదు
నయనం - కన్ను
నవః - కొత్త
నైవ - కానేకాదు
నాట్యం - నాట్యం
నామ - అనగా/పేరు
నాస్తి - లేదు
నిక్షిప్య - దాచిపెట్టి
నిత్యం - ఎల్లప్పుడూ
నిత్యాన్నదానవ్యవస్థా - ఎల్లప్పుడూ అన్నదానం జరిగే ఏర్పాటు
నిద్రా - నిద్ర
నిర్గచ్ఛతి - వెళ్ళిపోతున్నాడు
నిర్ధనః - డబ్బులేని వాడు
నూపురరవఝంకారః - గజ్జెల సవ్వడి
న్యూనమేవ - తక్కువనే
న్యూనీకృత్య - తగ్గించి

ప

పథి - దారిలో
పరస్పరం - ఒకరితో ఒకరు
పరహస్తే - ఇతరుల చేతిలో
పరిచారికాః - సేవకులు
పరితః - చుట్టూ
పరిమితస్య - తక్కువైన దాని యొక్క
పర్వతసదృశే - కొండను పోలిన
పర్వతానామ్ - కొండల యొక్క
పర్యాప్తమ్ - చాలు
పాఠశాలాం - బడిని
పాఠే - పాఠంలో
పాదాః - కాళ్లు
పాదయోః - రెండు కాళ్ళ యొక్క/కు
పాదాభ్యాం - రెండు కాళ్ళచే
పాపాన్ - పాపాలను
పార్శ్వే - ప్రక్కనే
పితామహః - తండ్రికి తండ్రి (తాత)
పుంసాం - పురుషులకు
పుచ్ఛం - తోక
పునః - మరల
పుష్కరిణీ - కోనేరు
పుస్తకస్థా - పుస్తకంలో ఉన్న
పృష్టవాన్ - అడిగెను/అడిగాను
పంక్తౌ - వరుసలో
పంచదశరూప్యకాణి - పదిహేను రూ॥లు
పంచసహస్రం - ఐదువేలు
ప్రకాశః - కాంతి
ప్రతిదినం - ప్రతిదినము
ప్రథమం - మొదటి
ప్రదేశం - ప్రాంతమును
ప్రసాదం - అనుగ్రహమును
ప్రాణవాయుం - ప్రాణవాయువును
ప్రాతః - ఉదయము
ప్రాప్తవాన్ - పొందాడు
ప్రాప్తవంతః - పొందారు
ప్రియవాక్యప్రదానేన - ఇష్టమైన మాటలను పలుకుట వలన

ఫ

ఫలానాం - పండ్ల యొక్క
ఫలాని - పండ్లు

బ

బలం - శక్తి
బస్‌యానేన - బస్సుతో
బుద్ధిబలేన - బుద్ధిబలంతో
బృహచ్ఛరీరమ్ - పెద్ద దేహము

SCERT TELANGANA

భ

భగ్నా – విరిగినది
భవతః – ఇద్దరు ఉన్నారు/నీ యొక్క
భవత్యా – నీ చేత (స్త్రీ)
భవత్యాః – నీ యొక్క
భవతీ – నీవు/మీరు (స్త్రీ) (గౌరవవాచకం)
భవాన్ – నీవు/ మీరు (పు) (గౌరవవాచకం)
భిండేః – బెండకాయ యొక్క
భీతః – భయపడిన వాడు
భోః – ఏమండీ!

మ

మక్షికాః – ఈగలు
మతిమాన్ – తెలివిగలవాడు
మధుపః – తేనెటీగ
మధ్యాహ్నే – మధ్యాహ్నము నందు
మధ్యే – మధ్యలో
మనసా – మనస్సుతో
మమ – నా యొక్క/ నా
మలినః – మాసినది/అశుభ్రమైనది
మశకాః – దోమలు
మహాన్ – గొప్ప(వాడు, దైనది)
మహ్యం – నా కొరకు
మందం – నెమ్మదిగా
మరణం – చావు
మార్గే – మార్గములో
మార్జనం – ఊడ్చుట/శుభ్రపరచడం
మార్జనార్థం – ఊడ్చుటకు/ శుభ్రపరచుటకు
మాస్తు – వద్దు
మాంసం – మాంసమును/ మాంసము
మాంసఖండం – మాంసపు ముక్కను/ మాంసపు ముక్క
మిత్ర – ఓ మిత్రుడా !
మిత్రాణి – స్నేహితులు
మిలిత్వా – కలిసి
ముఖం – ముఖము, నోరు
ముఖే – ముఖమునందు/ నోటియందు
మూలకారణం – ప్రధానకారణం
మూల్యం – వెల/ ధర

య

యథాకథంచిత్ – ఏదో ఒక రకంగా
యది – ఒకవేళ
యశః – కీర్తి

ర

రక్షితః – రక్షించబడినది
రక్షిత్వా – రక్షించి
రాగసమం – రాగంతో సమానమైన
రూప్యకాణి – రూపాయలు/రూపాయలను
రోగాః – రోగములు
రోగాణాం – రోగముల యొక్క
రేల్యానేన – రైలుతో

ల

లగ్నా – నిమగ్నమైనది (స్త్రీ)
లజ్జయా – సిగ్గుతో
లతికాబృందం – తీగల సమూహము

వ

వక్తవ్యం – చెప్పవలసినది
వంచకః – మోసగాడు
వంచనాం – మోసమును
వంచయితుం – మోసం చేయుటకు
వదనే – ముఖములో
వయం – మేము/ మనము
వరాహస్వామినః – వరాహస్వామి యొక్క
వర్తులాకారమార్గేణ – గుండ్రని మలుపులుగల మార్గంలో
వర్ధయన్ – పెంచుతూ (పు)
వాక్యైః – వాక్యములతో
వాచా – మాటతో
వాయుః – గాలి
వార్తాకస్య – వంకాయ యొక్క
వింశతిః – ఇరవై
విచిత్రమ్ – వింతయైన
విటపే – చెట్టులో
విద్యాసమం – విద్యతో సమానమైన
విద్యాలయప్రాంగణే – బడి ఆవరణలో
విద్యాలయే – బడిలో

SCERT TELANGANA

వినా	–	లేక
విరామదినేషు	–	సెలవు దినములలో
విరామసమయే	–	ఖాళీసమయంలో
విశ్వప్రసిద్ధం	–	జగత్ ప్రసిద్ధి చెందిన
వృక్షః	–	చెట్టు
వృక్షస్య	–	చెట్టు యొక్క
వృక్షాన్	–	చెట్లను
వృక్షపోషణమ్	–	చెట్లను పెంచుట
వృద్ధోపసేవినః	–	పెద్దలను సేవించువాడు
వేంకటః	–	పాపములను నశింపజేయువాడు
వ్యర్థవస్తూని	–	పనికిరాని వస్తువులు
		శ
శబ్దస్య	–	శబ్దము యొక్క
శరీరస్య	–	దేహము యొక్క
శాకానాం	–	కూరగాయల యొక్క
శాకాని	–	కూరగాయలు
శాఖా	–	చెట్టుకొమ్మ
శాఖాయాం	–	కొమ్మమీద (కొమ్మలో)
శారీరకశ్రమః	–	శరీర కష్టం
శుణ్డా	–	తొండము
శూర్పాకారౌ	–	చేటల వంటి ఆకారము కలవి
శృగాలః	–	నక్క
శృగాలస్య	–	నక్క యొక్క
శృగాలాత్	–	నక్క వలన
శృణ్వన్	–	వినుచున్నవాడై
శ్రద్ధా	–	ఏకాగ్రత
		ష
షట్	–	ఆరు
షోడశరూప్యకాణి	–	పదహారు రూపాయలు
		స
సంభాషణం	–	మాట్లాడటం
సః	–	అతడు, వాడు, అది
సత్యం	–	నిజము
సత్యసమం	–	నిజముతో సమానమైన
సదృశే	–	సమానమైన
సద్వినియోగం	–	సక్రమంగా ఉపయోగించుట
సధీరః	–	ధైర్యము కలవాడు
సప్త	–	ఏడు
సమర్పితవంతః	–	అప్పగించాడు
సమీరః	–	వాయువు
సమ్యక్	–	బాగా
సర్వం	–	అంతా
సర్వాణి	–	అన్ని
సర్వే	–	ప్రతివానియందు
సర్షపసన్నిభ	–	ఆవాల వంటి
సహ	–	కూడి
సహస్రం	–	వెయ్యి
సహస్రరూప్యకాణి	–	వెయ్యిరూపాయలు
సాయమ్	–	సాయంత్రం
సుఖేన	–	సుఖంగా
సుందరం	–	అందమైనది
సుందరః	–	అందమైనవాడు
సూక్తిః	–	మంచిమాట
సృష్టిః	–	సృష్టి/పుట్టించు విధానం
సోత్సాహం	–	ఉత్సాహంతో కూడిన
సేవాకార్యక్రమాన్	–	సేవా కార్యక్రమములను
స్తంభసమానాః	–	స్తంభాలతో సమానములైన
స్థాపయిత్వా	–	ఉంచి
స్థితః	–	ఉన్నాడు
స్థితవంతః	–	ఉన్నారు (పు)
స్థితవాన్	–	ఉన్నాడు
స్వచ్ఛతాం	–	శుభ్రమును
స్వదేశరక్షణార్థాయ	–	తన దేశమును కాపాడుట కోసం
స్వామిపుష్కరిణ్యాం	–	స్వామిపుష్కరిణిలో
స్వామిముద్రాంకిత	–	స్వామి గుర్తులు గల
స్వీకృత్య	–	తీసుకొని
		హ
హసితవాన్	–	నవ్వాడు / నవ్వాను
హస్తీ	–	ఏనుగు
హాతవ్యాః	–	వదలదగినవి
హారః	–	దండ
హారదానాయ	–	దండ ఇవ్వటం గురించి
హారం	–	దండను
హారాన్	–	దండలను
హాసః	–	నవ్వు
హ్యః	–	నిన్న

SCERT TELANGANA

క్రియాపదకోశః

అ

అభవత్	అయ్యెను
అవదత్	చెప్పెను
అస్తం గచ్ఛతి	అస్తమించుచున్నాడు
అస్తి	ఉన్నది/ఉన్నాడు
అస్తు	ఉండనీ/ కానీ

ఆ

ఆగచ్ఛతి	వచ్చుచున్నాడు/చున్నది
ఆగచ్ఛతు	రమ్ము/రా!

క

కరిష్యామి	చేయగలను
కరోతి	చేయుచున్నాడు/చున్నది
కరోతు	చేయుము
కరోమి	చేయుచున్నాను
కుర్వంతి	చేయుచున్నారు

గ

గచ్ఛతి	వెళ్ళుచున్నాడు/చున్నది
గచ్ఛంతి	వెళ్ళుచున్నారు
గచ్ఛామః	వెళ్ళుచున్నాము
గమిష్యామి	వెళ్ళెదను
గాయతు	పాడు

చ

చలతి	వెళ్ళుచున్నాడు/చున్నది
చాలయతి	నడుపుచున్నాడు

జ

జానాతి	తెలుసుకొనుచున్నాడు
జానామి	తెలుసుకొనుచున్నాను
జీవతి	జీవించుచున్నాడు
జీవామః	జీవించుచున్నాము

త

తుష్యంతి	సంతోషించుచున్నవి/చున్నారు

ద

దృశ్యంతే	కనిపించుచున్నవి

న

నశ్యతి	నశించుచున్నది
నాశయతి	నాశనం చేస్తున్నాడు/చేస్తున్నది
నాశయామి	నాశనం చేస్తున్నాను

ప

పతతి	పడుచున్నది
పశ్యతి	చూస్తున్నాడు/చూస్తున్నది
పశ్యతు	చూడు!
పీడయంతి	పీడిస్తున్నాయి
పోషయామి	పోషిస్తున్నాను
ప్రాప్స్యామి	పొందుతాను
ప్రార్థయతి	వేడుకొనుచున్నాడు/చున్నది

భ

భవతి	ఉన్నది / ఉన్నాడు

య

యచ్ఛతు	ఇవ్వు/ ఇవ్వండి
యచ్ఛంతి	ఇస్తున్నారు
యచ్ఛామి	ఇస్తాను
యతేత	ప్రయత్నించవలెను

ర

రక్షతి	రక్షించుచున్నాడు/చున్నది

వ

వదతి	చెప్పుచున్నాడు/ చున్నది
వదతు	చెప్పు
వదామి	చెబుతున్నాను
వర్ధంతే	పెరుగుతున్నాయి
వికసతి	వికసించుచున్నది
విలసతి	మెరయుచున్నది

స

సంభవంతి	కలుగుతాయి/కలుగుచున్నాయి
సంతి	ఉన్నారు/ ఉన్నాయి
సించామః	చల్లుదాము
స్మరతి	గుర్తుచేసుకొనుచున్నాడు
స్మరామి	గుర్తుచేసుకొనుచున్నాను
స్వీకరోతు	తీసుకో, తీసుకొనును గాక!

హ

హసతి	నవ్వుచున్నాడు/ చున్నది

SCERT TELANGANA